Tímarit

Þjóðræknisfélags Íslendinga

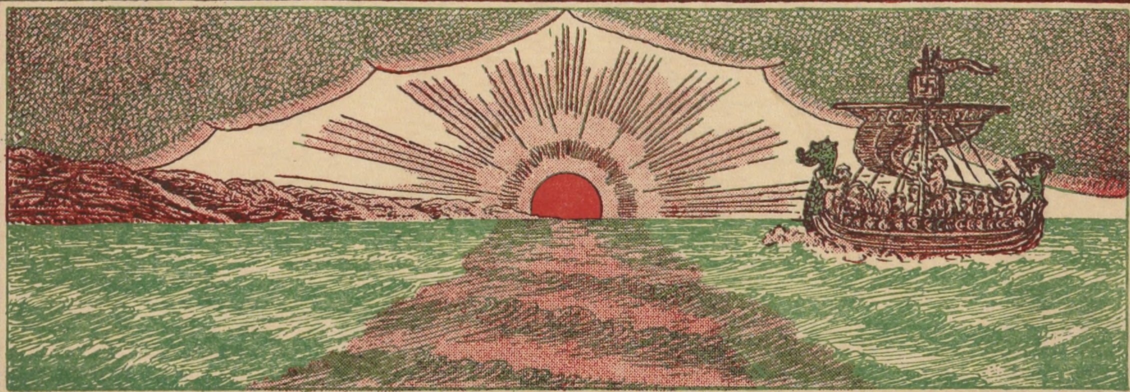






XLIII. ÁR

WINNIPEG, MANITOBA
1962



TÍMARIT

Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi

XLIII. ÁRGANGUR

Tilgangur félagsins er:

1. Að stuðla að því af fremsta megni að Íslendingar megi verða sem beztir borgarar í hérlendu þjóðlífi.
2. Að styðja og styrkja íslenzka tungu og bókvísi í Vesturheimi.
3. Að efla samúð og samvinnu meðal Íslendinga austan hafs og vestan.

Þetta er sá félagsskapur meðal Íslendinga í Vesturheimi, er aðallega byggir á þjóðernislegum grundvelli og hvetja vill þá til framsóknar og virðingar til jafns við þá þjóðflokka aðra, er þetta land byggja.

Meðlimagjald $2.00 á ári

Þjóðræknisfélag Íslendinga í Vesturheimi
Winnipeg, Canada

IN MEMORIAM

HEIÐURSFÉLAGAR OG FORSETAR

His Excellency Lord Tweedsmuir, Hon. Patron
His Excellency the Rt. Hon. The Earl of Athlone, K.C.
Kjartan Helgason, fyrrum prófastur
Stephan G. Stephanson, skáld
Frú Stefanía Guðmundsdóttir, leikkona
Prófessor Sv. Sveinbjörnsson, tónskáld
Þorbjörn Bjarnason, skáld (Þorskabítur)
Einar H. Kvaran, rithöfundur
Ragnar E. Kvaran, fyrrum prestur og forseti
Kristján Níels Július (K. N.), skáld
Séra Jónas A. Sigurðsson, skáld og forseti
Dr. Rögnvaldur Pétursson, forseti og ritstjóri
Prófessor F. S. Cawley, Ph.D.
Friðrik Swanson, málari
Kapt. Sigtryggur Jónasson
Dr. B. J. Brandson, læknir
J. Magnús Bjarnason, rithöfundur
Dr. Hjörtur Thordarson, raffræðingur
Mrs. Guðrún H. Finnsdóttir, skáldkona
Friðrik Hallgrímsson, dómprófastur
A. S. Bardal, útfararstjóri
Ólafur Pétursson, fasteignasali
Sveinn Björnsson, forseti Íslands
Árni Pálsson, prófessor
Sigurgeir Sigurðsson, biskup
Ásmundur P. Jóhannsson
Dr. A. H. S. Gillson, U. of M. President
Einar Jónsson, myndhöggvari
Jón J. Bíldfell, fyrrum ritstjóri
Einar Sturlaugsson, prófastur
Þ. Þ. Þorsteinsson, skáld
Dr. Sig. Júl. Jóhannesson, skáld
Gunnar B. Björnsson
G. J. Oleson
Halldór Hermannsson, prófessor
Dr. theol. Rúnólfur Marteinsson
Einar Páll Jónsson, ritstjóri og skáld
Dr. Þorkell Jóhannesson, háskólarektor
Rt. Rev. C. V. Pilcher, Sydney, Australia
Dr. John C. West, fyrrv. forseti U. of N.D.

Félagatal Þjóðræknisfélagsins 1961

A. Heiðursverndarar (Honorary Patrons)

His Excellency the Right Honourable Vincent Massey, fyrrv. landstjóri Kanada.
Herra Ásgeir Ásgeirsson, forseti Íslands.
His Excellency the Right Honourable George P. Vanier, landstjóri Kanada.

B. Heiðursfélagar (Honorary Members)

Dr. Vilhjálmur Stefánsson, landkönnuður, Hanover, New Hampshire
Prófessor Sigurður Nordal, Reykjavík, Ísland
Dr. Watson Kirkconnell, President, Acadia University, Wolfville, N. S.
Dr. Henry Goddard Leach, New York, N. Y.
Jóhannes Jósefsson, íþróttamaður, Reykjavík, Ísland
Guttormur J. Guttormsson, skáld, Riverton, Man.
Mrs. Jakobína Johnson, skáldkona, Seattle, Wash.
Mrs. Laura Goodman Salverson, skáldkona, Toronto, Ont.
Fröken Halldóra Bjarnadóttir, ritstj. Hlín, Blöndósi, Ísland
Jónas Jónsson, fyrrv. alþingismaður, Reykjavík, Ísland
Thor Thors, sendiherra Íslands, Washington, D.C.
J. T. Thorson, yfirdómari, Ottawa, Ontario
Árni G. Eylands, stjórnarráðsfulltrúi, Stavanger, Noregi
Vilhjálmur Þór, bankastjóri, Reykjavík, Ísland
Gísli Jónsson, ritstjóri Tímaritsins, Winnipeg, Manitoba
Próf. Ásmundur Guðmundsson, fyrrum biskup Íslands
Séra Albert E. Kristjánsson, prestur, Blaine, Washington
Prófessor Richard Beck, Grand Forks, North Dakota
Dr. Helgi P. Briem, sendiherra, Bonn, Þýzkaland
Sigurður Þórðarson, söngstjóri, Reykjavík, Ísland
Dr. Thorbergur Thorvaldson, prófessor emeritus, Saskatoon, Sask.
Dr. Árni Helgason, raffræðingur, Chicago, Ill.
P. H. T. Thorlakson, M.D., Winnipeg, Manitoba
Guðmundur Grímsson, yfirdómari, Bismarck, North Dakota
Stefán Einarsson, fyrrv. ritstjóri Heimskringlu, Vancouver, B.C.
Dr. Stefán Einarsson, prófessor, Baltimore, Md.
Gunnar Thoroddsen, ráðherra, Reykjavík, Ísland
Valdimar Björnsson, ríkisféhirðir, Minneapolis
Guðmann Levy, fjármálaritari Þjóðræknisfélagsins, Winnipeg, Man.
Dr. theol. Valdimar J. Eylands, Winnipeg, Man.
Mrs. Kristín Thorsteinsson, Gimli, Man.

C. Styrktarfélagar 1961

Mr. Jóhann Th. Beck

Mr. Björgúlfur Sveinsson

Mrs. Lovísa Gíslason

Miss H. Kristjánsson

Mr. Árni Sigurðsson

Mr. Óðinn Thornton

Mrs. Kristín Thorsteinsson, í hjartkærri minningu um elskulega dóttur sína, Mrs. Sylvíu Kardal, dáin 10. júní 1961, fædd 1. ágúst 1910.

Mr. J. Walter Johannson

Mr. Grettir Leo Johannson.

Mr. K. W. Johannson

D. Ævifélagar

K. Valdimar Björnson, Minneapolis, Minn., U.S.A.

Björn Björnson, Consul of Iceland, Minneapolis, Minn., U.S.A.

Dr. Helgi P. Briem, Reykjavík, Iceland

Grettir Eggertson, Winnipeg, Man.

Dr. Árni Helgason, Consul of Iceland, Wilmette, Ill., U.S.A.

Eric Ísfeld, Winnipeg, Man.

Grettir Leo Johannson, Consul of Iceland, Winnipeg, Man.

J. Walter Jóhannson leikstjóri, Pine Falls, Man.

Mrs. B. E. Johnson, Winnipeg, Man.

Guðmann Levy, Winnipeg, Man.

Mrs. Anna Margrét Levy, Winnipeg, Man.

Óskar E. Levy hreppstjóri, Ósum, Húnavatnss., Iceland

Gunnar R. Pálsson, Lake Park, Florida, U.S.A.

Rev. P. M. Pétursson, Winnipeg, Man.

Árni Sigurðsson, Seven Sisters Falls, Man.

Dr. P. H. T. Thorlakson, Winnipeg, Man.

Dr. Richard Beck, Grand Forks, N. Dak.

1. ÍSLAND

E. Ársfélagar

Jóhannes Eiríksson, Kristneshæli, Eyjafjarðarsýslu

Ásmundur Jónsson, Reykjavík

Landsbanki Íslands, Reykjavík

Miss Kristín H. Pétursdóttir, Reykjavík

2. KANADA

Ashern, Man.

Björn Jónasson

Atikokan, Ont.
Einar I. Swanbergson

Baldur, Man.
J. A. Sveinsson

Brandon, Man.
Dr. E. J. Skafel

Hayland, Man.
Sigurður B. Helgason

Foam Lake, Sask.
Mrs. Steinunn Inge

Gimli, Man.
Miss Ljótunn Thorsteinsson

Matheson Island, Man.
Árni G. Johnson

Montreal, Ont.
Mrs. H. L. Robson

Prince Rupert, B.C.
Mrs. Fríða Phillipson
Kristján Einarsson

Pigeon Point, Man.
Valgeir G. Stadfeld

Riverton, Man.
Hallgrímur Joh. Stadfeld

Saichton, B.C.
Mrs. Thordis Fisher

Vancouver, B.C.
Mrs. S. Johnson
C. M. Ísfjörð

Leslie, Sask.
Rósmundur Árnason
Ásgeir Gíslason
Páll Guðmundsson
Thorsteinn Guðmundsson
Jóhann Gíslason
Guðmundur Stefánsson

Riverton, Man.
K. G. Stadfeld

Wapah, Man.
J. Ragnar Johnson

Winnipeg, Man.
Mrs. L. A. Björnson
J. A. Eastman
Miss Vilborg Eyjólfsson
Miss Carolina Gunnarsson
Mrs. Gyða Hurst
Halldór J. Stefánsson

Wynyard, Sask.
Jakob J. Norman
Gunnar Jóhannson

3. BANDARÍKIN

Boston, Mass.
Kormákur Ásgeirsson
Kapt. Jóhannes G. Ásgeirsson
Einar Barnes
Ari Bjarnason
Valgeir Einarsson
Kapt. Thor Guðmundss.
Kapt. Guðm. Jóhanness.
Gunnlaugur Jónsson
Kapt. Theodór Jónsson
Guðmundur Pálsson

Cashmere, Wash.
Chris Guðmundson

Charlottesville, Virg.
Prof. R. L. Kellogg

Cismont, Va.
Prof. Frederic T. Wood

Ft. Landerdale, Fla.
Gunnlaugur Illugason

Grand Forks, N. Dak.
Mrs. Margrét Beck
Mrs. V. Guðmundson,
University of N. Dak. Library

Ithaca, N.Y.
Vilhjálmur Bjarnar

Lincoln, Nebraska
Prof. Paul Schach

Mopple, N. Dak.
Mrs. Laufey Aaland

New Brunswick, N.J.
Prof. Helgi Johnson,
Rutgers University Library

Minneapolis, Minn.
G. T. Athelstan

New Haven, Conn.
Yale University Library

Oceanside, L.I., N.Y.
Andrés Guðmundson

Salinas, Calif.
Prof. Loftur Bjarnason

Des Moines, Wash.
Mrs. Mekkin S. Perkins

4. DEILDIR OG SAMBANDSFÉLÖG

The Icelandic Society of New York
Hannes Kjartansson
Jerome Miller
Mrs. Jerome Miller
Miss Halldóra Rútsdóttir
Ludvik Jónsson
Richard Richardson
Mrs. Lára Gosh
Mrs. Margrét Rossback
Mrs. Thorey Vogle
Edward Eoulfield
D. Sommerfield
Árni Ólafsson
Capt. Olaf Olsen
Capt. Magnús Norðdahl
Mrs. William Richards
Mrs. Edda Magnússon
Mrs. Eane Thomson
Mrs. Nanna Kolberg

„Frón", Winnipeg

Forseti
Próf. Haraldur Bessason
Varaforseti
Jakob F. Kristjánsson
Skrifari
Heimir Thorgrímsson
Varaskrifari
Benedikt Ólafsson
Gjaldkeri
Jochum Ásgeirsson
Varagjaldkeri
Miss Guðbjörg Sigurðsson
Fjármálaritari
Gunnar Baldvinsson
Varafjármálaritari
Guðmann Levy
Bókavörður
Mrs. Ólína Johnson

Meðlimir

Ævifélagar:

Grettir L. Johannson
Séra Philip M. Pétursson
Walter Johannson
Grettir Eggertson
Guðmann Levy
Anna M. Levy
Mrs. B. E. Johnson
Eric H. Ísfeld

Ársfélagar:

Harold Axdal
Hannes Anderson
Margrét S. Anderson
Jochum Ásgeirsson
Mrs. Jochum Ásgeirsson
Oddný Ásgeirsson
Soffía Benjamínsson
Jóhann Th. Beck
Svanhvít Beck
Shirley G. Block
Rafnkell Bergson
Andrés Björnsson
Gunnar Brynjólfsson
H. Björnsson
Skúli Böðvarsson
O. G. Björnsson
Haraldur Bessason
Ásgerður Bessason
Ólafur Bjarnason, Seattle
Guðrún Baldvinsson
Gunnar Baldvinsson
Marja Björnsson
Dr. Sveinn Björnsson
Jóhannes Christie
Jóhanna Cooney
Jón Christopherson
H. F. Danielson
Mrs. H. F. Danielson
Lína Dunning
Mrs. R. Davidson
C. O. Einarsson
Árni G. Eggertson, Q.C.
Maja Eggertson
Stefanía Eydal
Gunnar Erlendsson
Jens Elíasson
Ólafía Finnbogason
G. Finnbogason
Fred Friðfinnsson
Mrs. Trausti Friðriksson
Ingunn Gíslason
Mrs. Ragnar Gíslason
J. S. Gillies
Magnús Gunnlaugsson
Matta Gunnlaugsson
Kristinn Gunnlaugsson
Carl Hanson
Ben Heiðmann
Karólína Heiðmann
Páll Hallson
Th. Hansson
Eric Helgason
Laufey Helgason
Fanney Helgason
Thor Otto Hallson
Jón Hafliðason
Anna Halldórsson
T. L. Hallgrímsson
Jónína Hjálmson
Th. Ísleifson
Mrs. Th. Ísleifson
Björg Ísfeld
Sigríður Jakobsson
Steindór Jakobsson
Rósa Jóhannsson
Kristín Johnson
Skúli Jóhannsson
Erika Jóhannsson
Bertha Jones

Mrs. Jóhanna Jónasson
Ingibjörg Johnson
J. G. Jóhannsson
Finnur Johnson
Mrs. G. Johnson
Páll Johnson
Ólína Johnson
Ásmundur Jónsson
Mrs. Á. P. Jóhannsson
Miss Halla Josephson
Jón Jóhannesson
K. W. Johannson
Jón Jónatansson
Hlaðgerður Kristjánsson
Mrs. Gestný Kristjánsson
J. F. Kristjánsson
Mrs. J. F. Kristjánsson
W. Kristjánsson
Jón K. Laxdal
J. J. Líndal
Una Th. Líndal
W. J. Líndal
H. V. Lárusson
Ari G. Magnússon
Helgi Marteinsson
Sumarliði Matthews
Jóhann Nordal
Benedikt Ólafsson
Mrs. Ben. Ólafsson
Snorri Olson
Óli Ólafsson
Dr. Tryggvi J. Oleson
Elva Oleson
Sesselja Oddson
Óli Ólafsson
Jónína Olson
L. M. Olson
Margrét Paulson

Mrs. William Paulson
Guðbjörg Paulson
Sigríður Phepps
Þórey Pétursson
Hólmfríður Pétursson
Margrét Pétursson
Ólafur Pétursson
Pétur J. Pétursson
Hannes J. Pétursson
Jón Samson
Rósa Sigfússon
Bergljót Sigurðsson
Guðbjörg Sigurðsson
Halldór Sigurðsson
Rannveig Sigurðsson
Regina Sigurðsson
Mrs. Sigríður Sigurðsson
Sigurþór Sigurðsson
María Sigurðsson
Stefán Stefánsson
Ingunn Steinthorson
Hans M. Sveinsson
Guðrún Sveinsson
Björgúlfur Sveinsson
Ingi Sveinsson
Líney Sveinsson
Kristín Sveinsson
Margrét Sigurðsson
Emma Thorvaldsson
Soffanías Thorkelsson
Thor Thorsteinson
Valgerður Thorsteinsson
Th. Thorsteinsson
Mrs. A. Thorgrímsson
Heimir Thorgrímsson
Laufey Thorgrímsson
Margrét Thorbergsson
Valdheiður Thorláksson

Carl Vopni
Thorgerður Thordarson
H. G. Stadfeld
Axel Vopnfjörð

„Vestri" Seattle, Wash.

Mr. Ólafur Bjarnason
Mrs. Ólafur Bjarnason
Mr. S. Margeirsson
Mrs. S. Margeirsson
Mr. Ted Samúelson
Mrs. Ted Samuelson
Mr. Jón Th. Johnson
Mr. Stefán Hauksson
Mr. Thor Viking
Mrs. Thor Viking
Mr. Fred Nelson
Mr. Snorri Hauksson
Mr. Byron Samúelson
Mrs. Byron Samúelson
Mr. J. J. Miðdal
Mrs. J. J. Miðdal
Mr. Jón Magnússon
Mrs. Jón Magnússon
Mr. Steve B. Johnson
Mrs. Steve B. Johnson
Mr. B. O. Johannson
Mrs. B. O. Johannson
Mrs. Ruth Sigurdson
Mrs. Anna Hanley
Mrs. S. S. Thordarson
Mrs. Emma Scheving
Mr. Pálmi Pálmason
Mrs. Pálmi Pálmason
Mr. Bjarni Jónsson
Mrs. Bjarni Jónsson
Miss Dóra Grimson
Mr. Kristinn Thorsteinson



TÍMARIT

ÞJÓÐRÆKNISFÉLAGS ÍSLENDINGA

FERTUGASTI OG ÞRIÐJI ÁRGANGUR, 1961

Ritstjórar

GÍSLI JÓNSSON

HARALDUR BESSASON



WINNIPEG, MANITOBA

Gefið út af Þjóðræknisfélagi Íslendinga í Vesturheimi

1962

Myndir

PRENTAÐ HJÁ COLUMBIA PRINTERS, WINNIPEG

Efnisyfirlit

Heiðursverndarar Þjóðræknisfélagsins



Forseti Íslands og landstjóri Kanada heilsast með handabandi

PRÓFESSOR HARALDUR BESSASON:

Heimsókn forseta Íslands til Kanada

Okkur þykir viðeigandi að geta að nokkru í fertugasta og þriðja árgangi málgagns Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi þess atburðar, sem telja ber meðal hinna merkustu, sem orðið hafa í sögu félagsins frá upphafi. Er hér að sjálfsögðu um að ræða heimsókn forsetahjóna Íslands, herra Ásgeirs Ásgeirssonar og frú Dóru Þórhallsdóttur til Kanada á síðast liðnu hausti.

Þeir, sem starfað hafa að íslenzkum þjóðræknismálum vestanhafs, hafa ósjaldan átt við nokkra erfiðleika að etja. Hin íslenzka vin á sléttum Norður Ameríku á sín landamæri, og þó að Íslendingar séu þar fjölmennir að tiltölu, verður fæð þjóðarbrotsins þjóðræknismálunum stundum fjötur um fót, því að í hafi milljónanna fer lítið fyrir einum.

Þjóðræknisstörf eiga sér oft rætur í tvískiptingu mannlegs eðlis, og fer slíkt eftir aðstæðum og umhverfi. Hugurinn hrærist í tvenns konar heimkynnum, fornum og nýjum. Menn þurfa naumast að flytjast landa í milli til þess að fá skynjað slíka tvískiptingu í sjálfum sér. Hún gerir vart við sig, þegar flutt er úr einu héraði í annað. Átthagafélögin í Reykjavík, höfuðborg Íslands, eru býsna glögg spegilmynd þjóðrækninnar í Vesturheimi. Menn eru nú einu sinni íhaldssamir í innsta eðli sínu og segja ógjarna skilið við andlegar æskustöðvar sínar. Líklega eru Íslendingar fastheldnari í þessum efnum en margir aðrir. Menning þeirra er kennd við varðveizlu, og víst hefir þeim tekizt vel að varðveita höfuðeinkenni sitt, þjóðtunguna. Fæð þjóðarinnar hefir valdið því, að í þjóðræknislegum efnum verður hver Íslendingur að standa af sér meiri veður en þeir, sem eiga að baki milljónirnar. Þegar vegið er að einu þjóðareinkenni íslenzku, finnst einstaklingnum sem stefnt sé að sinni eigin persónu. Er hér að leita skýringarinnar á því, hversu viðkvæmir við Íslendingar erum, ef þjóð okkar er brugðið um einhverjar þær eigindir, sem ekki eiga sér stoð í veruleikanum. Flestir kannast við þær fáránlegu sögur, sem ritaðar voru um Ísland og Íslendinga á miðöldum yfir á meginlandi Evrópu og þau andsvör, sem þær vöktu meðal leiðandi manna á Íslandi. Vestur-Íslendingum gremst oft, þegar þjóðbræður þeirra í vestri tjá fáfræði sína og halda því jafnvel fram, að Ísland sé annaðhvort héraðið umhverfis Kaupmannahöfn eða suðuroddi Grænlands.

Þjóðræknisstörf Íslendinga í Vesturheimi eru jafngömul byggð þeirra þar. Nærri má geta, að á ýmsu hefir oltið í þeim málum frá fyrstu tíð til okkar daga. Fram eftir árum áttu landar vestra við skilningsleysi og fáfræði nágrannanna að búa. Var þetta á stundum ærið þungbært fyr-

ir þá, þar sem þeir voru ei síður búnir andlegum menntum en annarra þjóða menn, sem þeir sátu til borðs með. Snemma varð þó mikil breyting til batnaðar í þessum efnum, og má þakka það traustleika þeirra varna, sem áttu sér rætur í íslenzkri þjóðarsál.

Vitur Íslendingur skrifaði einhvern tíma á þá leið um íslenzkt landkynningarstarf erlendis, að Íslendingar yrðu að gaumgæfa, hvort aðrir vildu í rauninni hlýða á þá og einnig, hvort boðskapnum væri hverju sinni svo farið, að öðrum þætti gróði í að veita honum viðtöku. Þessi orð voru ætluð sem forskrift þeim mönnum, sem stunda upp á þjóðkynningarstarf. Rétt er þó að hafa hugfast, að þjóðkynningarstarf eða landkynningarstarf getur naumast talizt atvinnugrein einstakra manna. Ef til vill má líta á ævi margra sem eina samfellda landkynningu. Í því ljósi hljótum við að minnsta kosti að skoða sögu Vestur-Íslendinga. Þeir fóru ekki vestur um haf í fyrirlestraför, en þeir námu land í vestri, ílentust þar og hafa nú í meira en tvo þriðju hluta aldar hlotið að kynna sjálfa sig og stofnþjóð sína, beinlínis eða óbeinlínis.

Kjarni íslenzkrar menningar hefir frá upphafi gefið sjálfri þjóðinni kjölfestu. Stundum hafa umræðurnar þó ekki spunnizt um það eitt „að vera Íslendingur" í þjóðréttarlegum skilningi. Vestan hafs hefir Íslendingsnafnið einungis bent til uppruna og menningarerfða. Þar urðu menn þegnar nýrra þjóða og hlutu að lúta þeim lögum, sem þær höfðu skráð. En tryggð þessa fólks hefir verið mikil við fornar erfðir. Án slíkrar tryggðar hefðu menn týnt íslenzkri tungu í Vesturheimi jafnauðveldlega og íslenzkar vinnukonur gera í Kaupmannahöfn. Án slíkrar tryggðar hefðum við hér vestra engin íslenzk blöð, engar íslenzkar bækur, enga fræðslu um íslenzk efni, engar messur á íslenzku og engin þau félög, sem láta sig íslenzka menningu nokkru skipta.

Enn er dagur á lofti. Enn eru þau félög starfandi í Vesturheimi, sem láta sér mjög annt um íslenzka tungu og menningu. Þjóðræknisfélag Íslendinga í Vesturheimi hefir fylgt fram stefnuskrá sinni af alúð síðustu fjóra áratugina. Vissulega vildi Þjóðræknisfélagið hafa markað dýpri spor, en sá er vilji allra starfandi félaga. Starfsaldur Þjóðræknisfélagsins og fórnfýsi félagsmanna þess á liðnum árum eru glöggt vitni þess, að þjóðræknin á sér djúpar rætur meðal Vestur-Íslendinga. Ég hygg, að óhætt muni að fullyrða, að flestum þeim málum, sem Þjóðræknisfélagið hefir veitt fulltingi sitt, hafi miðað nokkuð áleiðis. Margt hefir að sjálfsögðu orðið til þess að torvelda starf félagsins, og hvert ár hefir búið yfir sínum sérstöku erfiðleikum.

Eitt af þeim dagskrármálum, sem hvað ítarlegast hafa verið rædd á öllum ársþingum Þjóðræknisfélagsins frá upphafi, eru samskiptin við Ísland. Fjarlægðin var lengi vel mikill fjötur um fót og samgöngur landa á milli því strjálar. Með bættum samgöngutækjum hefir mjög rætzt fram úr í þessum efnum, og á hinum síðustu árum hafa gagnkvæm kynni milli Vestur-Íslendinga og



Forsetafylgdin fyrir framan hús Grettis konsúls Johannsonar í Winnipeg

frænda þeirra austan hafs aukizt stórum.

Hvert ár býr yfir sínum erfiðleikum, en rétt er að hugfesta einnig, að á hverju ári ganga ýmsir hlutir í vil. Hollvættir Þjóðræknisfélagsins hafa stundum dugað því svo vel, að jafnvel hinum bjartsýnustu í hópi félagsmanna hefir reynzt það um megn að spá fyrir um velgengni félagsins. Á þetta einkum við um samskiptin við Ísland.

Að vanda var mjög rætt um hin gagnkvæmu menningartengsl á hinu fertugasta og öðru ársþingi Þjóðræknisfélagsins síðast liðið ár. Komu ræður manna víða niður, og leizt mörgum, að vel hefði tekizt til um frændræknina á liðnu ári. Fæstum mun þá hafa boðið í grun, að næsta ár tæki hinu fyrra fram, og var þó svartsýni víðs fjarri þinggestum. En nú leyfist okkur á hinu fertugasta og þriðja ársþingi Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi að fella dóm um það árið, sem fram undan var í fyrra, en þá óliðið. Er ekki efamál, að menn muni ljúka upp einum munni um, að það ár hafi orðið viðburðaríkast í sögu Þjóðræknisfélagsins frá upphafi. En á árinu taldi félagið meðal gesta sinna forsetahjón Íslands, herra Ásgeir Ásgeirsson og frú Dóru Þórhallsdóttur.

Forsetaembættið er æðsta tákn lýðfrjálsar þjóðar. Meðal Íslendinga leikur mikil birta um það embætti. Það minnir menn ekki einungis á aldalanga baráttu við ofureflið, sem lauk með endurreisn hins íslenzka lýðveldis. Það á og að vera hverjum Íslendingi hvöt til þess að standa dyggilega vörð um frelsi sitt og menningarerfðir, þessa dýrgripi, sem engin þjóð vildi án vera.

Þegar þjóðhöfðingi Íslands heimsækir Kanada í boði landsstjórnarinnar, er um gagnkvæma virðingu að ræða. Í heimboðinu sjálfu felst mikil viðurkenning, og vissulega er það mikil virðing að taka á móti æðsta manni hins forna, en þó unga íslenzka lýðveldis.

Kanadamenn spyrja margs um Ísland, og finnst manni stundum, að þar sé um langan og oft heldur fáfarinn veg tíðindi að spyrja. Þessi tvö lönd hafa átt minna saman að sælda en vert væri. Vitneskja Kanadamanna um eylandið byggist einkum á kynnum af þeim þegnum kanadískum, sem eru íslenzkrar ættar. Þekking Íslendinga á hinu mikla landi norðursins hefir og að vonum verið mjög bundin við Rauðárdalinn og önnur þau héruð, sem landar þeirra námu í öndverðu. Á hinum síðari árum hefir þetta þó breytzt. Atburðir í heimspólitík hafa skipað báðum þjóðum á einn bekk, og mikla eindregni sýndu þær báðar með tillögugerð um lausn þeirra vandamála, sem varða fiskveiðiréttindi einstakra þjóða í Norðurhöfum. Við hljótum að skoða heimboð forseta Íslands til Kanada sem sönnun þess, að hin æðstu kanadísku stjórnarvöld vilji brúa það bil, sem verið hefir landa í milli. Hlýtur slíkt að vera óblandað fagnaðarefni öllum, sem láta sig skipta málefni beggja þjóðanna.

Meðan forsetahjón Íslands gistu Kanada á liðnu hausti, mátti segja, að Ísland væri á hvers manns vörum. Stærstu blöð landsins birtu ítarlegar frásagnir um heimsóknina dag hvern. Sumir dálkar þessara blaða

voru eins konar Íslandssaga í hnotskurn. Hvarvettna mátti greina hlýhug í garð hinnar íslenzku þjóðar. Mér er nær að halda, að Vesturfylkin kandísku hafi ei vitað fyrri, hve mörgum mönnum íslenzkrar ættar þau ættu á að skipa. Kom þetta glögglega í ljós í hinni vestur-íslenzku höfuðborg, Winnipeg. Svo vill stundum verða, að íslenzkar samkomur séu misjafnlega sóttar í þeirri borg. Þegar efnt var til veizluhalds til heiðurs hinum íslenzku forsetahjónum og fylgdarliði þeirra, urðu heimtur slíkar, að betri höfðu ei áður þekkzt. Á samsæti því, sem Þjóðræknisfélagið hélt hinum tignu gestum á Hótel Fort Garry í Winnipeg, mátti líta marga, sem voru langt að komnir. Sumir höfðu komið alla leið frá Kaliforníu. Má fullyrða, að enginn atburður hafi nokkru sinni höfðað meir til íslenzkrar samkenndar í Vesturheimi en koma forsetahjónanna.

Þjóðhöfðinginn er sameiningartákn alþjóðar og merkisberi hinnar þjóðlegu menningar, eins og hún hefir verið í fortíð og eins og hún er í nútíð. Það skiptir þess vegna miklu máli, að til forystunnar veljist hinir hæfustu og beztu menn hverju sinni. Hinu unga íslenzka lýðveldi hefir farizt giftusamlega um val stafnbúa sinna. Tveir menn hafa farið með forsetavald á Íslandi frá endurreisn lýðveldisins. Báðir hafa þeir reynzt dyggir þjónar hins háa embættis og aukið hróður þjóðar sinnar, bæði innan lands og utan. Kanadamenn og Vestur-Íslendingar sannreyndu þetta síðast liðið haust.

Þegar stjórn Þjóðræknisfélagsins var formlega skýrt frá því á útmánuðum nýliðins árs, að forseti Íslands væri væntanlegur vestur um haf, færðist nýtt líf í starfsemi félagsins. Nefnd manna var skipuð fyrir hönd Þjóðræknisfélagsins af forseta þess, dr. Richard Beck, til þess að undirbúa að nokkru móttökur í Vestur-Kanada. Þessi nefnd sat á rökstólum sumarmánuðina. Formaður nefndar var ræðismaður Íslands í sléttufylkjunum kanadísku, herra Grettir Leó Jóhannson. Það er skylt að þakka ræðismanninum fyrir frábæra frammistöðu og mikla og ágæta forystu.

Að kvöldi laugardagsins hins 16. september á liðnu hausti efndi Þjóðræknisfélag Íslendinga í Vesturheimi, eins og fyrr greinir, til móttökugildis fyrir forseta Íslands, frú hans og fylgdarlð í salarkynnum veglegasta gistihúss Winnipegborgar. Veður var hið blíðasta, gestir í hátíðisskapi, og hvert sæti var skipað. Margir tóku til máls í samkvæminu, og sjálfur flutti forsetinn merka ræðu við þetta tækifæri. Það er óhætt að fullyrða, að þessi mannfagnaður hafi tekið fram öðrum fundum, sem Þjóðræknisfélagið hefir efnt til frá upphafi. Fer vel á slíku, því tilefnið var mikið.

Mannfagnaðurinn að Hótel Fort Garry (en það er nafn fyrr greinds gistihúss) var táknmynd um sögu hins íslenzka kynstofns síðustu þrjá aldarfjórðungana. Sjálft umhverfið kann að hafa mælt „á orðlausu máli“ til viðstaddra þetta fagra septemberkvöld, er þeir fögnuðu forseta íslenzka lýðveldisins og heiðursverndara Þjóðræknisfélagsins í glæstum veizlusal á bökkum Rauðár. Nærri níu áratugum fyrr höfðu þessir sömu

bakkar orðið fyrsti samkomustaður Íslendinga í Manitoba. Þeir voru þá að kalla nýkomnir frá heimalandi sínu, því landi, sem þeir unnu meira en öðrum löndum, þó að það væri þá enn í fjötrum fátæktar og bágborins stjórnarfars. Sléttuborgin Winnipeg var þá þorp eitt, og utan við þorpið var sléttan, sem bjó yfir leyndardómum og erfiðleikum. Þar áttu upphafsörðugleikar og heimþrá eftir að sverfa að og stundum sigra líkamlegt þrek Íslendingsins. Varla þarf í grafgötur um það að ganga, að íslenzkar sálir voru fullar efasemdar á því herrans ári 1875. Vestmenn voru vegvilltir í nýju umhverfi. Austmenn bjuggu ráðvilltir við ill kjör. Það er ef til vill ein af höfuðdygðum íslenzkrar þjóðarsálar að hafa lifað í meira en þúsund ár. Slíkt langlífi ber vott um andlegan þrótt. Mjög svarf þó að þessari sál á myrkum öldum, en eftir langnættið kemur birtan aftur, og með birtunni kemur afturbatinn. Það virðist ekki skipta höfuðmáli, hvort umhverfið er eyland norður við Íshaf eða mislyndar sléttur meginlands Norður-Ameríku.

Haustið 1875 stóð fátæklegur hópur Íslendinga í fátæklegu þorpi á bökkum Rauðár. Víst átti þetta fólk sínar framtíðarvonir. Ugglaust hefir þó engum flogið í hug, að svo skjótlega rættist fram úr fyrir Íslendingum austan hafs og vestan, að á öndverðum síðari helmingi hinnar 20. aldar myndu synir og dætur íslenzku landnemanna í Manitoba heilsa forseta íslenzka lýðveldisins í glæstum sölum stórborgarinnar, sem þeir kynntust fyrst sem fremur óásjálegu þorpi í framtíðarlandinu á bökkum Rauðár.

Örlaganornirnar voru Íslendingum grimmar um aldir, en ekki er annað sýnna, en að þær hafi nú um skeið verið að keppast við að bæta fyrir fornar misgjörðir.



Bessastaðir á Álftanesi

DR. S. E. BJÖRNSSON:

Óður til Vestanvindsins

P. B. SHELLEY

Zephyrus frjálsi andi hausts þú ert;
þitt eðli hulið flýja blöðin smá,
er visnuð fjúka um landið litabert;
líkt eins og vofur galdramanni frá;
landplágusýktur sægur. Litafjöld
á lyng þú málar, er í jarðar ból
þú leggur vængjuð fræ, um vetrarkvöld,
á væran beð, sem lík í grafarskjól.
Unz grænklædd vordís vel þeim fagna skal,
er vekur hún af blundi kalda jörð,
og klæðir litum fjöll og fagran dal,
frjóhnappa nærir, líkt og sauðahjörð.
Þú frjálsi andi, er yfir löndin fer,
eyðandi lífs og viðhald; seg þú mér!

Við strauma þinna afl og ástarhót
óveðraskýin, líkt og visin blöð,
slitna frá himins grunni og hafsins rót;
húmvofur elds og skúra, fylking hröð,
á bláum feldi lofts á himin leið,
sem lokkasafn, er rís af fölri brá
á skapanorn, er þylur svikaseið
við sjónhring yztan hvirfilpunkti frá.
Nú kembir stormsins sterka mund sitt hár,
er strenglög dagsins blandast kveldsins hljóm;
en yfir næturhimin breiðist blár,
sem bláhvolf kirkju, er stendur auð og tóm
en fyllist brátt, er hagl á hvörmum deyr
í hljóða nótt, með daggartár. Ó heyr!

Þú vaktir fyrr af sumarblíðum blund
blátt Miðjarðarhaf, er þögult lá
á beði, snert af þinni máttarmund
hjá mætri Pumisey; í djúpsins gljá
þú aldna turna eygðir himni frá,
í öldum hafsins laugast svefni vært;
með bláan mosa og blómareiti smá,
er blanda ilmi sjávarloftið tært.
Þú, sem um Atlants ölduvíða geim
öruggum fótum kafar djúpsins skál,
og urt, sem vex í botnsins hulda heim
hræðist þá raust, er talar stormsins mál,
sem fjóla smá í frosti hausts er deyr
í faðm hins mikla djúps. Ó heyr! Ó heyr!
Kenn mér þitt flug, sem létt og visið lauf
lyfti sér hljótt, á fleygum skýjavæng,
sem alda smá, er yfirborðið rauf
og yndis naut í loftsins mjúku sæng.
Eg aðeins vil á öllu lag og hóf;
en ei sem fyrr á tíð, eg leiddist með,
er fram þú gekkst og árdagsvoðir óf
þín iðjuhönd, með karlmannsþor og geð.
Þú aldrei hafðir raunir reynt; né séð
á reynslustund mig fella höfug tár.
Ó lyft þú mér, sem laufi skýjum með,
mitt líf á þyrnum hæða blóðug sár
og dagsins stríð í læðing lagði mig,
sem líkist þér í mörgu, og elska þig.

Ger mig að hörpu lífs, í hrjúfum skóg.
Þar haustlauf visin falla um ævikvöld.
Í dánarhljómum harpa þín fær nóg
af hverfulleikans ríka tóna fjöld,
með harmblæ dags. Mitt hjarta snert og sál.
Minn huga vek og þrótt til starfs á ný.
Lát sýktan vilja, vonlaust stundartál,
sem visnuð laufin, falla, í stormsins gný.
Nýtt líf mér gef, með sál í glöðum söng
og sigurorð þitt breið um víðan heim,
sem ljóssins blik, á dægur dimm og löng,
af dvala vekur líf um myrkan geim.
Syngur ei vetur vorsins ljúfa lag,
um ljóssins mátt og nýjan sumardag?

Prófessor RICHARD BECK:

Aldarafmæli Hannesar Hafstein

1861 — 1922 — 1961

I.

Heilir hildar til,
heilir hildi frá
koma hermenn vorgróðurs Ísalands.

Þessar ljóðlínur sínar, úr kvæðinu „Vor“, valdi Hannes Hafstein að einkunnarorðum heildarútgáfu kvæða sinna 1916, og skipa þau sama sess í hliðstæðum seinni útgáfum þeirra. En því er þessi tilvitnun einnig valin að einkunnarorðum þessarar aldarminningar skáldsins, að jafnframt því og hún lýsir bjartsýni hans á á íslenzkan málstað og framtíðartrú, þá er þar að finna ágæta lýsingu á sjálfum honum, þar sem hann var óneitanlega einn af „hermönnum vorgróðurs Ísalands“, öndvegishöldur í þeirri fríðu fylkingu íslenzkra aldamótamanna, er hófu með mörgum hætti hátt við loft merki frelsis og framfara í þjóðar þágu, settu bæði sterkan svip sinn á það tímabil í sögu hennar og mörkuðu þar djúp spor og varanleg. Það er hverju orði sannara, þegar Vilhjálmur Þ. Gíslason, núverandi útvarpsstjóri, kemst svo að orði í upphafi prýðilegrar inngangsritgerðar sinnar að úrvalinu úr kvæðum Hannesar Hafsteins (**Ljóðmælum**), er út kom á vegum Menningarsjóðs (Reykjavík 1944):



Hannes Hafstein

„Kringum aldamótin kom fram eða efldist til nýrra átaka mikið mannval í landinu, bæði í andlegum málum og atvinnumálum. Þeir menn voru ólíkir um ýmsa hluti, en andstæðir um aðra. Samt má sjá einn svip aldarfarsins, vissa einingu í fjölbreytni manna og málefna. Tími aldamótamannanna er þjóðlegur, hafði samt nýja víða útsýn til umheimsins. Hann hafði trú á andleg-

um verðmætum og mátt til að efla þau, en einnig nýjan skilning á nauðsyn verklegra framkvæmda, nýrra atvinnuvega, vísinda og mannréttinda. Þessir menn voru kappsfullir og ótrauðir með forsjá og skynsamlega bjartsýnir, markssæknir menn. — Í þessum hóp var Hannes Hafstein leiðtogi nýs tíma í landinu.“

Hinn 4. des. í haust voru hundrað ár liðin frá fæðingu Hannesar Hafsteins. Var þeirra tímamóta að sjálfsögðu minnzt að verðugu með ýmsum hætti heima á ættjörðinni. Meðal annars efndu Háskólaráð Íslands, Almenna bókafélagið og Stúdentafélag Reykjavíkur til veglegrar hátíðar í tilefni af aldarafmæli skáldsins. Einnig kom út fyrra bindi ævisögu hans eftir Kristján Albertsson rithöfund. Því miður, er sú bók eigi komin í hendur greinarhöfundar, þegar þetta er ritað, en ekki er að efa, að þar sé um verðugt og heillandi viðfangsefni farið högum höndum og skrifað af þekkingu og sambærilegum skilningi. En sem Íslendingar, og vafalaust einnig margir í vorum hópi sem einstaklingar, eigum vér Vestur-Íslendingar Hannesi Hafstein þá þjóðernislegu og menningarlegu skuld að gjalda, að eigi sæmir oss að láta aldarafmæli hans þegjandi fram hjá oss fara. Má í því sambandi minna á eftirfarandi erindi úr hinu fagra kvæði hans við áraskiptin 1901-1902, sem enn er tímabært og hefir þau sannindi að geyma, sem oss eru verð íhugunar, Íslendingum vestan hafs, eigi síður en löndum vorum austan hafsins:

Þeir menn, sem börðust fremst, með traustri trú,
til takmarks þess, sem loks er fært að ná,
þeir eru horfnir heim um glæsta brú
og heiður þeirra einn nú dvelst oss hjá.
En andar þeirra horfa og hlusta á
hvert hjartaslag, sem snertir þeirra starf.
Þeir benda þjóð að falla nú ei frá
né fyrirgera nú svo dýrum arf,
en muna hvað hún var og hvað hún er og þarf.

II.

Í lífi og starfi Hannesar Hafsteins sameinuðust eiginleikar athafnamannsins — stjórnmálaleiðtogans — og skáldsins með óvenjulegum hætti, þó raunar megi segja, að honum svipi í þeim efnum til annarra íslenzkra skálda, fyrr og síðar, sem jafnframt voru framkvæmda- og forustumenn, gæddir miklum foringjahæfileikum samhliða listgáfu sinni.

Hann var fæddur að Möðruvöllum í Hörgárdal 4. des. 1861, sonur Péturs Hafsteins amtmanns og Kristjönu Gunnarsdóttur frá Laufási, systur Tryggva Gunnarssonar, hins stórbrotna framkvæmdamanns. Stóðu því að Hannesi traustir stofnar, mikilhæft fólk á báðar hendur, þar sem saman fóru þjóðmálaáhugi og forustuhæfileikar, skáldgáfa og listhneigð af öðru tagi. Hann var óvenjulega bráðþroska og settur til mennta mjög ungur; varð stúdent frá Lærða skólanum í Reykjavík átján ára gamall, en lauk lagaprófi við Kaupmannahafnarháskóla 1886, hálf-þrítugur að aldri. Hann var landritari 1889-95, sýslumaður í Ísafjarðarsýslu 1895-1904, alþingismaður frá 1900, ráðherra Íslands 1904, fyrstur Íslendinga í þeim virðingarsessi, er hann skipaði til 1909, og aftur 1912-1914.

Hinn 1. febrúar 1904, er Hannes Hafstein tók við embætti sínu sem fyrsti íslenzki ráðherrann, mun jafnan verða talinn merkisdagur í íslenzkri stjórnmálasögu. Samtímis var ísenzka ráðuneytið í Kaupmannhöfn afnumið og landshöfðingjadæmið lagt niður, en sett á stofn stjórnarráð í Reykjavík. Stjórnin var nú, með öðrum orðum, flutt inn í landið, draumurinn um heimastjórn orðinn að veruleika. Kom það einnig fljótt á daginn, að með þeirri réttarbót þjóðinni til handa hafði hið farsælasta og áhrifaríkasta spor stigið verið í menningarmálum hennar og verklegum framkvæmdum.

Valdist einnig fyrstur Íslendinga í ráðherrasessinn óvenjulegur hæfileika- og forustumaður, þar sem Hannes Hafstein var frábært glæsimenni og gæddur fágætu andans atgervi, eitt af fremstu og vinsælustu skáldum þjóðarinnar og jafnframt langsýnn hugsjónamaður og aðsópsmikill athafnamaður.

Aldamótaárið var hann kosinn á þing fyrir Ísfirðinga og sat fyrst á þingi næsta ár; hneigðist hugur hans nú stöðugt meir að stjórnmálum, en skáldskapurinn laut að sama skapi í lægra haldi; samt orti hann einmitt á þessum árum, meðal annarra ágætiskvæða, hin snjöllu og margdáðu aldamótaljóð sín, þar sem hann sér spámannlegar sýnir, en undir ólgar heitur straumur ættjarðarástar:

Sú kemur tíð, er upp af alda hvarfi
upp rís þú, Frón, og gengur frjálst að arfi,
öflin þín huldu geysast sterk að starfi,
steinurðir skreytir aftur gróðrar farfi.

Sú kemur tíð, er sárin foldar gróa,
sveitirnar fyllast, akrar hylja móa,
brauð veitir sonum móðurmoldin frjóa
menningin vex í lundi nýrra skóga.

Sé ég í anda knör og vagna knúða
krafti, sem vannst úr fossa þinna skrúða,
stritandi vélar, starfsmenn glaða og prúða,
stjórnfrjálsa þjóð, með verzlun eigin búða.

Í fyrrnefndri ritgerð sinni túlkar Vilhj. Þ. Gíslason þetta afbragðskvæði skáldsins laukrétt í þessum orðum: „Það kvæði er merkissteinn í sögunni. Það er eggjun og stefnuskrá. Það er tímamótakvæði á borð við Ísland farsælda frón og Vorhvöt. Það flytur boðskap nýs anda og nýrra athafna. Það ber einnig vott um nýja afstöðu Hannesar Hafstein, nýjan tón. Frjálslyndi, frelsisást og framfarahugur er þar enn. En þessi einkenni hafa slípazt og þroskazt, orðið dýpri og rólegri en áður. Nú kemur fram nýr skilningur hans á sögu, þjóðerni og trú. En fyrst og fremst er kvæðið boðskapur nýs aldaranda, nýrrar hagnýtrar ættjarðarástar.“ Enn fremur falla Vilhjálmi þannig orð um þessa andríku lögeggjan skáldsins til dáða: „Það mætti segja, að aldamótakvæðið væri skáldleg stefnuskrá heimastjórnartímans.“

Eigi þarf nema að stikla á stærstu steinunum í margþættum framkvæmdum á því mikla framfaratímabili til þess að sannfærast um það, að ofangreind staðhæfing um aldamótakvæðið hefir við rök að styðjast. Jónas Jónsson frá Hriflu, fyrrv. ráðherra, tók einnig í sama streng í hinni greinagóðu og gagnfróðlegu yfirlitsgrein sinni „Valdamenn á Íslandi 1874-1940 í **Almanaki**

Hins ísl. Þjóðvinafélags (Reykjavík, 1940):

„Alda nútímaframfara var nú að brjótast inn yfir þjóðina á öllum sviðum. Síðustu ár landshöfðingjatímabilsins höfðu verið góður undirbúningstími. Nú kom innlend stjórn, undir forustu stórhuga athafnamanns. Hann valdi til starfsmanna í hinar nýju skrifstofur færustu menn, sem völ var á, og bjó stjórnarráðið að þeirri gerð um langa stund. Hannes Hafstein beitti sér fyrir að koma skipulagi á fræðslu barna, stofnsetti Kennaraskólann undir vel hæfri stjórn, byrjaði að hlynna að skógrækt og skóggræðslu, lét reisa safnhúsið yfir Landsbókasafnið, Náttúrugripasafnið, Þjóðskjalasafnið og Forngripasafnið. Og að lokum tókst honum að fá sæsíma lagðan frá Englandi til Austfjarða og þaðan yfir landið til Reykjavíkur. Þegar landið var komið í símasamband við umheiminn, fluttist yfirstjórn íslenzkrar verzlunar til Reykjavíkur. Sjávarútvegur blómgaðist. Landsmenn eignuðust allmarga togara og mikið af vélbátum. Það fór nýr andi gegnum þjóðlífið. Mörgum þótti sem skáldadraumar Hannesar Hafsteins úr aldamótaljóðum hans ætluðu brátt að rætast.“

Um hitt verður ekki fjölyrt hér, þar sem þessari grein er sérstaklega ætlað að fjalla um skáldskap Hannesar Hafsteins, að hörð átök urðu oft um málin á þessum árum, svo sem um símamálið og sjálfstæðismálin, er urðu Hannesi Hafstein og flokksmönnum hans að falli í kosningunum sögulegu árið 1908. Fékk hann þá einnig, eins og raunar oftar í ráðherratíð sinni, að kenna á sannleik orða skáldsins: „Stendur um stóra menn stormur úr hverri átti.“ Speglast reynsla hans frá þeim árum einnig á merkilegan hátt í ýmsum ágætustu kvæðum hans, er hann orti á seinni árum sínum, og þá ekki sízt í hinu stórbrotna kvæði hans „Í hafísnum“.

Þótt hér hafi verið farið fljótt yfir sögu um stjórnmálaferil og ráðherratíð Hannesar Hafsteins, ætla ég, að nóg hafi verið þeirri fullyrðingu til staðfestingar, að með innlendri stjórn undir forustu hans hófst blómlegt tímabil margþættra og mikilvægra framfara í lífi þjóðarinnar. Skylt er þá einnig að geta þess, að hann stóð ekki einn í starfi og stríði, en átti sér við hlið afburða eiginkonu, Ragnheiði Stefánsdóttur Thordersen, fósturdóttur Sigurðar Melsted, er var manni sínum ómetanlegur lífsförunautur, meðan hennar naut við. Þeim orðum til áréttingar leyfi ég mér að vitna til eftirfarandi ummæla Péturs Zóphóníassonar, er talar þar út frá nánum kunnugleika („Foringinn Hannes Hafstein“, **Lesbók Morgunblaðsins**, 30. nóvember 1941, sem helguð var sérstaklega 80 ára afmæli H. Hafsteins):

„En Hannes Hafstein hefði ekki orðið sá ótrauði merkisberi þjóðar sinnar, sem hann var, hefði hann ekki notið hinnar ágætu konu sinnar, sem ekki aðeins var fríð með afbrigðum og glæsileg, heldur fyrst og fremst góð kona og göfug, er fylgdi manni sínum að málum, enda kveður hann meðal annars til hennar:

Gott er nú á lífið fram að líta,
ljúft er með þér starfi dags að hlíta.
Hækkar sól og glæstri för vill flýta.
Faðmi þig gæfan og leiði þín spor.
Sjá, framtíðin bíður, með blómþakið
skaut,
og blasa við hlíðar með gróður og skraut.
Sjá, röðullinn blikar svo blíður og fagur.
Sé blessaður ætíð þinn fæðingardagur.

Verður síðar að því vikið, hvert reiðarslag honum var missir sinnar elskuðu eiginkonu á miðju ævidægri hennar. Sjálfur andaðist hann 13. desember 1922 eftir langa vanheilsu.

III.

Ungur tók Hannes Hafstein að yrkja, og er það til marks um það, hve bráðþroska hann var í þeim efnum, að á tvítugsaldri orti hann ágæt kvæði „þrungin af þrótti og æskufjöri“ (S. Nordal), framsóknaranda og föðurlandsást, er fundu næman hljómgrunn hjá löndum hans og öfluðu honum mikilla vinsælda. Skólabróðir hans og samherji frá yngri árum, Einar H. Kvaran, ritaði í **Eimreiðina** (1932) merkilega og skemmtilega grein, „Hannes Hafstein á stúdentsárunum“, og tekur þar upp í greinarlok neðanskráð ummæli úr grein, sem hann hafði skrifað í **Lögréttu** um útgáfuna af ljóðum Hannesar, er út kom árið 1916:

„Ég veit ekki, hvort nokkrum er kunnugt um Íslending, sem hafi verið meira bráðþroska en Hannes Hafstein. Á þessum árum lét hann, stundum dag eftir dag, rigna yfir okkur vini sína ljóðum, sem okkur fundust merkilegir viðburðir í bókmenntum þjóðarinnar — og voru það líka. Ljóð þessa tvítuga manns hafa orðið „klassisk“. Þau hafa verið á vörum hvers Íslendings, sem nokkurn tíma hefur tekið sér ljóð í munn. Menn hafa vitnað til þeirra, að sínu leyti eins og til alþekktra málshátta. Börnin hafa lært þau í skólum og heimahúsum. Menn hafa lesið þau og sungið í ölteiti. Og prestarnir hafa farið með erindi úr þeim á prédikunarstólnum.

Farandspákona náði einu sinni í hann á þessum árum. Hún vissi ekkert um hann, hver hann væri eða hvaðan hann væri. Hún sagði honum, að það ætti fyrir honum að liggja að verða æðstur maður á sínu landi. Við höfðum enga ofsatrú á spádómum á þeim árum. En þessi spádómur þótti okkur, vinum hans, sennilegur. Hann var fríðastur sýnum, gervilegastur og glæsilegastur Íslendingur, sem við höfum séð. Hann var, eins og Snorri Sturluson kveður að orði um Ólaf Tryggvason, „allra manna glaðastur“. Hann virtist fæddur til þess að verða gæfumaður. Og metorð og völd töldum við að sjálfsögðu gæfu.

En hvað sem því leið, þurftum við ekki að fá neina spákonu til þess að segja okkur það, að hann mundi verða talinn með mestu skáldum Íslendinga. Við vorum ekki í neinum vafa um, að hann var **orðinn** það.“

Framan af árum birtust kvæði Hannesar í ýmsum íslenzkum blöðum og tímaritum, en fyrsta kvæðasafn hans, **Ýmsisleg ljóðmæli,** komu út 1893. Heildarútgáfa ljóða hans, **Ljóða-bók,** var prentað 1916, öðru sinni, mikið aukin, 1925, og endurprentuð 1951. Annaðist Tómas Guðmundsson skáld þá útgáfu og fylgdi henni úr hlaði með gagnorðum formála. Úrval úr kvæðum Hannesar hefir tvisvar verið gefið út: **Ljóðmæli,** sem Vilhjálmur Þ. Gíslason

bjó til prentunar, og fyrr er vikið að, og **Úrvalsljóð** (1946), er Þorsteinn skáld Gíslason hafði safnað til.

Hannes Hafstein var, eins og alkunnugt er, einn af fjórum íslenzkum stúdentum í Kaupmannahöfn, sem hófu útgáfu ársritsins **Verðandi** (1882), með það fyrir augum að kynna löndum sínum Raunsæisstefnuna (Realismann), en þeir höfðu kynnzt henni og komizt undir áhrif hennar, og höfuðformælanda hennar, Georgs Brandes, á skólaárunum í Kaupmannahöfn. Fjórmenningarnir, sem stóðu að útgáfu þessa merka tímamótarits í íslenzkri bókmenntasögu, voru, auk Hannesar Hafsteins, Bertel E. Ó. Þorleifsson, Einar Hjörleifsson (Kvaran) og Gestur Pálsson. Hér verður aðeins vikið að hlutdeild Hannesar í ritinu, en kvæði hans þar bera því órækt vitni, hve hann var á þeim árum ótrauður formælandi hinnar nýju stefnu í bókmenntum og þjóðfélagsmálum. Vöktu þau kvæði hans einnig víðtæka athygli og sýndu, að þar var að verki skáld gætt óvenjulegri ljóðgáfu. En þrátt fyrir það, að **Verðandi** vakti verðskuldaða eftirtekt og honum væri vel tekið af mörgum, varð hann eigi langlífur, og kom aðeins út einn árgangur hans. En Hannes var einnig einn af aðalstuðningsmönnum mánaðarritsins **Heimdalls**, er hóf göngu sína í Kaupmannahöfn 1884, og lýsir þar sér eigi síður fylgi hans við Raunsæisstefnuna, ekki sízt í kvæðum hans í því riti, svo sem „Strikum yfir stóru orðin" og „Sannleikurinn og kirkjan", sem eru beint í anda Raunsæisstefnunnar. Hann hafði nú kynnzt Brandes persónulega og skrifaði um hann vinsamlega og skilningsríka grein í **Heimdalli**, og þýddi kafla úr hinum frægu **Höfuðstraumum** hans. Í ritinu eru einnig þýðingar Hannesar á kvæðum eftir Hinrik Ibsen, meðal annars kvæði hans til byltingamannsins.

Eftir að hann hvarf heim til Íslands að loknu háskólanámi, hélt Hannes Hafstein áfram að vera skeleggur formælandi Raunsæisstefnunnar, og um annað fram með fyrirlestri þeim um „Ástand íslenzks skáldskapar nú tímum", er hann flutti í Reykjavík í ársbyrjun 1888. Taldi hann íslenzkan samtíðarskáldskap vera í afturför, gagnrýndi hann fyrir úrelt yrkisefni, og taldi hann ekki vera í nógum tengslum við samtíðina og þróun hennar í stjórnmálum og þjóðlífi. Hér eru það hreinræktaðar kenningar Raunsæisstefnunnar, sem efstar eru á baugi og undiraldan, en samkvæmt þeim kenningum átti aðaltakmark bókmenntanna að vera það: að rökræða vandamálin og kryfja þau til mergjar. Svo kvað hér við nýjan tón, að þessi fyrirlestur Hannesar vakti, að vonum, bæði umræður og blaðadeilur. Meðal annarra hóf Benedikt Gröndal skáld upp sverð sitt til varnar rómantísku stefnunni og hinum eldri þjóðskáldum í kröftugum fyrirlestri og skádinu líkum um fjörspretti, fyndni og andans flug. Er þessi bókmenntadeila athyglisverður þáttur í sögu íslenzkra bókmennta.

Flest af kvæðum Hannesar Hafsteins voru ort á fyrri hluta ævi hans, því á seinni árum, er stjórnmálin og embættisstörfin tóku upp mestan tíma hans, gafst honum lít-

ið tóm til ljóðagerðar, en óbreyttur var eigi að síður áhugi hans á skáldskap og bókmenntum, enda orti hann sum ágætustu og merkustu kvæði sín seint á ævinni, eins og síðar mun nánar rætt.

Kvæði hans, sem prentuð voru í **Verðandi**, bera, eins og þegar hefir verið bent á, vitni óvenjulegum þroska hans eftir aldri, jafnframt því og hann haslar sér þar völl sem öflugur formælandi Raunsæisstefnunnar og þjóðfélagslegra kenninga hennar.

Kvæðið „Stormur", sem öndvegi skipar í ritinu, túlkar eftirminnilega skoðanir og tilgang höfundarins og samherja hans, og er því tekið hér upp í heild sinni:

Ég elska þig stormur, sem geisar um grund
og gleðiþyt vekur í blaðstyrkum lund,
en gráfeysknu kvistina bugar og brýtur
og bjarkirnar treystir um leið og þú þýtur.

Þú skefur burt fannir af foldu og hól,
þú feykir burt skýjum frá ylbjartri sól,
og neistann upp blæs þú og bálar upp loga
og bryddir með glitskrúði úthöf og voga.

Þú þenur út seglin og byrðinginn ber
og birtandi, andhreinn um jörðina fer;
þú loftilla, dáðlausa lognmollu hrekur
og lífsanda starfandi hvarvetna vekur.

Og þegar þú sigrandi um foldina fer,
þá finn ég, að þrótturinn eflist í mér,
ég elska þig, kraftur, sem öldurnar reisir,
ég elska þig, máttur, sem þokuna leysir.

Ég elska þig, elska þig, eilífa stríð,
með ólgandi blóði þér söng minn ég býð.
Þú alfrjálsi loftfari, hamast þú hraður;
hugur minn fylgir þér, djarfur og glaður.

Kjarni þeirrar þjóðlegu vakningar og bókmenntalegu endurnýjungar, sem þeir félagar, er að **Verðandi** stóðu, boðuðu, kemur hér fram á áhrifamikinn hátt, þrunginn eldmóði æskunnar. Sama máli gegnir um ýmis önnur kvæði hans í ritinu, þar sem þróttur hans, lífsgleði og karlmennska, eru höfuðeinkennin; en það voru einmitt þessir eiginleikar hans sem skálds, er gerðu hann jafn kæran löndum sínum og raun ber vitni. Þessi sérkenni lýsa sér ágætlega í hinu alkunna kvæði hans „Undir Kaldadal", þar sem hann segir:

Loft við þurfum. Við þurfum það,
að þvo burt dáðleysis mollu-kóf,
þurfum að koma á kaldan stað,
í karlmennsku vorri halda próf.

Þurfum á stað, þar sem stormur hvín
og steypiregn gerir hörund vott.
Þeir geta skolfið og skammast sín,
sem skjálfa vilja. Þeim er það gott.

Ef kaldur stormur um karlmann fer
og kinnar bítur og reynir fót,
þá finnur 'ann hitann í sjálfum sér
og sjálfs sín kraft til að standa mót.

Að kljúfa rjúkandi kalda gegn
það kætir hjartað í vöskum hal. —
Ég vildi það yrði nú ærlegt regn
og íslenzkur stormur á Kaldadal.

Hann orti margt annarra kröftugra eggjanakvæða í raunsæjum og ádeiluanda, með það markmið að vekja þjóð sína til dáða og framsóknar, og slær á sama streng í tækifæriskvæðum sínum, eins og í hinu hreimmikla og markvissa kvæði sínu um Ölfusárbrúna og einnig í mörgum náttúru- og ættjarðarkvæðum sínum.

Andans fjör hans og lífsgleði eru einnig meginstraumur í vinsælum drykkjukvæðum hans og ástakvæðum. Mörg ástakvæði hans frá yngri árum eru samt ort í gamansömum tón, sýnilega ávöxtur skammlífrar ástarhrifningar, þótt í þeim blossi upp ástríðueldur. Djúpstæð og sönn ást tók hann ómótstæðilegum tökum síðar og fann framrás í kvæðum, sem

svipmerkjast af einlægni og tilfinningadýpt, eins og lýsir sér hvergi fremur eða betur heldur en í fyrsta kvæðinu til heitmeyjar hans og konuefnis, er hefst á ljóðlínunum:

Ég fer ei með lygi, fals eða tál:
Nú fyrst ég veit, hvað er ást.

Og honum var það vel ljóst, hver gæfa honum hafði fallið í skaut með því að eignast slíka afbragðskonu að eiginkonu, og hver förunautur hún myndi verða honum á lífsins leið, því hann segir í öðru kvæði til hennar:

Mín ástmey, mín vina, þú lukka míns lífs,
sem lofa mér þorðir þér **sjálf** til vífs.
Ég undrast það magn, sem í æsku þú ber,
þig elskar og dáir hver vitund í mér.
Hver afltaug, hver neistinn í anda mínum
fær eld sinn og næring í kærleik þínum.

Þú ljúfi frumgróður vaknandi vors,
þú vekur til manndáðar, starfs og þors.
Og það skal verða mér þýðingarmætt:
Í þínu merki er sumarið fætt. — —
Sá dagur, er fyrst ég þig faðmaði bjarta,
var fyrsti sumardagur míns hjarta.

Þá er heldur ekki erfitt að skilja það, hver harmur honum var kveðinn með missi hennar á miðju æviskeiði, eins og horfið verður að síðar í þessari aldarminningu hans.

Náttúrukvæði Hannesar Hafsteins eru bæði myndauðug og þróttmikil. Í þeim lýsir hann fjölbreyttri náttúrufegurð Íslands, fossum og fljótum, fjöllum og sveitum, með lit og lífi og með því fjöri, sem sprottið er af sannri ást og hrifningu á viðfangsefninu. Sík kvæði hans eru ósjaldan í rauninni sérstæðar og svipmiklar ferðalýsingar í ljóðum, málaðar djörfum dráttum. Lýsing hans á Skagafirði hittir sérstaklega vel í mark, tilbreytingamikil og myndrík svo að af ber.

Dr. Ágúst H. Bjarnason hefir í ágætri grein um „Skáldið Hannes Hafstein" (**Iðunn**, jan. 1917), réttilega bent á það með mörgum dæmum, hvert grundvallaratriði það sé í kvæðum hans „að lýsa náttúrunni sem mey og jafnvel sjálfri meynni og ástum hennar sem hvers konar náttúrufyrirbrigði", og að það komi hvergi jafn fagurlega fram eins og í kvæði skáldsins „Af Vatnsskarði", þar sem hann lýsir föðursveit sinni, Skagafirði. Það er hverju orði sannara. Óhætt mun þó mega segja, að hvergi sé meyjarmyndin í náttúrukvæðum Hannesar samfelldari eða glæsilegri heldur en í þessari sólarlagslýsingu hans:

Með slegið gullhár gengur sól
að gleðibeð með dag á armi,
og dregur gljúpan gullinkjól
að glæstum, hvelfdum móðurbarmi,
og breiðir hann við rekkjurönd
og roðnar, er á beð hún stígur,
og brosi kveður lög og lönd
og ljúft í Ægis faðm svo hnígur.

Hreimfagurt og tilþrifamikið að sama skapi er hið margdáða kvæði hans um Gullfoss, og svipað má segja um kvæði hans „Við Geysi", þó þar kveði nokkuð við annan tón, hrifningarandinn ekki eins vængfleygur, en raunsæið og ádeilan þeim mun beinskeyttari. „Við Valagilsá" er einnig stórbrotið kvæði, myndir þess römmum rúnum ristar, en í lokaerindinu brýzt karlmennska skáldsins fram á minnisstæðan hátt.

Ferðakvæði Hannesar og aðrar náttúrulýsingar hans bera víða rómantískan blæ, og gætir hins sama í orðavali þeirra; annars staðar í þeim verður raunsæið yfirsterkara, eins og þegar hefir verið vikið að, en þó hvergi fremur en í hinu áhrifamikla kvæði hans „Niðaróður", er segir

harmsögu, þar sem rauntrúar myndir úr lífinu speglast hver eftir aðra í hraðstreymri elfinni.

Hin mörgu ættjarðarkvæði Hannesar Hafsteins eru sérstaklega merkileg, og í þeim er alvöruþung undiralda. Ættjarðarástin var jafnan sterkur undirstraumur í ljóðum hans; rann þar á áhrifamikinn hátt í sama farveg og krafa hans um þjóðlega vakningu og þjóðfélagslegar umbætur, ekki sízt á fyrri hluta ævi hans, meðan hann var undir beinustum og sterkustum áhrifum Raunsæisstefnunnar. Frá yngri árum hans er hið gullfagra kvæði „Ástarjátning" (til Íslands, 1880), sem hefst á erindi, er mörgum mun liggja létt á tungu:

Ég elska þig bæði sem móður og mey,
sem mögur og ástfanginn drengur,
þú forkunnar tignprúða, fjallgöfga ey!
Ég fæ ekki dulizt þess lengur.
Þú háa meydrottning, heyr þú mig:
Af huga og sálu ég elska þig.

Langt mun verða að leita eldheitari ástarjátningar til föðurlandsins en þetta kvæði er, sem jafnframt túlkar kröftuglega fúsleika skáldsins til þess að fórna öllu fyrir velferð þess:

Ef verð ég að manni, og veiti það sá,
sem vald hefur tíða og þjóða,
að eitthvað ég megni, sem lið má þér ljá,
þótt lítið ég hafi að bjóða,
þá legg ég, að föngum, mitt líf við þitt mál,
hvern ljóðstaf, hvern blóðdropa, hjarta og sál.

Það varð þá einnig gæfa hans og hið góða hlutskipti að helga líf sitt, í ríkum mæli, endurfengnu frelsi lands síns og framförum. Með árunum varð þjóðlegri strengurinn enn sterkari og meir áberandi í kvæðum hans. Framsóknarhugur hans og ættjarðarást fundu sér sameiginlega framrás í hinu andríka og mælskuþrungna Aldamótakvæði hans, sem vitnað var til hér að framan; mun það kunnasta kvæði hans og um leið eitt hið ágætasta bæði um innihald og efnismeðferð. Þar má einnig sjá merki aukins andlegs þroska og dýpri skilnings samanborið við kvæði hans frá yngri árum. Helgaði hann starf sitt einnig frá þeim tímamótum stjórnmálum og opinberum störfum og lagði ljóðagerðina að miklu leyti á hilluna, eins og fyrr getur.

Á seinni árum orti hann samt þrjú af sínum mestu kvæðum (að ótöldum eftirmælaljóðunum um konu hans): „Í hafísnum", „Landsýn", og Minningarljóðin á aldarafmæli Jóns Sigurðssonar, hvert öðru fegurra og tilkomumeira um hugþekkt efni, skáldlega meðferð þess, og sambærilegt málfar.

Í hinni athyglisverðu grein sinni „Um Hannes Hafstein á Ísafirði" (**Lesbók Morgunblaðsins**, 7. marz 1943) telur Arngrímur Fr. Bjarnason ritstjóri kvæðið „Í hafísnum" ort vestur þar, en segir annars þannig frá tildrögum þess:

„„Kvæðið „Í hafísnum" fullgerði Hafstein að vísu eftir að hann flutti héðan og breytti hinu upprunalega kvæði. En tilefni kvæðisins var för Hafsteins héðan norður til Akureyrar á útmánuðum 1903. Hans Ellefsen, hvalveiðamaður á Sólbakka í Önundarfirði, góðvinur Hafsteins, lánaði hvalveiðibát til norðurfararinnar. Lentu þeir í hafís út og austur af Horni, og lá við að þeir yrðu að snúa aftur. Vegna röskleika skip-

stjóra var förinni haldið áfram og tókst að smjúga út úr hafísnum. Hafstein lifði sjálfur þá atburði, sem hann myndar og málar í ljóði sínu, svo það er ekki að furða þótt allt sé eðlilegt og lifandi."

Hitt mun óhætt mega fullyrða, eins og aðrir hafa gert, að í núverandi mynd sinni og innsta eðli megi skoða þetta stórbrotna kvæði sem táknmynd af lífi skáldsins á stjórnmálasviðinu, og hana samtímis harla raunsanna.

Auðugt að skáldlegum myndum og þrungið hjartahita föðurlandsvinarins er kvæðið „Landsýn", en andans flug og reginmælska renna saman á ógleymanlegan hátt í Minningarljóðunum um Jón forseta. Ekki er auðvelt að lýsa honum eða heillaríku ævistarfi hans réttar eða betur en í þessum erindum:

Vopnum öflugs anda búinn,
öllu röngu móti snúinn,
hreinni ást til ættlands knúinn,
aldrei hugði' á sjálfs sín gagn.
Fætur djúpt í fortíð stóðu,
fast í samtíð herðar óðu,
fránar sjónir framtíð glóðu.
Fyllti viljann snilldar magn.
Hulinn kraft úr læðing leysti,
lífgaði von á trú og rétt.
Frelsisvirkin fornu reisti,
framtíð þjóðar mark lét sett.

Lífsstríð hans varð landsins saga.
Langar nætur, stranga daga
leitaði' að hjálp við hverjum baga
hjartkærs lands, með öruggt magn.
Allt hið stærsta, allt hið smæsta,
allt hið fjærsta og hendi næsta,
allt var honum eins: hið kærsta,
ef hann fann þar lands síns gagn.
Ægishjálm og hjartans mildi
hafði jafnt, er stýrði lýð;
magn í sverði, mátt í skildi
málsnilld studdi, hvöss og þýð.

Á það hefir réttilega verið lögð áherzla, að lífsgleðin og karlmennskan séu meginþættir í skáldskap Hannesar Hafsteins, enda skrifaði Guðmundur Friðjónsson skáld merkilega grein um Hannes undir þeirri fyrirsögn í þetta rit 1931, kom þar víða við og sagði margt frumlega og hressilega, eins og hans var von og vísa. En Hannes Hafstein gat einnig, þegar því var að skipta, farið mjúkum höndum mildari streng skáldhörpunnar, svo að hún grét eigi síður en hló í höndum hans. Hver fær lesið svo „Systurlát" hans, hvað þá „Kveðjuna", er lögð var í kistu látins barnungs sonar hans, að það snerti eigi djúpt hjarta lesandans? En dýpstu tónana úr hörpu skáldsins er þó að finna í minningarljóðunum um konu hans, „Í sárum", sem eru átakanlegt andvarp syrgjandi sálar, þrungin djúpri tilfinningu og sálarlegu innsæi; samlíkingin við svanina í sárum háskáldleg og áhrifamikil í senn, og hin andstæða mynd af valnum eykur á áhrifamagn kvæðisins. En mér finnst það ganga helgispjöllum næst að taka nokkuð af þeim hjartnæmu ljóðum úr samhengi, og eftirlæt því lesendum að lesa þau í heild sinni, og þau þola það vel að lesast oftar en einu sinni.

Ljóðform Hannesar Hafsteins er athyglisvert um margt, og er rétt lýst í þessum orðum Vilhjálms Þ. Gíslasonar: „Í bragháttum Hannesar Hafstein er allmikil fjölbreytni, leikni og lipurð, og ýmislegt í þeim var nýtt og ferskt. Tóntegund hans var djarfleg og hressandi, orðaval hans tilgerðarlaust, sumar orðmyndir hans eru einkennilegar, og hann hefur oft gaman af skrautlegu rími, fremur en dýru og getur farið með það af þrótti og lipurð." — Menn

þurfa ekki annað en lesa hið snjalla kvæði hans „Skarphéðinn í brennunni“ til þess að sannfærast um rímfimi hans, en þar er jafnframt brugðið upp minnisstæðri mynd af persónugervingi hetjuandans, sem horfist djarflega í augu við ómótstæðileg örlög.

Vald Hannesar Hafsteins á íslenzku máli lýsir sér einnig í þýðingum hans, sem margar eru ágætar bæði um nákvæmni í hugsun og máli, sér í lagi Heine- og Drachmann-þýðingar hans, en þau erlend skáld munu hafa verið honum kærust, og hafa eigi látið skáldskap hans ósnortinn. Mikið snilldarhandbragð er einnig á þýðingu hans af kvæði J. P. Jacobsen „Þess bera menn sár“, og má raunar svipað segja um kaflann, sem hann þýddi úr ljóðleiknum **Brandi** eftir Henrik Ibsen.

Svo þykir mér sæma vel, að málslokum þessarar aldarminningar, að votta skáldinu snjalla og þjóðleiðtoganum farsæla þökk mína með því að snúa upp á hann orðum sjálfs hans um annan mikilhæfan forustumann í frelsis- og menningarbaráttu Íslendinga, Benedikt Sveinsson:

Þar má Ísland minnast manns,
munið hann fljóð og sveinar.
Standa munu á haugi hans
háir bautasteinar.

Hafðu þökk fyrir hjartans mál,
hug og þrek og vilja.
Gleðji nú drottinn góða sál,
gefi oss rétt að skilja.

(Auk þeirra ritgerða, sem vitnað hefir verið til í aldarminningunni hér að framan hafa þessar ritgerðir verið hafðar til hliðsjónar við samningu hennar: Dr. Alexander Jóhannesson: „Um skáldskap Hannesar Hafsteins“, **Óðinn** (1916), Þorsteinn Gíslason: **Hannes Hafstein**, Andvari (1923), og dr. Einar Arnórsson: „Fimmtugsafmæli heimastjórnar á Íslandi“, **Morgunblaðið**, 31. jan. 1954.)

JAKOBÍNA JOHNSON:

Úr dagbókinni

(Á fæðingarstað höf. 1959)

Á Íslandi gefa menn gjafir
er gesturinn kveður og fer.
Ég þáði þar margt til minja, —
en minnisstæðast það er
hve óvænt og óverðskuldað
ég eignaðist Draumasker.

Ég heimsókti Hólmavað síðast
í hásumars blíðu og kyrrð.
— Við sátum og sáum hið liðna
með samúð — á óljósri firð.
Því alúðin lá þar í lofti
hjá látlausri góðvina hirð.

Og skilnaðargjöfin hin góða
mun gleðja mig — hvert sem mig ber.
— Ég eignaðist hólma í ánni,
sem áður hét Háasker.
En nefndi hann óðar að nýju —
svo nú er þar Draumasker!

Aldimm er nótt

(All Through the Night. Old Welsh Air.)

Værðar njót þú, ást mín unga.
— Aldimm er nótt.
Englar bægi angurs þunga.
— Aldimm er nótt.
Hljóð er stund og hvergi tefur,
hlíð og leiti rósemd vefur.
Ein ég vaki' en ást mín sefur.
— Aldimm er nótt.

Máninn vakir öllu yfir.
— Aldimm er nótt.
Svefninn yngir allt sem lifir.
— Aldimm er nótt.
Sælir draumar sálu þinni
sýni himnesk friðar-kynni.
Athvarf dýrðlegt önd þín finni.
— Aldimm er nótt.

DR. J. P. PÁLSSON:

Jólagull

Avant garde leikur

Persónur:

Gullvaldur kóngur
Donna drottning
Karl og Kerling
Goðvaldi Kóngs son
Þórása Karls dóttir
Ali dulspekingur
Rísóríus hirðfífl
Kapílán
Merkúríus sendisveinn
Forstjóri og tveir alkemistar
Hirðin: Lífverðir; aðalsmenn og meyjar **ad lib.;** þjónar.
Múgur utan hallar.

Leikurinn gerist í Gullborg, höfuðstað Undralands, á aðfangadagskvöld jóla.

Leiksviðið er veizlusalur í kóngshölinni. Loft og veggir fóðrað eða skyggt gulli. Eins er allt innanstokks og sett gimsteinum. Undantekning er kristalhnöttur og stjörnukort dulspekingsins. Aftast fyrir miðju, tvö hásæti, framan við þau háborðið. Til beggja hliða er baktjaldið opið, hægra megin út á svalir, til vinstri inn í annan sal. Þar bíður hirðin, úr sýn áhorfenda, komu kóngs af veiðum. Framarlega á sviðinu og yzt er búð eða stúka, sín hvoru megin. Öll framhlið stúkunnar er opin, en inn- og útgangur er um hlið leiksviðsins, og sér frá áhorfendum, en ekki af leiksviðinu, eins hvað gerist í stúkunni. Hin hægri er aðsetur fíflsins. Þar er hvílubekkur undir endilangri bakhlið; framar lítið borð og stóll. Á borðinu er hrúga af margvíslegum fáránlegum gripum, sem virðast rusl, en er abstrakt úr gulli. Með sumt af þessu gengur Rísóríus í vösunum og handleikur það, til skýringar máli sínu hvar sem er. Í vinstri stúkunni er stóll við lítið borð. Á því stór kristalhnöttur á fæti, sem snúa má eftir vild. Á veggjum hanga stjörnukort. Í þau og hnöttinn sækir Ali dulspekina. Á veggjum leiksviðsins ber hvorki á gluggum né dyrum; en út og inn á leiksviðið má ganga til beggja hliða hvar sem er. Úr lofti hanga margir og miklir ljósahjálmar hlaðnir gullkertum. Salurinn er búinn til veizlu, kvöldmáltíðar, kokkteilpartís eða einhvers þar á milli. Annað fyrirkomulag á leiksviðinu er leikstjóra falið á hendur; einnig, að mestu leyti hegðun og háttarlag leikenda. Skal hann fara þar eftir eigin höfði, kúnst og gení. Að öðru leyti ráða fjárhagur, húsrými, völ á leikendum og skyldar kringumstæður, hversu mikið er í sýninguna borið. Markmiðið er, að leikinn megi sýna jafnt í félagshúsi frumbýlinga og stærsta leikhúsi veraldar, að sem flestum auðnist að njóta listaverksins. Fella má úr, eða auka inn í það, eftir téðum ástæðum. Þó skal leikstjóri hafa

eftirfarandi áminningar í huga: Donna drottning mælir ekki orð, leikinn út. Í svip hennar, látbragði og hárfínum hreyfingum, verða áhorfendur að lesa hámark kvenlegrar fegurðar og drottninglegrar tignar. Líkt er komið með Ali. Tímunum saman þjáist hann þegjandi af ótta og kvíða eða er niðursokkinn í himnakort, gler og dulspeki, og fær lýst því sálarástandi aðeins með fjölbreyttum grettum, fettum og brettum. Atlotum elskendanna, í fíflstúkunni, skal svo í hóf stillt, að enginn hneykslist. Og er svo með stígandi ölvun kóngs, unz hann veltur út af í leikslok. Séu ekki föng á hljómsveit, skal notast í þess stað gjálfur og kjaftæði hirðarinnar og skvaldur og háreysti múgsins. Texta kórsöngvanna skulu atomskáld yrkja, en músíkina semja tólftóna kompónistar, nema þar sem öðruvísi er fyrir sagt. Lofsveit skal sett meðal áhorfenda, til að vekja og stjórna hæfilegri hrifning, og æsa þá til viðeigandi hláturs, gráts og lófaklapps. Þegar hirðin gengur inn í veizlusalinn, eru kóngur og drottning í broddi fylkingar, og setjast í hásætin. Um þau skipa sér lífverðirnir. Vínföngum og rétta-tegundum og hvernig það er framreitt, á borð eða í keltu, ræður leikstjóri. Mest mun reyna á kunnáttu hans, eftir að Ali krýpur fyrir kóngi. Úr því vaknar og vex ótti veizlugesta, og þeir taka að laumast út. Gerist mest að því meðan á ræðu Kapíláns stendur. Þá er það og, að Merkúríus kemur inn með tvö blys og réttir þau, sitt að hvorum tveggja lífvarða; fer síðan út og Rísóríus með honum. Í leikslok eru ekki eftir á sviðinu aðrir en kóngurinn (útúr), drottningin eins og marmarastytta, hinir tveir blysberar og Kapílán, sem heldur ræðunni áfram **ad lib.**, unz tjaldið er fallið. En það tekur að síga niður, er lífverðirnir lyfta blysunum að gullkertunum. Þegar skör þess nemur við gólf, hefjast sprengingar, brak og brestir, dunur og dynkir, hróp og köll, fyrirbænir og formælingar, stunur og angistarvein, grátur og gnístran tanna **ad lib.** Þessi hávaði skal gilda sem undirspil við kórsönginn: „Buldi við brestur“, og er það lokahljómleikur. Að honum loknum tekur lofsveitin áhorfendur á sitt vald og trekkir þá upp í gleðilæti, sem krefjast þess, að tjaldið sé dregið upp. Hvað þá mætir auganu, er um þrennt að velja: 1) brunarústir Gullhallar; 2) niðamyrkur; 3) tabló, kotríki. Á þeirri mynd eru olíuviðir, og grænt gras, kálgarður, og kotið, fífl og dulspekingur, Goðvaldi og Þórása, karl og kerling og kýrin Greppilhyrna — allt í vinnufötum. Þá er og sjór og kvöldroði. Og stillir leikstjóri öllu þessu út eftir eigin gení. Velji hann leikslok þessi, skal kórsöngur fylgja, „Í verkalok“, undir gamal-músík. Það hunzar lofsveitin og gengur á dyr. Fylgi áhorfendur henni, er óþarft, að tjaldið falli í annað sinn.

Leikurinn hefst með kórsöng, Gulljóla Glória. Meðan lyftist fortjaldið hægt. Í stúkunum sjást fífl og dulspekingur, hvor að iðju sinni.

Múg. (Mismunandi raddir frá torginu): Gleðileg jól. — Gulljól. — Gullljósajól. — Gullvalds jól. — Gull. — Jól. (ad. lib. eins og brotin grammófónplata, meðan Rós. fer út

til hægri, kemur inn á sviðið og gengur út á svalir): Þarna er kóngsfíflið uppá svölunum. — Húrra fyrir hirðfíflinu. Fréttir, herra fífl. — Góðar fréttir. Fallegar fréttir. — Fréttir um jólaljós á gullkertum. — Er það satt? — Eru jólakertin í höllinni úr gulli? — Hvernig getur logað á gullkertum? — Er það lygi? — Er það kraftaverk? — Eins og með kýrnar? — Uss-s-s. — Þei, þei.

Rís.: Hvert er kóngs boð kraftaverk og víseversa.

Múg.: Þetta er kóngmælska. — Við skiljum ekki þá mállýzku. — Eru gullkertaljósin bjartari en þau gömlu?

Rís.: Loga þau bjart, svo blindu veldur.

Múg.: Skil ekki. — Skil ekki. (ad lib.)

Rís.: Já, já, nei, nei.

Múg.: Skiljum ekki.

Rís.: Heimskingjar, hálfvitar. Skiljið ekki já og nei.

Múg.: Jú, nei. — Æ. — Æ. — Segðu okkur sögu. — Skiljum ekki fréttir. — Skiljum sögu. — Góða sögu. — Fallega sögu.

Rís.: Einu sinni var karl og kerling í koti og kóngur og drottning í ríki. Kóngurinn hét Gullvaldur, og drottningin Donna. Þau áttu son, sem Goðvaldi hét, eins og faðir hans og afar. En faðir hans gerði gull úr leir og varð Gullvaldur.

Múg.: Góð saga. — Falleg saga. — Uss-s-s. Þei. — Hlýðum á fíflið.

Rís.: Donna drottning var allra kvenna fríðust og tígulegust, og svo háttprúð, að hún mælti ekki orð, nema í einrúmi.

Múg.: Lengi lifi kóngurinn. — Húrra fyrir drottningunni. — Hvað um karls dóttur? — Var hún ekki fegurst allra kvenna?

Rís.: Jú eins og drottningin. En þið kunnið söguna.

Múg.: Já. — Nei. — Haltu áfram.

Rís.: Og karl og kerling í koti, sem áttu dóttur, er Þórása hét og var allra kvenna fríðust.

Múg.: Það vita allir — Áfram með söguna. — Segðu hana alla. — Hvað um kóngs soninn?

Rís.: Þegið þá. Ekki kunni karlsdóttir mannasiði og stökk uppúr rúminu fyrir sólarupprás og hljóp í sjóinn.

Múg.: Nakin? — Var hún nakin? — Sökk hún?

Rís.: Hún var synd eins og selur.

Múg.: Eins og hafmey.

Rís.: Svo hljóp hún á land og lagðist í grasið, því sólin var komin upp.

Múg.: Ó. — Ó. — En kóngssonurinn? — Sá hann það?

Rís.: Goðvaldi kóngs son var mesta mannsefni í heimi og kunni allar íþróttir, en svo ódæll, að enginn réði við hann og þvert ofan í blátt bann kóngs, stalst hann út úr höllinni þegar honum sýndist.

Múg.: Til að finna Þórásu. — Fyrir sólarupprás. — Stökk hann í sjóinn? — Lá hann í grasinu? — Uss-s-s.

Rís.: Og nú er sagan hálf.

Múg. (æstur): Nei. — Nei. — Þetta er ekki kálf-saga. — Þetta er kóngsaga. — Segðu okkur meira. — Áfram með söguna. — Þetta er ný saga.

Rís.: Nýtt er gamalt; gamalt nýtt. Gerist saga, þó ei sögð sé, og full fljótt, mun firðum finnast. (Snýr inn á sviðið og út til hægri. — Músík,

hljómar eða annar hávaði).

Rís. (Inn frá vinstri, í stúku Ali): Hvort skal fífl fróðan fræða, eða vísiversa?

Ali: Eigi sendum vér, Merkúríus, eftir þér til að fræðast, meðan himintunglin halda rásinni og —

Rís.: Grilla má í glerböll hallan.

Ali: Rétt ráðið, Rísóríus. Eftir langar föstur og stjörnukíkingar og sveim um hyldýpi dulspekinnar, öðlaðist oss opinberun. Loks hefur ofurframtak Gullvalds kóngs gengið of langt: Að hafa meiri völd en nokkur annar kóngur, er sagan segir frá, er lofsvert. Að sjóða leirinn upp í gull, var kraftaverk. Með því storkaði maðurinn guðunum, og var mál til komið. Hitt er annað, að ætla bjartar loga á gulli en vaxi, um jólin. Segir saga og sannar speki, að lítill kertisstúfur í lágu hreysi ljómar skærar á jólunum en allir ljósahjálmar gullhallar. Mun þessu valda gagnstætt eðli gulls og jóla, svo sem vatns og elds.

Rís.: Sem hrapi sól af himni í hafið niður.

Ali: Heyrum vér, að þú ert í stemmunni, og er vel farið. Undir orðgnótt þinni og stuðlastrekkju eigum vér líf vort í kvöld. Þér einum treystum vér til að hafa kónginn ofan af fyrirætlan sinni, þeirri að kveikt verði á kertunum. Skalt þú bera honum ráðning vora, á því máli, sem þú kenndir honum, og hann metur jafnan meir en málefnið sjálft.

Rís.: Kyngimál kann ég kóngi betur, og stuðlastrekkju í streitu orða. En buðlungs boð brýtur enginn, sjóli sjálfur síztur allra; því er Gullvaldur guðum æðri. Regin reisa og rífa niður, byggja í dag og brjóta á morgun. Vita ei vitringar hvaðan veður standa. En aldrei mun sjóli vor sig um hönd líta.

Ali: Rétt. Þó skal tilraun gerð til að frelsa líf hans. Í öllu falli verður kóngs son ásamt karli, kerlingu og karls dóttur að komast af. Veizt þú, að kóngur hefur sent eftir þeim og að þau eru hingað komin í tilefni brullaups, sem búið er Goðvalda og Þórásu hér í kvöld, og er ætlað að hefjist jafnskjótt og kóngur kemur af veiðunum. Þó Gullvaldi verði ekki bjargað, mega Goðvaldi og kotungar ekki farast. Svo bezt mun sagan rætast og ríkið standast.

Rís.: Lítt mun Goðvaldi leiðitamari Gullvaldi.

Ali: Meðan Goðvaldi er ekki kóngur, sér hann og heyrir, hugsar og skilur, velur og áformar eins og maður. Nú grunar oss, að alkemistar viti, að gullkertin eru ekki hættulaus. Sýnist oss því ráðlegt, að þeir tjái í áheyrn vora og Goðvalda, í hverju bölvunin liggur. Því meira mun hann marka tekniskt hrognamál en spakmæli vor og allar þínar stuðlastemmur. Skalt þú nú venda í gullsuðuna og sækja þangað einn yfirforstjóra og tvo háttstandandi alkemista, og leiða þá hingað á vorn fund, í nafni konungs.

Rís.: Æ eru þrautir þrjár, það er sagan. Tjáð hefur Ali tvær, telji hann þriðju.

Ali: Með ánægju, því mest verð er hún að bjarga sjálfum oss.

Rís.: Þá skal fífl kátur skoltum skella, og tungu lifa um tún kjaftar. (Út).

Merk. (með karli og kerlingu, inn frá hægri): Að boði kóngs hér bíðið

þér, unz fylkir hingað fótum gengur.

Kerl. (yfirkomin): En sú dýrð. Almáttugur. Heyrðir þú, karl, hann þéraði okkur? — Vér eins og oss væri orðin hirð?

Karl: Æ, haltu þér saman, kona, og láttu kóngs manninn tala.

Merk.: Óþarft að eyða hirðorðum á þessi tvö. Eins og ég segi, hér sitjið þið eða standið og farið hvergi án kóngs leyfis.

Kerl.: Þó maður hlýddi nú blessuðum kónginum. Það hastar sosum ekki um mann hérnana. (Sezt í annað hásætið). Lifandi undur eru stóldínurnar mjúkar.

Merk.: Þetta er hásæti. Þar má enginn sitja nema kóngar og drottningar. Hver annar sem þar sezt, á á hættu að fá brenndan rass eða missa höfuðið. Það eru hirðsiðir. En verra bíður þeirra, sem ekki hlýða kónginum. Munið það, kotungar. (Út).

Kerl. (hrekkur úr sæti): Hásæti. Og þar sat oss. Alvaldur Gullvaldur fyrirgefi vor — vér — oss. En einhvern tíma situr Þórása okkar þar.

Karl: Það vonar maður, að aldrei komi fyrir.

Kerl.: Nær væri þér að læra söguna en vona hana o'ní skítinn. Til hvers heldurðu að kóngurinn hafi begert okkur hingað í sjálfa Gullhöllina, og það á jólunum, og látið sendilinn þéra okkur í tilbót, eins og hvert annað hirðfólk?

Karl: Þú heyrðir hvað kóngssendillinn sagði um hvernig hér er farið með menn í báða enda. Eins víst, að eigi bara að slá okkur af.

Kerl.: Gullvaldur fyrirgefi þér, karlfauskur.

Karl: Annað er kóngum betur gefið en að fyrirgefa. Já, fauskur er ég, og orðinn lítt fær til leirburðar, og hef séð höfuðin fjúka af mér betri mönnum.

Kerl.: Uss, uss, maður. Sagan segir það blátt og beint, einu sinni var —

Karl: Andskotann er að marka þann þvætting?

Kerl.: Gullvaldur fyrirgefi þér munnsöfnuðinn hér í hans allra helgasta; og komið að helgustu stund.

Karl: Það er nýtilkomið að biðja Gullvald um fyrirgefningu syndanna. Allt að þessu hafa guðirnir verið einir um þá fyrirgefningu.

Kerl.: Það var nú þá, áður en kóngurinn okkar skapaði gull úr moldinni. Svo almáttugur hefur enginn guð verið.

Karl: Og það held ég nú, að til hafi verið gull fyrir daga Gullvalds.

Kerl.: Jú-jú. Dulitlar bévaðar ekkisins agnar-körtur á víð og dreif, lengst nið'rí jörðinni — segir sagan; og aldrei nóg til neins. En í gullsuðunni ku það flæða eins og mjólkin úr snemmbærri kú og storkna eins og mysuostur.

Karl: Ætli guðirnir viti ekki, að blessaður mjólkurdropinn er hollari og betri til manneldis en gullið? Gullvaldur er það, en ekki guðirnir, sem sendi leirberana í hagaskikann hennar Greppilhyrnu okkar til að flá jarðveginn og koma moldinni í gullgípuna, svo dropinn dettur úr blessaðri skepnunni. Næst fara helin í garðholuna okkar. Hvað ætlarðu okkur þá til matar?

Kerl.: Alltaf ertu við sama heygarðshornið, allur í matnum, hefur magann fyrir þinn guð, en hunzar það, sem dýrmætast er, blessað gull-

ið. Ekki þar fyrir, eitthvað verður lengst til í súrnum; og svo er nógur fiskurinn í sjónum. Og ekki yrði kónginum okkar mikið fyrir að gera góðan mat úr gulli.

Karl: Mikill þó an og dé búhnykkur væri það.

Kerl.: Þú verður að hætta að hugsa um mat, þegar þú ert orðinn kóngsins tengdapabbi.

Karl: Hvað annað ætli maður hugsi um?

Kerl.: Um gull og gimsteina og allt þetta í kringum okkur. Sjáðu öll jólakertin. Þau eru úr gulli. Þau ku loga skærar en jólin; ekki eins og tólgar-týra, sem er lítið betri en grútarlampi.

Karl: Segir sagan það?

Kerl.: Æ, ósköp ertu heimskur, fáráðurinn.

Karl: Ekki svo, að ég kæri mig um gull til matar.

Kerl. (öll hjá sér): Ó, þessi dýrð. (Þögn. — Ali út til vinstri). Að hugsa til þess. Bera fram gullrétti á gulldiskum, á gullborð. (Yfirkominn) Og þetta liggur fyrir henni Þórásu.

Ali (inn frá vinstri): Hví rífst ráðsett kvinna við rekk röskan?

Karl: Fjandann kemur þér það við? Kvur ertu?

Ali: Heitum vér Ali, alspekingur, er les í stjörnum leyndardóma.

Karl: Ég skil þig ekki. Orðin koma útúr þér afturábak.

Ali: Í höll skal hirðmál gjalla, nema hljóðskraf sé.

Karl: Þú um það.

Kerl.: Fyrirgefi þér Gullvaldur, góurinn minn. Heyrirðu ekki spekinginn véra sig? Og eins og þar stendur, þéra skal hvern þann, er sjálfan sig vérar. Yður fyrirgefur karli mínum, herra spekingur.

Ali: Vel er karl kvæntur vísri kvinnu. Mælir sú heimspeki af munni fram. (Tekur karl afsíðis. Þeir talast við í hljóði. — Músík).

Kerl. (frá sér numin): Lof og prís, dýrð og vegsemd. Eða er mig að dreyma? Sjálfur spekingurinn segir, að ég tali speki eins og kóngs hirð. Aumingja Þórása mín. Ég verð að kenna henni. En karltuskan — kannski Ali sé að kenna honum speki. Eitthvað eru þeir að hvískra. (Músík. — Kerl. rápar um, og nálgast karl og Ali).

Karl: Heyrðu, kelli mín, spekingurinn segir okkur sé bezt að fara heim í kotið.

Kerl. (æf): Þú ert að ljúga.

Karl: Hann segir, að þú þurfir að kenna henni Þórásu og mér hirðmál og —

Kerl.: Kóngurinn sendi eftir okkur. Þú ert bara að ljúga þessu. Æ, segi nú spekingurinn það sanna.

Ali: Satt mælti svinnur sómakarl.

Kerl. (hikar. — Stappar fæti): Ég fer ekki fet.

Karl (þrífur til hennar): Við sjáum nú til. (Ætlar að hafa hana með sér út til hægri. Þau tuskast og lenda út á svalir).

Kerl.: Hingað og ekki lengra, Kalli minn.

Múg.: Karl og kerling í koti. — Húrra. — Karls dóttir. — Húrra. — Kóngs sonur. — Húrra. — Lifi sagan. — Húrra. (ad lib.).

Kerl. (hrifin, glápir á ljósahjálm): Drottinn minn. Við erum hér í sögunni. Og hér verðum við.

Karl (ráðlaus, lítur til Ali, sem lengi talar með handbendingum. —

Þrífur í kerl. og hristir hana): Slátur og svið, magáll og bringukollur, lundabaggi og sperðill, súr svið og pottbrauð og skyr og rjómi.

Kerl.: Ha? — Hvað? Er þá matarhyggjan búin að gera þig snarhringa-vitlausan?

Karl: Ég er að hugsa um kónginn, en ekki mig. Spekingurinn segir, að Gullvaldur sé bráðvitlaus í allan kotmat, og við ættum að leggja það góðgæti til veizlunnar, vegna hennar Þórásu okkar.

Kerl. (inn á sviðið): Er þetta satt, herra spekingur?

Ali: Sannara sögunni, sannara gullkertum gylfa. Veit og kóngur vor vandaðri mat í koti karls en kóngs í ranni.

Kerl.: Allt veit blessaður kóngurinn. En það er eins og það er vant með ykkur karlmennina. Þið grípið ævinlega í rassinn á tímanum. Þarna stendur þú eins og þvara, þó kóngsins matur og kotsins heiður liggi við. (Þrífur í karl. Þau út til hægri á hlaupum. — Músík).

Karl: (kallar): Þú passar hana Þórásu okkar.

Ali: Ráð eigum vér undir rifi hverju. — Mikill er matarins máttur.

Merk. (inn með Goðvalda og Þórásu): Hér bíðið þér búinnar veizlu.

Goðv.: Skipar þá sendill syni kóngs samastað?

Merk.: Svo skipar sjóli, en sendill eigi. (Til Ali). En hvar er nú komið kotungshjónum?

Ali: Vís eru þau, en viðstödd eigi. Fara má fljótstígur fylkis erinda.

Merk.: Vel segist vitring. — Í vændum á sendill, að sendast og hendast í hundrað áttir. (Út).

Ali: Mikill kennari er Rísóríus.

Þórása: Hvar er pabbi og mamma? Þau komu með mér hingað.

Ali: Heil eru þau og heim komin, í kotsæld úr kóngshættu. Hér vofir yfir vá og vandi, harmur, hel, allar heimsins píslir. Ráð vort er, þið á rás takið og hverfið heim í kotið góða, héðan frá galdri gullkerta.

Goðv.: Hvaðan er fróðum frétt sú komin?

Ali: Svo hafa stjörnur stafað letri, á himinhvolf og hyldjúp Mímis.

Goðv.: Deilum vér ei á dulspeki, en heimtum rök rekin að slíkum rammaslag.

Þórása: Mig svimar. Allt þetta gull og gimsteinastáss er að blinda mig. Ég skil ekki hvað sagt er. Má enginn tala á móðurmálinu í gullhöll? — Æ, mér er að verða illt.

Goðv.: Ósköp er að sjá þig, elskan mín. (Leggur arminn um hana).

Þórása (veikum róm): Það líður frá, ef þú talar í einföldum orðum og tekur mig út héðan, úr gullinu.

Ali: Þannig fölnar og ferst einlægnin og ástin í Gullhöll. Hingað kemur kotmey, hress og heil að morgni. Að kvöldi er hún liðið lík.

Goðv.: Nei, nei. Ekki hún Þórása.

Ali: Og hver verða þá afdrif jólabarnsins, er höllin skal lýst upp með gullljósum, honum til dýrðar?

Goðv.: Gullkertin. Engin hætta stafar af þeim. Þau gerðu alkemistar. Ekki feilar þeim. (Þórása fellur í ómegin í faðm hans). Æ, er ástin mín að deyja?

Ali: Nei, ekki enn. Berið hana inn í fíflstúkuna. Þar mun hún rakna við. Á meðan fáið þér hlýtt á mál alkemista um náttúru gullkertanna. Ekki rengið þér orð þeirra.

Goðv.: Mig varðar ekkert um þá. (Fer að ráði Ali og leggur Þórásu á legubekkinn. Hún hressist smátt og smátt).

Ali: Kærleikurinn verður það, sem kemur vitinu fyrir kóngs son; en hvorki dulspeki né alkemía. (Hnígur í stól og fellur í dulspekidá).

Þórása (rankar við sér): Hvar er ég?

Goðv.: Í fíflstúkunni, elskan mín. Það leið yfir þig. Ég hélt þú værir að deyja. Hvað kom fyrir? Þú, sem ætíð ert svo heil og hress.

Þórása: Já, þegar ég er heima og útí náttúrunni. Þar er allt eins og það á að vera.

Goðv.: Hér líka er allt eins og það á að vera — í kóngshöll og ástin mín hjá mér.

Þórása: Nei, vinur minn. Hér fer ég hjá mér, og verð ekki hjá þér. Hallarskrautið og hirðmál ykkar rænir mig vitinu, og allt þetta gull blindar mig. Og þegar þið talið, get ég ekki greint milli þess, sem satt er og ósatt.

Goðv.: Þess gerist ekki þörf í kóngshöll. Eini sannleikurinn er boð kóngsins. Hann er alls ráðandi og orð hans, sem gullið, öðru æðra. Þú venst þessu, ástin mín.

Þórása: Aldrei, aldrei. Einu sinni sagðir þú, að ég væri það fallegasta, sem til er í veröldinni, hárið á mér eins og sólargeislar og hörund mitt bæri rósa- og liljulit. Því hafðir þú ekki gull og gimsteina til samlíkinga.

Goðv.: Það er allt annað. Og þetta skilur þú, eftir stutta dvöl í Gullhöll. Og hér áttu eftir að verða drottningin mín.

Þórása: Við erum drottning og kóngur, en ekki í Gullhöll. Manstu ekki daginn, sem þú beiðst mín á Blómkletti og ófst mér kórónu úr blómum? Og þegar ég settist hjá þér, stóðst þú upp og krýndir mig, og hneigðir þig fyrir drottningunni í Sólhöll. Og ég óf stærri kórónu og krýndi þig, og hneigði mig fyrir kónginum í Sólhöll. Og höllin okkar var öll veröldin og ríki okkar í tilbót. Og þú sagðir að enginn kóngur væri þér æðri né voldugri.

Goðv.: Það var allt fyrir utan raunveruleikann. Mitt í honum er Gullhöll og Undralands-ríkið, og hér hef ég skyldum að gegna.

Þórása: En ef spá Ali rætist og allir í höllinni farast í nótt?

Goðv.: Það er órökstudd ágizkun.

Þórása: Og eins þó alkemistar reynist spekingnum sammála?

Goðv.: Það kemur ekki til þess. Við heyrum hvað þeir hafa að segja.

Þórása: Hvað sem þeir segja, trúi ég spekingnum, og verð að komast út í náttúruna, og gegna skyldum mínum í Sólhöll. Þar krýndir þú mig, en ekki í Gullhöll. Hér mundi ég veslast upp og deyja, eins og þú hefur séð merkin til.

Goðv.: Nei, ástin mín, við megum aldrei skilja. Þú venst brátt hirðsiðum og lærir að mæla á Gullhallartungu. Þá verður allt gott.

Þórása (fær aðsvif): Bikar lífs að bleikum vörum . . . Veit mér veigar vara þinna. (Fellur í dá).

Goðv. (marg-kyssir hana milli þess): Hún mælti á hirðtungu . . . og það fór með hana . . . Er hún dauð? . . . Ertu dauð, ástin mín?

Þórása: Ég lifi ef —

Goðv.: Já, já . . . Hún lifir . . . (Músík. — Rís., forstjóri og tveir alkemistar inn frá vinstri).

Ali (raknar við): Skýri oss skatnar, hví skömm leynist, hætta og hel, í helgikertum.

Rís.: Válegur voði. Hugskömm. Handvömm.

Ali: Þegi fífl, en þundar gulls mæli.

Forstj. og alkem. (einum rómi): Við skiljum ekki tungutak hirðmanna.

Forstj.: En skildist á fíflinu, að spekingurinn vildi læra alkemíu.

Ali: Á dulrænan hátt er oss kunnugt, að kerti þessi (bendir), er þið steyptuð og stilltuð hér út, eru hlaðin óþekktu djöflamagni og spú eldi og brennisteini, sé á þeim kveikt.

1. alk.: Hvernig veit hann þetta? Annað er alkemía og dulspeki.

2. alk.: Enginn kann hvort tveggja.

Rís.: Öðrum er fífl fróðari og veit vísindi öll.

Ali: Þá hefur þú ekkert hér að gera. Út með þig, fífl.

Rís.: Ei fræða fífl fróðir, heldur vísiversa. (Út til hægri).

Ali: Þekking vor verður ekki skýrð í orðum, eins og alkemía. Því kölluðum vér ykkur hingað. Vegna ríkisins er það lífsspursmál, að kóngs son og karls dóttir farist ekki í fyrirséðum eldi. En kóngs sonur trúir engu, nema það sé skýrt fyrir honum á rökvísinnar hátt. Höfum vér því hagað svo til, að hann hlýðir nú á samræður vorar. Takið því til máls og verið stuttorðir. Konungur er aðeins ókominn af veiðum; og leikur þessi, ef til vill, að verða of langur.

Forstj.: En hvernig fer með Gullvald? Verður honum bjargað?

Ali: Reynt verður það. En enginn mannlegur né guðdómlegur kraftur breytir áætlunum hans.

Forstj.: Ágætt. Þá lifir hann ekki til að afhöfða okkur, gullsuðumenn. — Við fundum sprengináttúru gullkertanna, eftir að hafa komið þeim hér fyrir.

1. alk.: Og bara af tilviljun.

2. alk.: Ekki sögðu formúlurnar til þess.

Forstj.: Við gerðum prófkertið, **id est**, módelið eða prufuna, úr gamalgulli.

2. alk.: Og formúlan var alfa — beta — seta.

Forstj.: En kóngurinn skipaði, að kertin væru gerð úr nýgulli.

2. alk.: Og þá varð formúlan seta — alfa — beta.

1. alk.: Og enginn tími til að prófa þá formúlu. Og okkur grunaði ekkert því.

Forstj.: Allt varð að gerast í hvellinum. Kertin eru öll úr nýgulli og nú orðið um seinan að breyta til.

2. alk.: Og nýgullkertunum, **id est**, seta — alfa — beta formúlunni fylgir argasta sprengináttúra.

1. alk.: Sem er hættuleg og drápsamleg, og forstjórinn okkar fann fyrir blábera tilviljun.

Forstj.: Sópari í gullsuðunni, þar sem nýgullkertin voru steypt, tók eftir svo lítilli agnar-körtu af efninu falla með öðru rusli í sorpbrennsluna. Þegar svo í þessu var kveikt, var andskotinn laus.

1. alk.: Eins og þrumur og jarðskjálfti í senn.

2. alk.: Og drap og limlesti undir tuttugu manns.

Forstj.: Látum það vera. Þetta voru bara sóparar og leirberar. Verra er, að það fórst reiðinnar fár af alkemíu-apparati.

Ali: Kunnugt var oss um, að orka nýgulls er andstæð jólaljósum; en vér þökkum ykkur upplýsingarnar.

Forstj.: Ekkert að þakka.

1. alk.: Tvær formúlur.

2. alk.: Stuttar og einfaldar.

Ali: En segið oss, hvað ætlið þið oss hallarbúum fyrir?

Forstj.: Sjái fífl og spekingar fyrir því. (Lúðurhljóð). Og hver fyrir sér. (Út).

1. alk.: Brenni hver, sem brenna vill. (Út).

2. alk.: Springi sá, sem springa vill. (Út).

Rís. (Inn): Firrast nú fáviti fróðir hálsar; meta líf meir en lofðungs hylli.

Ali: Ekki mun þar um tvennt að velja, brenni Gullvaldur. En sleppum því. Fyrir liggur að frelsa þau Goðvalda og Þórásu og þar með söguna. Því skalt þú ganga í fíflstúkuna og tæla þau þaðan út, og á leið til kotsins. Meðan munum vér kafa dulspeki og ganga stjörnustíga. (Út til vinstri og inn í stúkuna).

Rís.: Reyna skal í raunum, ramma fíflsku. (Út — til hægri).

Múg. (Háreysti, skvaldur): Kóngurinn er kominn. — Lengi lifi kóngurinn. — Veiddist honum vel? — Hundrað hreina, — þúsund villigelti. — Hundrað þúsund gæsir. — Milljón rjúpur. — Húrra — (ad lib.). — Gefi oss Gullvaldur gullljósa jól. — (Kór, „Heims um ból“).

Rís. (Inní stúku sína): Hér hímið þið feig á heljarþröm. Hvort skilur ei Goðvaldi galdur gullmakara?

Goðv.: Sitt er hvað, skylda og skilningur.

Rís.: Skylda án skilnings er skapanorn, sem flón flytur að feigðarósi.

Goðv.: Skal þá hilmir úr höll víkja og svíkja sögu sannari rökum?

Þórása: Æ, ég þoli ekki hirðmælsku þína, Goðvaldi. Mér er að verða ómátt.

Rís.: Sagan hermir, sönn og login, kóngs son skal karls dóttur vernda.

Goðv.: Heftum hirðtungu. — Æ, fyrirgefðu mér, ástin mín. Og ekki orð, Rísóríus, á stuðlamállýzku. Hún þolir það ekki.

Þórása: Ég þoli ekki að heyra þig setja hugsanir og tilfinningar þínar í gapastokk. En svo vel fer hann fíflinu, að það mundi valda mér hlátri, hvar annars staðar sem er en í Gullhöll.

Rís.: Fíflsins grátur er fólksins hlátur og vísiversa, nema kóngur fyrir kotríki ráði.

Þórása: Kotríki. Hvar er það? Þar vildi ég vera drottning og hafa þig að fífli.

Rís.: Í sögu heims og heima fyrir, himni undir er kotríki fundið. (Lúðurhljóð). Gellur horn, þá hilmir gengur með glæstri hirð inní gullhallarjól. Bjóðum örlögum byrginn og á brott göngum. (Út með Þórásu).

Goðv.: Skal þá flónska fíflsins kóngs syni í kot vísa? — Nei. — Jú. — Ástina mína elti ég, á enda veraldar. (Út í hasti).

Gullv. (et al. inn): Hér sjá ei son vorn sjóla augu Goðvalda gylfa-efni; heldur ei karl, kerling, né karls dóttur, er bíða skyldu hér, að boði voru, að sannist sagan en sundrist eigi. (Byrstur) Hver er valdur að vangá

slíkri. Bófi sá játi brot sín öll, að höggvast megi að helgum morgni.

Rís.: Fífli ber sína flónsku játa. Hvatti hann kóngs son og kothyski hverfa héðan í kotsælu, burt frá ógnum örlaganorna.

Gullv.: Ein eru örlög, ætlanir vorar. Sundrum vér sögu eða saman tengjum. Hefji nú hirð vor helgidrykkju, jólasumbl mest á jörðu hér. (Drykkjan hefst fyrir alvöru.)

Rís.: Hvort förlast fráneygum fylki sýn? Gerist alvizka öðlings algleymi? Eygir hann ei hér örlög aldurtila?

Gullv.: Örlög sköpum vér aldurtila. Sjáum vér fleira en sagan getur, fortíð, framtíð að furðuströndum. Hlægir oss ófeigan aldurtili. Örvast gleðin við illspár, kætin við kreddur fífls.

Rís.: Víst mælir gylfi á guða máli. En svo hermir Ali og alkemistar: aldurtili bíði vor hér, nóttin helga helvæn sé, en utan hallar á ógnum hlé; kerti gullsins kyngi hlaðin gneistagaldurs grimmra fjenda, er spúa og spýta sprengieldum, myrkurlogum svo máninn slokknar, og rísi dagur dóms.

Gullv.: Fróður skal fár boða, en fífl eigi, en mæt er oss þín mælska, og skalt þú því höfði halda.

Rís.: Hver kýs að lifa, ef kóngur brennur?

Gullv.: Spök er spurn, en grátt þitt gaman. Leiði lífverðir í lofðungs sal kóngs son og karls dóttur, karl og kerling. Skipum vér söguna svo að rætast. (Nokkrir lífverðir út). Nálgist Ali náð vora. Krjúpi sá fróði að fótskör vorri og geti oss gátu gullkertanna.

Ali (fer að boði kóngs): Ei er hér gátu að geta. Flutt hefur fíflið fróm sannindi alkemíu og æðstu speki.

Gullv.: Greini oss glöggur grunnfróður Ali.

Ali: Áttum vér tal við alkemista. Leynast í ljósmat lýsigullkerta formúlufjendur fjörs og ljóma. Bála þau bölvun en birtu eigi, springa og sprengja spræka sem veika, búa buðlungi bana. Svo inntum vér af alkemingum, andans kyngi, kristallshringa — stjörnu-þingum. Því skal kertum í sjó sökkva.

Gullv. (æfur): Liggja svo lífverðir á liði sínu? Færi þeir hingað fól öll, er oss fjörtjóni spá, arga alkeminga og aðra þrjóta. Dragið þá dólga að drottins fótskör, að hátignar hæll megi á háls þeim stíga.

Rís.: Gerðist Gullvaldur guðum máttugri, er gull sköp hann úr grómi jarðar. Vísari vitringi hverjum, nema fífl sé; því máttugra er flónið guðum og gylfa; horfir um hönd sér og höggur fjötra boða sinna er til bana leiða. Gerist nú Gullvaldur guðum líkur, en mönnum minni? Ófær til óvissu? Ragur til rifta rangri skipan, þó dragi hún dauða til?

Gullv.: Djarfari erum vér dauða.

Rís.: Fullhuginn fellur fyrstur allra, en hugleysið blauðum bjargar. (Hlustar og þefar). Berst fúl nálykt í nasir, náhljóð að eyrum.

Gullv. (ölvaður): Haldi fífl hljóðum kjafti, er raust reisir reginsjóli, höfundur heims og undra allra, örlaga manns og hafs og fjalla. Skipar vor hátign sköp: Gerist formúlur fávit, dulspeki dauðasök. Hengist hrakspár heilvitringa. Höggvist ótti og aðrar skræfur. Tendrist ljós í lýsigulli og ljómi skærra sólum

hærri. (Dregur ýsur. — Nokkrir lífverðir taka Ali út með sér. — Frá múg berst háreysti og kórsöngur, „Verði ljós").

Rís. (kallar hátt): Hver má kveikja á kertum gullsins?

Gullv. (hristir sig): Því hefur sendill vor umsjá yfir. Hvort förlast sjón eða fækkar liði? Heyrum vér lýð hylla, en hirð þögla? Skáli nú allir og glaðir gerizt. Gumar og kvinnur þambi minni hilmis síns og hetju skálmar. Mæli það fram málfróður meistarinn kjaftóður, kúnstlærður kapílán.

Kapílán: Það er oss ósegjanleg æra og ánægja að vera einn allra útvalinn til að flytja minni hans hátignar, konungs vors, Gullvalds. Og maklegt er valið og viturlegt sem önnur ákvæði vors alráða konungs konunganna. Ræður hann jafnt í efra sem neðra, en vér erum meðalgangarinn milli heims og himins. Utan þess höfum vér af miklum og meistaralegum lærdómi störfum starfað og rúnum rist ofurafrek Gullvalds konungs, í ódauðlegar kroníkur Undralands vors. Eru þær bækur snilldarlega samdar og hinar gullvægustu heimildir.

Rís.: Hvort mælir meistarinn fyrir minni kóngs eða kapíláns?

Kap.: Og eru téðar kroníkur hin dýrmætustu andleg menningarverðmæti, er lýsa munu alþjóð um ókomnar aldir fram. Og vitnum vér í þau ágætu rit um herferðir hans hátignar, konungs vors, Gullvalds, þá er hann fór sigri hrósandi um heim allan. Á þeim krossferðum, í þágu kærleiks og menningar, drap hann og máði út af jörðinni allt illþýði. Meinleysingjum skipaði hans hátign í þræla-sveitir, er síðar báru leir og byggðu Gullborg. Safnaði konungur einnig góssi miklu, merkum dýrgripum, gulli og gimsteinum. Eigi sást hilmi vorum yfir hin andlegu menningarverðmæti. Á þau var hann fundvís og hafði heim með sér, í ódauðlegum sálum alkemista, stjörnu- og dulspekinga. Og ber gullsuðan óræk merki forsjár konungsins í þessum efnum. Eigi verður Gullvalds full flutt né drukkið, án þess að nefnd sé gullsuðan, hið mesta kraftaverk manna og guða. En svo kunnugt er alþjóð um þetta, að ekki tekur orðalengingum. Annað merkilegt og mikilvægt afrek konungs vors er ókunnara en skyldi. Vottar það þó fagurlega um meiri stjórnvizku en öðrum guðum og mönnum er gefin. Dæmum vér réttmætt og tímabært að víkja að þessu atriði á helgri kærleikshátíð vorri. Oss er í hug kraftaverk það, er konungur vann á kærleikanum, sem frá ómunatíð hafði flækzt um mannheim, stjórnlaus og stefnulausari höfuðskepnunum. Þennan villing, sem sé kærleikann, tók Gullvaldur og tamdi hann til hlýðni og þegnhollustu. Ætla mætti, að þegn sá hefði lítið að starfa á Undralandi, sem flýtur í mjólk og hunangi. Þá er tíðarfarið ekki amalegt. Sól um daga. Skúrir um nætur. Ein er árstíð í landi voru, og aðeins ein. Hún er hásumar. Þá eru jólin. Vitum vér ei annan guð né mann en Gullvald konung, er skapað gæti börnum sínum skort í slíku og þvílíku gósenlandi. En ekkert er konungi vorum, Gullvaldi, ómögulegt. Fyrir stjórnvizku hans skortir allmikinn hluta þjóðarinnar fæðu, klæði og

húsnæði. Vekur sá skortur og eflir kærleikann og víkkar verksvið hans, og er því hið dýrmætasta menningarverðmæti. Þá er það fagurlega táknrænt, að á friðarins og kærleikans hátíð hefur konungur vor skipað svo fyrir, að gullljós logi hér í nótt. Er það hin óumræðilegasta brennifórn, er sögur fara af. Fyrirfram verður ekki væntanlegum ljóma lýst. Þó viljum vér benda á hendingar úr spámannlegu og þróttmiklu kvæði, er vér ortum, þá er konungur vor krýndi oss lárviðinum, og hljóða þannig:

Fölnar sól,
fölvast máni,
brennur blástirni
í blossum Gullvalds.

Meta skal hvern, sem hann mark hittir, segir í fornum fræðum. Og er konungur vor meiri en guða maki í boglistinni, og jafn snjall, hvort hann ber ör að streng til ásta eða aldurtila. Svo segir í sögu guðanna, að Kúpídos sé þeirra markvissastur. Vita þó helgir menn og sekir, að hann hittir ekki ætíð í rétta markið. En þar skeikar konungi vorum hvergi. Fagurt vitni þess er hennar hátign, hin glæsilega og rósfingraða Donna drottning vor, ekki síður en veiðiför konungsins í dag. En af henni höfum vér þá frétt, að fallið hafi fyrir örvum hans hátignar hundrað hreinar hyrndir og sjö tugir svína villtra . . .

Tjaldið.

Stökur

Oft, ef gefst frá önnum hlé,
ærið margt er hjalað,
þó er eins og ávallt sé
ósagt fleira en talað.

x x x

Stakan breytir angri í yndi,
er hún fyllir hugans tóm —
eins og lítið lauf í vindi
leiki sér við hagablóm.

X.

GUTTORMUR J. GUTTORMSSON:

Vínlandsminni

DRYKKJUKVÆÐI

Þú gull- og silfursjóða land,
þú sjós og jarðar gróðaland,
þú vatnafjöru og flóðaland,
þú fagra, góða land.
Fyrst Leifur heppni fyrst þig fann,
til frægðar sinni þjóð það vann,
má óhætt kalla útlending
hvern enskan vesaling.

Þú fönnum typtra fjalla land,
þú furugrænna hjalla land,
þú vænna og frjórra valla land,
þú vatnafalla land.
Fyrst Vínland góða varstu nefnt,
af vesturfara til þess efnt,
þess mikla víkings virðist mál
í víni að drekka skál.

Þú heitra og kaldra linda land,
þú lífsins akurbinda land,
þú hárra tignartinda land,
þú töframynda land.
Og þess sé minnzt um Þorfinn karl:
af þörf, en ekki að gerast jarl,
hann fyrstur óð mót örvahríð
að aga villtan lýð.

Þú áa silfursauma land,
þú sólskins vatnaflauma land,
þú fossa stríðra strauma land,
þú stórra drauma land.
Og það að vita og þekkja er mál
að þjóðmál hér í anda og sál
er íslenzkt þjóðmál. Það er mál
að þess sé drukkin skál.

Prófessor STEFÁN EINARSSON:

Séra Bjarni Gizurarson

Séra Bjarni Gizurarson (f. um 1621, d. 1712) var eins og fleiri skáld um þessar mundir kominn út af séra Einari í Eydölum. Hann var sonur séra Gizurar Gíslasonar að Þingmúla og Guðrúnar Einarsdóttur prests frá Eydölum. Hann gekk í Skálholtsskóla og mun hafa útskrifazt 1643. Eins og Stefán Ólafsson frændi hans, var hann biskupsskrifari um tíma, sést þetta m. a. af bréfum, er Stefán skrifaði honum frá Kaupmannahöfn. En árið 1647 fékk hann Þingmúla og sat þar, þar til hann lét af prestsskap 1702. Eftir það gegndi hann prestsstörfum á Hallormsstað 1702-3 eftir dauða séra Þorleifs Guðmundssonar, en hann hafði átt Arndísi dóttur Bjarna. Henni skrifaði séra Bjarni 27 ljóðabréf á árunum [1679] 1681-1701. Páll Eggert Ólason segir, að eftir 1703 hafi hann verið um hríð hjá dóttur sinni í Stóra-Sandfelli, en hafi síðan farið að Hallormsstað til Eiríks sonar síns, er þá var orðinn prestur þar, og andazt hjá honum 1712. Kona séra Bjarna var Ingibjörg yngri Árnadóttir prests í Vallanesi. Þau áttu (1) Jakob, er prestur varð að Kálfafellsstað, (2) Eirík lögréttumann að Stóra-Sandfelli, annan (3) Eirík, er prestur varð að Hallormsstað, (4) Henrik á Borg í Skriðdal, (5) Gísla á Bæ í Lóni, (6) Gizur stúdent og (7) Arndísi, þá er fyrr er nefnd og var lengst prestskona á Hallormsstað.

Bjarni Gizurarson hefur verið mikið og gott skáld eins og kvæði þau sýna og sanna, sem tekin hafa verið eftir hann í **Íslands þúsund ár,** ekki sízt kvæði hans um sólina. Í þeim er mikill ylur, þó eiginlega séu þau ekki náttúruljóð.

Enn betri hugmynd um ljóð Bjarna má fá með því að athuga kvæðasafn hans í **Lbs. 2156, 4to,** skrifað upp af Kristni E. Andréssyni eftir eigin handriti Bjarna í **Thott safni 473, 4to.** Þetta er heljarmikið safn; 923 skrifaðar síður.

Hér er heilmikið af sálmum, kristilegum kvæðum, heilræðum og kenniljóðum. Af kenniljóðunum má nefna kirkjusiði fyrir einfaldan almúga og forskrift í ferskeytum með fyrirsögn stafamynda. Af sálmum má nefna vegna einkennilegs og óreglubundins bragarháttar „Psálm af guðspjallinu hjá Lúkasi jzc [!—í 7. kapitula].“ Þá er hér „Gamalt vers af krossinum Kristi,“ sett úr latínu undir hættinum **Stabat mater dolorosa.** Stefán Ólafsson þýddi þann fræga sálm með stýfðu sjötta (síðasta) vísuorði; Bjarni notar sömu stýfingu:

Vér sem Krists af krossi fögnum
krossins lof af hjarta mögnum
hátt svo taki himininn í:
tréð sætleikans verðugt væri
með veglegast hljóða færi
að sérhvör syngi af því.

Af öðrum sálmum skal aðeins vakin athygli á „Söngvísu á jólahátíðinni“ því úr henni er kaflinn „Rauð jól“ í **Íslands þúsund ár**, með réttu metinn valskáldskapur. En upphafið er svo:

Jólin þýð/lét sinn lýð/ljúfur guð fá,
öngum, stríð,/öllum blíð,/í ásjá.
Heilög mál/hvörra sál/hýran sinn
koss
gefur ennú/Guð þrennur/gott hnoss.

Skyld sálmunum eru eftirmælin, enda stundum kölluð sálmar eftir menn. Af þeim má nefna eitt eftir dóttur séra Stefáns Ólafssonar, annað eftir vinkonu sr. Bjarna og bréffélaga, Guðnýju Pálsdóttur í Suðursveit, þriðja eftir tengdason hans í Hallormsstað.

Þótt sálmar, guðsorð og kennikvæði sé umfangsmikil í kvæðasafni Bjarna, þá munu ljóðabréfin vera umfangsmest. Alls munu vera ljóðabréf til 25 manna í safninu. Flest bréfin skrifar hann til tveggja kvenna, Arndísar dóttur sinnar á Hallormsstað, með 27 flokka bréfa, og Guðnýjar Pálsdóttur á Kálfafellsstað, með 12 kvæði. Næst þeim gengur Stefán Ólafsson, prestur í Vallanesi, með 8, og þá séra Eiríkur, sonur Bjarna á Hallormsstað, með 3. Tvö bréf skrifar hann Elínu Þorláksdóttur (Skúlasonar biskups) sýslumannsfrú á Víðivöllum (og Skriðu); hún hafði tekið son af honum. Þá skrifar hann samtímaprestum að Kálfafellsstað, Bjarnanesi, Stafafelli, Berufirði, Eydölum, Desjarmýri, Valþjófsstað; sumir þeirra voru frændur hans af Eydalaættinni; Jakob í Bjarnanesi sonur hans.

Einna fróðlegast er að athuga bréfin til Arndísar dóttur hans á Hallormsstað, af því að þau ná yfir svo langan tíma. Þriðja bréfið í röðinni er dagsett 1681, og hafi hann skrifað eitt bréf á ári, gæti fyrsta bréfið verið frá 1679. En síðasta bréfið er dagsett 1701, ári áður en hún missir manninn.

Í bréfum þessum er oft allmikið af fyrirbænum og heillaóskum, en fréttir eru þar líka alltíðar, bæði úr sveitinni og af heimili prests, og nefnir klerkur alloft heimilisfólkið með nafni og getur þess hvað það sé að starfa. Glefsur af utanhéraðsfréttum koma og fyrir, sérstaklega viðvíkjandi siglingu á Reyðarfjörð og það sem þar með fylgir, ekki sízt tóbakið. Klerkur tekur sjálfur í nef og er oft vanur að senda dóttur sinni tóbakspís til páskanna. Í sumum bréfunum segir klerkur frá svaðilförum sínum á heimleið frá dóttur sinni yfir hálsinn að Þingmúla.

Árið 1686 er illt og hart; klerkur býst við að 26 hross sín falli. Ofan á jarðbönn bætast kvefsýki, sem prestur lýsir sem verstu innflúensu, og tóbaksleysi. Haustið 1686 lýsir prestur svo heimilisfólki sínu og störfum þeirra:

10. Fagur á fótum stendur
flokkur bæjarins enn,
breiða út báðar hendur
brúðir í tónaðinn.
Vakandi leggja lið,
þá líður á svefnrofið:
Gerða, Tóta, Gunna og þær
sem gráta sjóinn við;
hvör til hollra þarfa
hér hafa nóg að starfa.

11. Bræður í flökum fingur
fastlega reyna þrátt:
Jakob semur og syngur
sögur og kvæða slátt.
Sveinn hefur sýsluvald
samt um kúanna hald.
Bensi niður um baulusal
breiðir á völlinn tjald;
blakkt með breyttum stögum
búið að fjósa lögum.

12. Sigurður hyggur að hjörðu
halurinn furðu snar,
vaskur í veðri hörðu
og vanur á göngurnar.
Kemur á kvöldin inn
og klappar á þyrsklinginn.
Gísli bróðir bilaður er
að berja hans hold og skinn.
Allar eikur bogna
ef ár og dagarnir togna.

13. Lætur hin leggja-snúna
loga á skíðum enn,
í sólir njarðartúna(!)
safnast reykurinn. (augun?)
Drósin drjúgum við
dregur í eldhúsið.
Hjörleifs niður er hæruknekt
og krokir á aðra hið,
sezt að sviða reykjum
og soðgrautanna sleikjum.

Veturinn 1698 vill Bjarni kalla langveðravetur hinn mikla, og það fyrir jól. Hríðin hófst í nóvember:

19. Aldurtila harðan hramm/höld-
um gjörði að sýna;
upp og niður út og fram/ærði
hann sauði mína.
20. Keyrði suma í kletta og gil/en
kasaði hitt í fönnum:
átján dægur í bræðrabyl/bjarg-
arlaust af mönnum.
21. Því er hlíft, sem herrans kraft-
ur/hefur úr nauða kífi:
fékk eg allt úr fönnum aftur/
féð með góðu lífi.
22. Clemenz messu bylurinn bráð-
ur/bætti lítt um jarðir,
varð þá sýnu verra en áður/víst
fyrir útihjarðir.
23. Katrín lézt í máli mjúk/mjög
við bændur alla,
lagði samt af líni dúk/í laut og
hæðir fjalla.

Eitt ljóðabréfið — til séra Halldórs Eiríkssonar að Eydölum — er um hest, rauðan klár, sem Skelkur heitir, en það virðist vera eina hestavísan a. m. k. í þessu safni. Engin vettlingatök eru þó á lýsingunni.

Annað ljóðabréf, „Kunningja sínum ferskeyta send," er í kímnara lagi:

1. Reyðfirðingar hvessa í haf/á
hverjum degi augu stór:
eigi skyldi kominn í kaf/kaup-
mann vor á öldujór.
2. Ýmsum þykir æfin dauf;/úti er
tíðin gleðifull;
tár með vín eða tóbakslauf/til
er nú ekki heldren gull.
3. Fækka skautin fögur sem mjöll;
fyrst ei kemur Danskurinn;
hver ein má nú hringa þöll/húfu
prjóna á kollinn sinn.
4. Gefast nú hvorki grjón né mjöl/
grösin hefur oss drottinn
veitt:
vér megum súpa soð fyrir öl/og
sitja stó með kjötið heitt.
5. Mörgu er fornu frelsi hnekkt/
fólkið skorðað allt um kring
undir kaupmann; álögð sekt/of-
an á þessa forordning.

6. Mjög eru ætin fiska fá; fæði er
mjólk í hvörjum stað/
fela skal drottni forsjón þá/að
fóðra oss þegar vetrar að.
8. Eg vil syngja so sem bauð/sjálfur
Kristur yður og mér:
gef oss í dag vort daglegt brauð/
drottinn veit hvað komandi
er.

Í bréfi til námfúss unglings í Berufirði bregður klerkur upp mynd af matarsælu þar, en sulti hjá sér:

19. Missælt lít ég mannfólk á/munur
er þessi yðar og vor:
hvörn dag megið þér hrognin
fá/og hafa á borði, mikil og
stór.
20. Á hvörju máli heilan fisk/höfuðkinnar
og beinin feit,
en kútmaga á öðrum disk/—
ekki er þetta í minni sveit.
21. Vor framreiðir konukind/— og
kallar það sé nægtaborð —
fjallagrös með flauta vind/og
fínlega þéttan bruðnings
sporð.

Það er alkunna, að vikivakakvæðin, sem til dans voru ætluð, einkennast af viðlögum. Ólafur Davíðsson hefir birt sex þeirra í **Vikivökum** sínum (bls. 215-23): „Svo kveður ungur maður í gleðivöku," „Svo kveður stúlkan," „Annar kveður svo," „Enn kveður hann," „Hér uppá svarar ein." Verður víst að vísa til útgáfu hans um þessi dansljóð, sem í er allmikið kvennalof og nokkur varnaðarorð til kvenna um ótryggð eða laussinni karla.

En fjarri fer því, að kvæði með viðlögum sé öll danskvæði, því meðal þeirra (en þau eru um 25 í kvæðasafni Bjarna) hittast líka sálmar, erfiljóð, kennikvæði, ádeilur, landslof, og jafnvel ljóðabréf. Merkilegt er nú, að af þessu sauðahúsi eru beztu kvæði Bjarna, þau sem tekin hafa verið í **Íslands þúsund ár**, svo sem kvæðið „Um góða landsins kosti," sem er eitt þjóðræknasta ljóð Bjarna, „Til fornrar vinkonu góð kveðja í ljóðmálum," sem er merkilega heitt ástarkvæði af svo gömlum manni. Loks eru í þessum flokki líka tvö sólarkvæði Bjarna, annað „Um gagn og nytsemi sólarinnar," hitt „Um samlíking sólarinnar (við góða konu)." Fyrra kvæðið hefst:

Sæl vermir sólin oss alla.
Í hæðum byggir herrann sá,
sem henni skipaði loftið á
hans vil eg að fótum falla.

1. Oss er ljóst að Herrann hár
heiminn skapaði forðum
lét hann fram dragast aldur og
ár
en efnin standa í skorðum:
gengur um loftið geislinn klár,
sem gleður jarðarbólin
— og sæl nefnist sólin —
eykur gleði en eyðir fár
upplýsandi þar eð hinn stár
í mætum mjalla
— hans vil ég að fótum falla.

Þetta kvæði er um sólina sem sköpunarverk, verkfæri og tákn Guðs — ekki reglulegt náttúrukvæði. Sama er að segja um seinna kvæðið, þar er sólin tákn — ekki Guðs — heldur góðrar konu. Það hefst svo:

Hvað er betra en sólarsýn
þá sveimar hún yfir stjörnurann.
Hún vermir, hún skín
og hýrt gleður mann.

1. Þegar að fögur heims um hlíðir
heilög sólin loftið prýðir,
lifnar hauður, vötn og víðir,
voldugleg er hennar sýn.
— Þá hún vermir, hún skín. —
Með hæstu virðing herrans lýðir
horfa á lampa þann.
— Hún vermir, hún skín og
hýrt gleður mann.

Í sjötta erindi víkur skáldið líkingunni upp á hreinferðugan kvinna blóma og heldur kvennalofinu út kvæðið (12 erindi). Þetta kvæði er líka í **Vikivökum** Ólafs Davíðssonar.

Á bls. 778 er þessi fyrirsögn, sem virðist eiga við það, sem þá er eftir bókar svo langt sem það nær (-923): „Eftirfylgja fánýt kvæði, vísur og ljóð, meir til gamans og dægurstyttingar en nytsemi."

Hér koma fyrst danskvæðin 6, sem áður eru nefnd. Þar næst eru ádeilur á veröld yfirleitt („um hátt veraldar") og land og lýð sérstaklega („um öfgun lands og lýða"). Þar segir m. a.:

4. Allt er komið í aur og sanda
þar áður stóð til beggja handa
gras og skógur grænn að vanda
af grundu neðan til hlíða . . .

Þetta minnir á Einar í Eydölum og viðlagið er eins smekklegt og hann hefði valið það:

Völt er veraldar blíða/en vorin köld
að sjá.
Sumartíðin sólfögur/sefar kul þrá.

„Oflátungskvæði" með viðlaginu:

Latur verður langnætti feginn;
um alla dagana ekur hann sér,
þá ellimaðurinn sveittur er. [elju-?]
Hundraðs kaup hafa nú þessi greyin.

Þetta er gott kvæði og fyndið í sinni röð, frá sjónarmiði bænda og húsbænda, sem þykir oflátungurinn gera sig gildan: „Þó hann sé bæði þjófur og hvinn / þéra hlýtur þú spreytinginn," o. s. frv. í sama dúr.

„Samtal hins fiskiríka og fátæka" gerist víst niðri í fjörðum, eins og sagan af íslenzka beykinum í Hellisfirði. Eftir lýsingunni er það allmerkilegur maður:

11. Bendir hann allar tunnur traust;
tekst honum þetta skemmdar-
laust;
en þó hann láti lífið og frið
lagar hann aldrei botninn við,
mörgum þykir það meginbrest-
ur á mætum smið!

12. Langar hann út í löndin góð
að læra siði og smíðin fróð,
maðurinn hefur mesta þrá
til Moskívíen í Rússíá:
Höfuðborg í heiminum mesta
heldur hann þá!

Þessi maður virðist hafa haft sagnaranda frá tuttugustu öldinni — og eru austfirzku kommarnir eflaust af honum komnir. Kvæðið er fjörugt og skemmtilegt. Næst kemur „Fjarðamanna Reigingur við Héraðsmenn í fiskikaupum" og ekki ólíklegt að rétt sé þar lýst viðskiptum þessara granna. Væri skemmtilegast að geta birt kvæðið allt. Upphaf:

[Lag: Gæzkuríkasti græðari minn]

1. Eg hefi rólað suður að sjó
so búinn þaðan fór eg þó
enginn mér ugga að rétti,
utan hann Helgi Arason
að honum var þó lítil von
fékk hann mér fjórtán drætti
þorskinn roskinn ef þú villt
kaupa
þá má hlaupa þrýstin leiga,
ostbrýni vænt, eða orfið seiga.

2. Því sem fært er í fjörurnar
flestu álasa bændur þar
viljir þú við þá býta:
Hitt sem þú ei hafðir með
herma sér felli betur í geð
en það þeir augum líta.
Þitt, þeir, því meir sem þú lofar
láta ofarlega á vörum
afundin orð með soddan svörum.

3. Þið ratið hingað Héraðsmenn
hafið í burtu verðin tvenn
fyrir grasasópið svarta.
Þó vífin þar af verki graut
veitir hann flestum hörku þraut
og safnar saur að hjarta.
Hvalinn, selinn, fisk og lýsu
flök og ýsu fáum vér yður
þörfnustum sjálfir því miður.

4. Eins þegar kolin koma hér (viðarkol)
klyfjaðir sýnast hestarnir
mjög svo af mæði rjúka;
flasar þá hvör að finna þann,
fúslega, kominn Héraðsmann
sekkjunum síðan strjúka.
Seldu heldur mér en hinum
hýri vinur hnossið þetta
til hef ég skreið og reiðslu rétta.

5. Fiskinn og raskið fær hann þá
sem fært er að leggja klárinn á.
Hinn gengur heim í smiðju
eldinn og kol við aflinn ber
ákaflega nú blása fer
hreifur í hollri iðju.
Svælan, brælan augu svíður
en aldrei sýður efnið þetta:
kannast hann þá við kolin
pretta.

6. Dáfallegt er það drumbaval
sem draga þeir ofan úr Skriðudal
í veiðistaði vora.
Segja oss það sé seigt og hart
sverja þar uppá nógu margt;
velflestir þetta þora.
Fúið, snúið, lamað, brotið
rifið, rotið, rangt úr hófi
verður þó allt að voru prófi.

7. Ef þeir gjalda oss gemlinginn
gróið er honum bein við skinn
mannsrúm er milli læra.
Vaðmálið sést á sömu leið,
sver eg þar uppá dýran eið,
það er sem önnur hæra.
Röndótt, bröndótt, skriðið, legið,
lint og dregið langa æfi
aldrei komið undir þæfi.

8. Eftir rembing og rellu þrot
róla þeir ofan í króar brot (fiskikró)
meltinginn taka að telja. (maltur
fiskur)
Þar næst úr höfuð þorska bing
þéttum af maðki allt um kring
það eitt sem verst er velja.
Þung kjör, þú sér, þetta er
fengur
þinn ei lengur þarft að jaga.
Fljótt máttu þig til ferðar draga.

Tvö erindi (3.-4.) úr „Vísu um Mjóafjarðar kosti" hafa verið prentuð í **Íslands þúsund ár**, en allt kvæðið er 8 erindi, undir sálmalagi[nu?] Hér mætti við bæta öðrum tveim (5.-6.):

5. Margur úr Mjóafirði
maðurinn dregur að sér
beinfeitanna byrði,
sem bezt í maganum fer;
skötu og þorskinn þétta
þiggja margur vann.
Hlýri og lúran létta
er lögð fyrir ábaggann.
Æta föngin fögur og neyt
farnast löngum þeirri sveit,
eg veit af öngum aflareit
sem er til jafns við hann.

6. Séð hef eg sveitir fegri
Suðurlandi á
þær hafa þó magann megri
(margan?)
en Mjóafjörður sá.
Raup og rembititlar
rífka öngvan stað,
slíkt eru leigur litlar,
þó leggist maganum að.
Betri er nægð en brúkið leitt
og bjargar hægð í öllu veitt
að sitja í lægð með fleskið feitt
fjörinu líknar það.

„Séð hef eg sveitir fegri, Suðurlandi á," segir skáldið hér, og hefir hann kynnzt þeim, þegar hann var í Skálholtsskóla. Þar, eða eftir minningum þaðan, hefur hann þá ort „Flóabrag", „með nokkrum gömlum erindum," en líklegt er að skens um Flóafífl hafi löngum legið í landi þar í sveitum, fyrir utan Flóann sjálfan. Bragurinn hefst svo:

1. Finnst sá siður Flóanum í
fráskildir eru góðir menn því,
sem hinn kímni kvað,
kunnum ei við það
hinir sem voru vestan að.
— Og margt er sér til gamans
gert.

Kvæðið er allt prentað í **Kvæðum** Stefáns Ólafsson I, 179-84. Það endar á því, er Flóamenn fara hver heim til sín með stóra griðungssin fyrir keyri.

„Ofdrykkju ávextir inter pocula" fylgja Flóamanna brag í handriti Bjarna, 8 erindi, en gefið út sem partur af „Ölkvæði" í **Kvæðum** Stefáns Ólafssonar I, 339-43. Páll E. Ól. (**Menn og Menntir** IV, 680) telur, að kvæði þetta, **Krúsar lögur/kveykir bögur** sé raunar eftir séra Ólaf Einarsson, föður Stefáns — en þó líklega að undanteknum kafla séra Bjarna: Einn er keikur/annar veikur/ítum hjá. Færast reykur/augu á./Lúinn og bleikur/líkt sem kveikur/lyknast til og frá./Inter Pocula.

„Um heilbrigt húsgangsfólk, vísa," heitir næsta kvæði og byrjar svo:

Heyin fúna hjá oss öll
hríðum mæta fyrr og síð.
Slegin krúna væn um völl
víða blotnar þessa tíð.

Þá taka við sex vísur um þorra; er þorri manngerður í þeim öllum.

I. Um viðtöku þorra í byggðum.

1. Kominn er enn með kollinn grá
kampa og skeggið víða til lýða
þorri bóndi og þrællinn hans
þungan hafa á klárnum fans
og sekki síða.

Skriðdælingar eiga að taka vel við honum og klerkur ákveður hvað hver sinna heimilismanna eigi að gera til að fagna honum. Að þessu leyti svipar þorrakvæðum til Grýlukvæða.

II. „Önnur vísa að segja þorra velkominn.“

1. Heill kom þú og sigursæll
sinnis góður, Þorri minn,
ellimóður ern kall
oss að finna, Þorri minn
þér með hýru hvör vor
hlynna skulum, Þorri minn
láttu aldrei lof þitt
linna hjá oss, Þorri minn.

III. „Þriðja vísa: Um reisting Þorra við bændur:“

1. Kominn er Þorri í þelinn kaldur/þrotinn að allri blíðu þrýstilegur og þó við aldur/þylur úr skeggi víðu.

IV. „Fjórða vísa um Þorra komu og veru hans.“

1. Sá eg að garði ganga
gildan þegn í snjó.
Hettu hafði um vanga
og hempuna ofan á skó;
gildur var hann og hár
af hærum orðinn grár.
Kampa snúinn kinnastór
kollur og augnabrár
loðnur líkt sem kiður
langt tók skeggið niður.

V. „Fimmta vísa um stórlæti Þorra og nýjan fylgjara hans.“ Ljúflingsháttur.

1. Enn kemur Þorri
Íslands goðinn
þykkur á herðar
og þéttur um kríkar,
ullhvítur á hár
eins á kollinn
ýstran ógurleg
upp fyr bringu.

2. Dregur nú í vagni
hinn digri jútur
innan um allt land
eins og fursti.
En fyrir vagni
eplóttan jór
lætur keyra fast
kúrekinn danska.

3. Prófastar allir
og prestar líka
Héraðs fóvetar
og hvör bóndi
vill hann veiti sér
viðtekt blíða
og hafi híbýli
heit til reiðu.

4. Ala má klárinn
einn og sérhvör
og skera frá honum,
ef skortur er heyja.
Ei skal hann eta
annað en töðu
og aldrei út ganga
eftir vatni.

5. Varmt öl og brauð
vín og sykur
heimtar út Þorri
hjá höfðings lýðum.
En hjá bændum
blóðrauðvelgda
mjólk vill hann hafa
á morgni hverjum.

6. Ferskan silung
og hið feita spað
þiggur hann ætíð
þegar hann borðar;

í það kalda kjöt
kroppar hann lítið
hyggur heilnæmt sé
heldur það steikta.

7. Inntekur lítið
undir svefninn
utan nýtt skyr
til nokkuð væri;
látið saman við
lini velgdan graut
sem úr hveiti bezt
hrundir smíða.

8. Kurskurinn vill hann
kenni á réttum,
líka á borð beri
og burtu þaðan,
hugsi um handlaugir
og hvílu klæði
og passi uppá vel
pisslátúnið.

9. Út að styðja hann
og aftur í hvílu
það má dravantinn
danski gjöra
hér með uppdraga
hosur á leggi
og kjóls hnöppum
koma í neslur.

10. Blíðmæltur er
við bændur Þorri,
ef til geðsmuna
gert er honum
þá er drabb mikið
og dæma fræði
brýtur allt upp á
sem boði á skerjum.

11. Leita á fjölhærðum
fjaðrir allar
gild gómasköll
glymja í húsum
gýs hlátur upp
heimtar hann kotru
við tafl og spil
tamur kallinn.

12. Þá vill hann kurskur
komi til leika
gefur hinn danski
í gildingu lítið,
oft er undir sett,
ýmsir vinna;
er hinn digri þó
drjúgur í föngum.

13. Þá vill hann danslag
og dikti heyra
Íslands rímur
og annað þess konar
einnin æfintýr
utan úr heimi
og frásögur margar
fyrri kónga.

14. Hugsar ei Þorri
um helgidaga,
klerkalestur né
kirkjuferðir;
ei um bænagjörð
söng né sálma
þá sefur hann
ef þetta er á gangi.

15. En ef ekki er gjört
eftir hans vilja
eða sé hjalað
um hans vandlæti
er hann uppi strax
eins og sjórinn
fúkyrði nóg
fást í einkaupi.

16. Setur á nef brún
svartur stundum
eldrauður strax
að öðru bragði
er sem allur sé
á þráð færður
eða úr ham ljótum
hlaupa vilji.

17. Þá er kóngs reiði
kotungum heitið
grimmdar verðum
og gansendingu

helförum sauða
og hrossa drápi
aleigu missir
og aldurtila.

18. Er þá flestum ráð
fjærri að standa
kurskurinn líður
ei koparyrði
uppblásinn fljótt
eins og púkinn
ber saman hnefum
og bölvar Þorra .

19. Þú sæmdarlaus,
segir hinn danski,
útlifuð andstyggð
og mannfýla,
eg skal berja
þinn bansettan kropp
ef þú heldur ei
tönn fyrir tungu.

20. Þú metur þig
sem þjóðkóngur
og elur arman kvið
á annara blóði
hræðir þá aumu
en hótar mörgum
eins sem hel og líf
hafir í taumi.

21. Hef eg þjónað þér
helzt of lengi
og andvöku marga
yfir þér hlotið
girt þig sem barn
í gaddviðrum
og farið með þig
sem faðir minn væri.

22. Erfiðis laun mín
ill og lítil
eru einatt mér
innan rifja
fylgi þér aldrei
fríborinn mann
hefur þræll og þý
þjónað þér lengi.

23. Nú skulu endast
okkar viðskifti,
segi eg það makast
að sinni þér engi
eg skal klaga þig
fyrir kóngi sjálfum
komist eg aftur
til Kaupinhafnar.

24. Dró þá niður
í þeim digra jút
háan hofmóð
og hrókayrði,
biður kurskinn kall
með kærleiks orðum
að vera vegljós sitt
að Vallanesi.

25. Varð eg feginn
þeir fóru úr garði
veik á vagnslóða
víðfrægur Þorri
keyrði kurskur enn
klár stríðfeitan
lét eg fylgja þeim
til fyrsta bæjar.

26. Þetta eru gamanljóð,
en gott fólk skyldi
dýrð gefa og lof
drottni vorum
fyrir nótt og dag
aldur og æfi
sem hann á breiðir
blessan sína.

27. Færi hann yfir oss
farsæla tíma
þúst og mýkindi
meðan vér lifum
linviðri frost
logn og vinda
enn eftir dauða vorn
eilífa gleði.

Í þessu kvæði eru bergmál úr Eddu (koparyrði, þú metur þig/sem þjóðkóngur) eins og víðar (hrísi vex og háu grasi) í kvæðum Bjarna.

VI. „Sjötta vísa um vanmátt Þorra og volæði."

1. Þyrping manna/á lögðum láum/leit eg ríða
farskjótanna/gnýr á gljáum/glumdi víða.
2. Hingað vilja/halda í stað/á hófa ylgi
mér gefur að skilja/þeir séu það/sem Þorra fylgi.
3. Aka þeir nú/á slóða slyngum/slengir branda
að er hlúið/allt í kringum/ei má granda.
4. Vildismenn/á Völlum fylgja/veslum kalli;
breiður á enni/blár sem ylgja/er brún og skalli.
5. Fluttur að norðan/rausn með rýra/raumurinn forni
þarf nú forðann/hjúkrun hýra/á hverjum morgni.
6. Rís nú valla/kominn í kör/af kaunum stórum
þessi skalla/breiður bör/er borinn af fjórum.
7. Holdin fögur/og kuldu kinn/að kallinn grætur
beinadrögur/í skældu skinni/skrapa um nætur.
8. Víxl á ganga/kjálkar karls/en kviður er engi,
bleikur á vanga/búinn til falls/því burt er gengi.
9. Þorra kalli/þínar nú enginn/þegn né snóta,
hann er allur/kominn í keng/og kryppu ljóta.
10. Fullur trega/táragjarn/sín telur upp víti
alla vega/eins og barn/af eymdum sýti.
11. Segist nú mega/haldinn hryggð/af hrepptum skaða
flutning eiga/byggð frá byggð/til Bessastaða.
12. Ber hann nú kvíðann/burtu flæmdur/bóls með stingum
á Noreg víðan/nýlega dæmdur/af Norðlendingum.
13. Farið er dramb/og dreissið kalt/með digru þjósti,
eins og lamb/nú líður hann allt/með ljúfu brjósti.
14. Klasaðar dulur kroppnum skýla/á kreistir hnúa
gamli þulur/þiggur að hvíla/í þorpi kúa.
15. Tekur nú allt/með kostum kært/og kátu sinni
heitt og kalt/sem honum er fært/í húsum inni.
16. Bruddum ugga/beina klessu/og bræðings korni
ei við stuggar/Þorri þessu/þreyttur í horni.
17. Bein ósoðin/beiskan strjúg/með brunaskófum
kampar hroðinn/kverkadrjúgur/og klappar lófum.
18. Nú má leita/lagi að kall hinn/lokka fái
í Breiðdals reit/um fönnótt fjall/að fylgdum nái.
19. Hrepps formönnum/held eg ráð/að hugsa um Þorra
áður en fönnum/eykur á láðum/íbyggð vora.
20. Hvessi broddinn/búi til slóða/blökkum hesti
vina toddinn/verði í skjóðum/veganesti.
21. Fimm vil eg héðan/firðar gegni/ferða krókum
ofan og neðan/þrýsti að þegni/og þeki í flókum.
22. Tveir fyrir hlassi hestar ganga/á Heiði forna

þó mun hjassinu þéttur í fangi/
þegnum orna.

23. Háll er ís/en hjarnið glært/á
hvörju barði
hröpun er vís/en helzt ófært/
í heiðar skarði.

24. Þá mega rekkar/reyna megn/
og rýna í sporin
að allar brekkur/ofan í gegn/sé
aulinn borinn.

25. Býsna löng/er brautin það/að
bera í setur
undan þröng/í Þorgrímsstað/
hann Þorra tetur.

26. Víst mun Gunna*/ef hún er
heima/í hempu sinni
litlar kunna/þakkir þeim/að
þenking minni.

27. Þeir munu víkja/vífi frá/sem
vörunum skellir
jall mun sníkja/Jóni* hjá/og
jórtrið fellir.

28. Fari hann nú sem forlög kljá/
á fræðasetri
er mín trú hann aftur fái/ásýnd
betri.

29. Ekki er fagur orðastraumur um
efnið þetta
Þorra bragur því skal aumur/
þanninn detta.

Þetta munu vera fyrstu þorrakvæði, sem ort hafa verið á Íslandi, því nafngreind þorrakvæði (-bragur eftir séra Brynjólf Halldórsson á Kirkjubæ,—bálkur eftir séra Snorra Björnsson á Húsafelli í Borgarfirði vestra 1757-96, og — forlag eftir séra Jón Guðmundsson í Reykjadal 1767-70, — reið, ófeðruð) eru öll yngri. Á Austfjörðum hefur þetta yrkisefni aldrei dáið út og á síðasta fjórðungi 19. aldar var því snúið upp í leikþátt af Arnbjörgu Sigurðardóttur á Hánefsstöðum eða föður hennar, en Margrét Jónsdóttir (Jónssonar vefara) flutti leikþáttinn suður í Breiðdal og þar var hann leikinn a. m. k. einu sinni fyrir stríð hið fyrra.

Bæði Þorri og Góa (Gói) voru manngerð að fornu eins og þátturinn um Nór konung í **Fornaldarsögum Norðurlanda** ber vott um. Um Góiblót er getið í **Flateyjarbók** og um Þorrablót í **Fornaldarsögum Norðurlanda** (For. I, 16). Vera má, að menn hafi upphaflega blótað við Þorrakomu og Góukomu, en síðan hafi menn álitið að menn blótuðu Þorra og Góu.

Bjarni Gizurarson hefur þekkt sagnirnar um Nór konung, því hann segir í „Þriðju vísu um reisting Þorra" við bændur:

5. Telur sig kóngs af Noregi nið
nóg er um slíkt að frétta
hefst þá móður um hyggju mið
hvör sem að efar þetta.

6. Hálft hið fjórða hundrað ár
hafa segist á baki,
skjalla hvítur um skegg og hár
skjótur í orðataki.

Vera má, að sumir drættir í manngervi Þorra — svo og nafnið — gæti minnt á Þór, helzt það að honum er lýst sem matlystugum ístrubelg. En í fórnum þeim, sem hann tekur, gæti hann ef til vill minnt meira á Grýlu og um bæði gæti átt heima orðtakið: heiðraðu skálkinn svo

———

* Um aldamótin 1900 bjuggu Jón og Guðrún, nafnkennd heiðurs- og gestrisnishjón, á Þorgrímsstöðum. Má sjá af þessu, hve sagan endurtekur sig austur þar eigi síður en með Moskovítana. S. E.

hann skaði þig ekki. Hér á við að minna á, að Bjarni Gizurarson hefur ort „Grýlukvæði", þulu ágæta, sem Ól. Davíðsson hefur í þulum og kvæðum sínum. Það er alls ekki ómögulegt, að Grýlukvæði Stefáns hafi hleypt honum af stað með Þorrakvæði sín: meðferð efnisins, persónugervingarnar og hinir raunsæju drættir úr hversdagslífinu eru eins í báðum tilfellum. Þessi realismi þeirra Stefáns og Bjarna minnir mjög á eldri list á Niðurlöndum, t. d. bóndabrullaup Pieters Bruegels hins eldra (um 1525-69), en hann var vegna efnisvals síns kallaður Bónda-Bruegel (Salmonsen, Nederlandsk malerkunst). Að Bjarni hafi haft „fogl og hval" af Niðurlöndum í andlegum skilingi má ef til vill ráða af vísu hans um beykinn íslenzka, sem áður er nefnd. Þessi beykir ber raunlitla virðing fyrir Dönum:

16. Ei vill koma í Kaupinhafn
kútasmiðurinn fæstum jafn.
Danaveldi dregur hann að.
Daglega kveðst hann reyna það
að heimskir séu þar handverks-
menn í hverjum stað.

En:

17. Læst hann vilja Lundún sjá
ef lízt honum eigi Rússíá.
Komist þar ekki ferðum fram
fara vill þá í Amsterdam;
eflaust má þar iðka hvör það
áður nam.

Skal með þessu útrætt látið um Þorrakvæði Bjarna og vikið að þeim kvæðum, er eftir eru og enn telur hann í fyrirsögn sinni „meir til gamans . . . en nytsemi."

Næst koma tvö kvæði og heitir hið fyrra „Fyrirsögn stafamynda þeim ungu gefin í vísustuðla" og hið síðara „Önnur forskrift í ferskeytum." Í fyrra kvæðinu er nákvæmlega það sem fyrirsögnin segir, en síðara kvæðið er lof sungið listinni og útmálun hins ríka lífs, sem góður skrifari getur átt í vændum (Bjarni hafði verið biskupsskrifari). Er margt skemmtilegt í þessu kvæði og höfundur ósmeykur að segja álit sitt um ýmsa hluti, sem honum eru ekki að skapi:

6. Fljótaskrift hefir fordild nú
með flúr krumspringi mesta,
framandi þjóða fremdin sú
firðum þykir hin bezta.

7. En sú skýra skriptar mynd
sem skást fór millum ýta:
Hún er komin í veður og vind
vill hana enginn nýta.

Bjarni ræður syni sínum að fylgja dæmi sínu:

11. Hægt og forðum hægri mund
hélt á skriffjöðrinni.
Þér má nægja nokkra stund,
ef náir þú hendi minni.

Nóg tækifærin bíða þess, sem er góður skrifari:

14. Enn vill margur eignast kver
ungur maður og kvendi,
ef hann þetta í sannleik sér
samið með góðri hendi.

15. Býður á móti forgott féð
flest sem mundir kjósa
sauði og geitur silfri með
og sofins dýnu ljósa.

Og nú kemur upptalning launanna í fjórum vísum (16-19) og staðfest í 20. vísu:

20. Hvað sem kemur í huga manns
og hendur vill á rétta,
eignast máttu af aurum lands
ei mun bregðast þetta.

Síðan er hinum skriftlærða lofuð sigling til Danmerkur, góð klæði, skólaganga, virðingar:

32. Sýslukjör og klaustrin há
kóngs fóvetar bjóða
hafir þú fasta hugsun á
heim til landsins þjóða.

34. Þá má biðja um fljóðið frítt
og fara so bú að stofna,
vanda um hjú og verklag nýtt
og vært hjá frúnni sofna.

Ekki er að furða þótt Íslendingar hafi orðið lærðir menn, er þeir fengu slíkar forskriftir í æsku að heimanfylgju. Þess má geta, að tveir synir Bjarna urðu prestar og einn lögréttumaður.

Næsta kvæði er um „Fyrrverandi blóm og nú áfallna öfgun Austfjarða“, ádeilukvæði eins og titillinn sýnir. Virðist það ort undir runhendum hætti, en þegar að er gáðeru vísuorð sjö og kemur þá í ljós, að þetta er ort undir laginu **Integer vitae** og er svipað dæmi hjá Stefáni Ólafssyni, **Kvæði** II, 82 (Meinleysismaður):

1. Áður gekk grúa
gnótt fjár til búa.
Á kiða kúa
og kostir ofurhjúa
mátti dorg dúa
dyngjum fiska snúa
tún töðu núa.

2. Um vetur vindsvala
var þá ei að tala.
Hvör einn heimsala
hélt þá mannsmala
fýsti í framdala
feiti hjörðu þvala.
Höpp gáfust hvala.

3. Sungu seglfestir
sjóar fákar beztir,
báru háhlestir
hingað vörulestir.
Sáust kvarnkestir
kaupmenn í búð setztir;
þá fundu flestir.

4. Var þá ról rakið
reynt so tóbakið.
Beysu bjórskvakið
til búða aftur hrakið.
Vínkúta kvakið
kveikti handa snakið
högg og hálstakið.

5. Keyptist lín lögur
lásar, tvinna drögur,
klæði flúr fögur
föt og silkikögur;
bláborða þvögur
buðu fótaskjögur
staup fimm og fjögur.

6. Að Dönum drjúgur
dundi Héraðs súgur
Fjarða mann-múgur
og margar fiskahrúgur:
Stóð búrinn bjúgur
þá borgast átti rúgur
við kaupmanna kúgur.

7. Margir skrautskrjóðir
skatnar líka fróðir
keyrðu kaupslóðir
komu uxar góðir
smjör sekkja sjóðir
sauðaflokkar móðir
tjöld og tussbróðir.

8. Hófst þá sporsprettur
spitsið og bakslettur
enginn liðléttur

lézt þá aulinn þéttur.
Hár falla fléttur
fuku, reimum settur
kjóll, hengi, hettur.

9. Saurugt sjálfræði
sáust kíf og bræði
ágirnd, ofstæði
eins í mat og klæði
dreiss og ó-æði
sem aldrei skeika næði
loft, fold né flæði.

10. Húsgangs hér förin
þá hafði beztu kjörin
ull, osta, pörin
ýmsir gáfu og mörinn
sum vonzku vörin
veitti öfug svörin
ef smátt gáfust smjörin.

11. Ambátt, þræll, þýja,
þandi sig til skýja,
vildi vöru nýja
vistum úr flýja
við klárum mat klíja
klæðisfötin vígja
flest hæða og hía.

12. Ei var sinnt sælum
af sumum vondsku þrælum
drottins munnmælum
meir en barnagælum
þar með skumpskælum
skelldu við, indælum
daus hnakka hælum.

13. Á gekk ótalið
algiptinga hjalið
hnykkti á handsalið
hann og kvenvalið.
Í vistum vel alið
en var í brjósti falið
gort, skrum og skjalið.

14. Þá viku vílin
vuxu óðum býlin
við hrá heyja drýlin
hrinu barnakrílin.
Kall hraut við kýlin(n)
en kvendið heim við sýlin(n)
meinheimsku mýlin(n).

15. Flest lék í lyndi
um loftið, haf, strindi
ekkert andvindi
atla eg nokkur tindi;
lukkulán skyndi
lét sem enginn myndi
því allt gekk að yndi.

16. Skall hurð á hæla
það hefi ég satt að mæla
vetrar kropp kæla
kunni fén að bæla
leti þjóð þræla
þjáði fyrr indæla
kot svipul sæla.

17. Hlýrnir helgjörðum
herti að austurfjörðum
fleygði feikn börðum
í fár og dauða hjörðum.
Svelgur hrær hörðum
hellti úr vígskörðum
snjó gríðar görðum.

18. Þá féll ramb, rugur
ráð og kallmanns hugur
ýmsum datt dugur
sem dauðar væri flugur
út týndist tugur
við tómar byggðasmugur
með hramm sultar sugur.

19. Tókst upp slór og slangur
slinnið og húsgangur
hafís harðangur
hulinn þjóðvangur
vesöld eymd angur
ærið sultur langur
sást margur svangur.

20. Ógn herrans handa
hvör kann móti standa
þá hann vill um vanda

og veiku lífi granda
sætt súru blanda
setja fólk til banda
um langbrigði landa.

21. Argur óhlýðinn
ætti að vera kvíðinn
dauðans hætt hríðin
hér kom yfir lýðinn
enn er tæp tíðin
tó-ill synda klíðin
tál trúar smíðin.

22. Því vari voðinn
veikist bjargarstoðin
hróp synda hroðin
hálan dregur loðin
hrár og hálfsoðinn
hjartað villir doðinn
er því iðran boðin.

23. Gæðum hætt hallar
haldast við árgallar
um byggðir allar
ánauð þessi kallar
byrgjast há hjallar
hús og grösin vallar
ofmegni mjallar.

24. Heyrist hávinda
hljómur um fjalltinda
fax förgum strinda
fellir sauðkinda
vegi vatnslinda
vötnin frekt afmynda
hefnd sú er synda.

25. Fækkar fiskveiði
fugladráp á heiði
sjaldan sjóleiði
sér né steypireyði
víða aleyði
þar áður veittist greiði
allt fer af skeiði.

26. Fasteignir fara
en feitingsgjarnir spara
öngvan andvara
að sér þeim að skara
ýmsu út snara
á því hinir nara
þunnir sem þvara.

27. Herrans stórstrauma
straff og reiðitauma
ógnir að sauma
eymdum fyrri glauma
á sér afl nauma
eins og næturdrauma
Austfirði auma.

28. Líkni oss guð góður
gæzku og mildi bjóður
léni lífs fóður
lands og sjávar gróður
aukist hans hróður,
en hverfi sagna móður
Austfjarða óður.

Í bókarlok eru enn þessi kvæði: „Um hættuför prests í Hvalnesskriðum," „Trafalagangur Jóns Borden á Hamarsdal" og „Iðjuvísa Bjarnar í Flögu."

Loks er „Ríma af Sigurði, er sumir nefndu Austfirðunga Skíða" (69 erindi og vantar aftan af). Nafnið sýnir, að þetta er eins konar stæling á Skíða-rímu, um austfirzkan flæking. Upphaf:

1. Sú gekk fregn að Sigurður þegn
sæti í dauðans kífi,
Þorsteins niður, en því er nú miður
að þessi er enn á lífi.

Í Landsbókasafni er önnur Ljóðabók Bjarna í eigin handriti: **Lbs. 838, 4to.** Þetta er líka stórt safn, 298 bls. auk registurs og líkt hinu um efni og innihald, en þó örfá sömu kvæðin. **Lbs. 2156, 4to** hefur skáldið lokið við á 83. aldursári 1704 í Stóra-Sandfelli. En í **Lbs. 838** eru kvæði síðar

ort. Þar í eru t. d. Þorra-ljóð frá árunum 1706-8-9. Þar er getið um öskufall á slætti 1706 og Stóru-Bólu 1708. Þó eru þar eldri kvæði eins og „Umferðafólk í Skriðdal 1695.“

Í bókinni eru fjörutíu sálmar eða guðrækníleg ljóð, tuttugu og sex ljóðabréf — einu fleira en í **Lbs. 2156, 4to** og aðeins fáein þeirra eru til sömu manna. Í **Lbs. 838, 4to** eru flest bréfin skrifuð Vilborgu Jónsdóttur á Felli í Suðursveit (15 alls), þá til Guðnýjar Finnbogadóttur (8), þá til Margrétar Eiríksdóttur (4), sonardóttur skáldsins. Virðist skáldið hafa haft meira gaman að skrifa konum en körlum.

Allmörg kvæði eru um tíðina, venjulega illa, sjaldan góða. Í þessum flokki eru kvæði um Bræðrabyl 1698, fardagabrælur, fjúkalangviðri, góuþrælsbyl og haustkálfaljóð, en haustkálfar eru kallaðir fyrstu snjóar í fjöllum. — Snjókálfur í fjöllum á haustdag þekkist enn í Breiðdal austur. — Öskufallið var 1706.

Auk þessa eru tímamótaljóð, sálmar um jól, páska og hvítasunnu, og svo um Einmánuð og Hörpu, Góu og Þorra. Helzt yrkir hann um þau hjúin Góu og Þorra, sex kvæði um Góu, átta um Þorra í viðbót við þau sjö Þorrakvæði, sem hann hefur ort í **Lbs. 2156, 4to** eins og áður segir. Í öllum þessum kvæðum eru þau Góa og Þorri persónugerð, svo sem áður segir.

Auk þess yrkir skáldið um heimamenn í Sandfelli og á Hallormsstað alla saman og sérstaklega, enn fremur manntalskvæði frá Hallormsstað og Stóra-Sandfelli. Sérstök kvæði fá Bjarni smali, Gvöndur smali og griðkonur. Þá yrkir skáldið um híbýli á Hallormsstað og í Stóra-Sandfelli. Um utanheimilismenn yrkir skáldið nokkuð, svo sem Níels kaupmann á Reyðarfirði, Hjálm í Sauðhaga, Jón á Freyshólum, Odd landseta sinn, Orm í Tunghaga, Pétur hjálpleysu, Snjólaugu kerlingu, Þorgerði hæversku o. s. frv.

Af öllum þessum kvæðum væri ástæða til að birta eitthvað af kvæðunum um Stóru-Bólu, en þau heita: „Áminningarljóð þá Stóra-Bóla tók að nálgast Austfirði 1708,“ „Áminningarvísa, þá bóla var komin í Hérað, að halda sér með hjú og börn stöðuglega við Jesúm Christum“ og „Nær Bólan var komin í Vallnahrepp“ segir svo:

1. Gefið er veður gott í dag/að
   gjöra nú hvíldir verum
   þeim við holdsins þunga hag/
   þýðlega skildir eru.
2. Á Skriðdals bændur bólan þétt/
   brauzt með valdi hörðu
   tvennir fóru, tel eg það rétt/
   tugir í vígða jörðu.

Enn fremur: „Sláttur og sjóferð á bólu-sumri gengu báglega á Austfjörðum.“

Rétt á eftir kvæðunum um bóluna bregður skáldið á léttara hjal: „Nú eftir fylgja fánýt hégóma ljóð, kvæði og vísur af litlum efnum, þeim í stunda styttir, sem lesa vilja. Um ýmisleg og ógæfusamleg tilfelli, kvæðiskorn, sem kalla má Hrakfalla bálk“ (bls. 162). Hrakfallabálkur hljóðar svo:

1. Hjöluðu tveir í húsi forðum
   hlýddi eg gjörla þeirra orðum
   gjörði eg ekki við mig vart.
   Hinum sagði maðurinn minni
   mikinn part af æfi sinni:
   Í holtum nærri heyrist margt.

2. Rammleg hafa nú rauna kynngi
rekizt yfir mig góðkunningi,
lukkubrestur og eymda án,
ef ég segi þér allt af létta,
eflaust muntu sanna þetta.
Hver hefur sitt að líta lán.

3. Gekk mér fyrst að giftast illa,
gjörðu margir fyrir mér spilla,
átti ég ei á vífum val,
báglega þó mitt bónorð gengi,
barðist ég við eina lengi.
Fár veit hverju fagna skal.

4. Um síðir einn með sinni tungu
svo gat mælt fyrir vífi ungu
að ég náði bauga brík,
honum sauð ég gamlan greiddi,
geðuga snót í rúmið leiddi.
Ógæfan er römm og rík.

5. Ærnar þrjár og hross í haga,
hafði ég til bús að draga,
konan átti kú og á,
bollok stóð á býli smáu,
bæði lágum á skinni gráu.
Laglega fara lítið má.

6. Fann ég þegar að fram leið
stundin
forgóð þóttist (v)eigagrundin,
lagði hún á mig litla ást.
Krotaði sig og kroppinn fylldi,
kastaði til mín því hún vildi.
Í fögru skinni flögðin sjást.

7. Engin skepna undi að vera,
allt ég mátti sjálfur gera,
fyrir mig var það versta treint.
Hún burt strauk þá henni sýnd-
ist,
hlaut ég að vakta það sem týnd-
ist.
Eins er liðið löngum seint.

8. Bað ég þá með blíðum orðum
baugalindi í þagnar skorðum,
að muna það sem hún mér hét.
Sveiaði hún og svaraði illa,
sagði ég mætti kjaptinn stilla.
Þá fór verst er vera lét.

9. Þegar ég sá að svoddan kvendi
sinnti ei góðu af minni hendi,
hjá mér gjörði hjartað sýlt.
Inn ég strauk í hálfu húmi,
og hana flengdi í sínu rúmi.
Sízt er neinum of gott illt.

10. Viku síðar var ég í svefni,
vaknaði so að menja gefni
hélt um sófl og keitu ker.
Steypti hún yfir mig stækum
hlöndum
og strýkti fast með báðum
höndum.
Jöfnuður góður allur er.

11. Þetta út barst um byggða síður,
bætti um lítið húsgangslýður
so kom allt fyrir sýslumann,
vann það hennar vonzku kynngi,
vorum við bæði strýkt á þingi.
Sækir hver það sáir hann.

12. Lítt hefur batnað lundargæði,
liggjum við aldrei saman bæði,
oft hafa seigir brögðum bent.
Skrapi ég einn í skálatóttu,
skelf ég þar á hverri nóttu.
Argur löngum vosi venst.

13. Barnkorn átti baugalína,
bezt ég vissi hegðun mína,
á gekk þá með okkur stirt.
Kenndi hún mér krakkann
lengi,
kallast má ég við honum gengi.
Oft má hið sanna kúra kyrrt.

14. Dugnaðarlaus er drós að vinna,
dubba ég stundum lindi tvinna,
áður var ég ei á það gjarn,

ull er nú hún tekur að tæta,
tirjur mínar laga og bæta.
Ásta til skal berja barn.

15. Vafagepillinn verður að manni,
veit ég það með fullum sanni,
ef nàir að togna nokkuð meir,
tekur hann nú að tóna að rollum
og tutla hárið af þúfukollum.
Bjúgur kálfur er betri en þeir.

16. Allt er fyrir mig kastað klungri,
kann ég ei fyrir ánauð þungri
mitt að reikna rauna far.
Það ég hefi í 13 árin
þessi um bundið kaun og sárin.
Bágt er að róa einni ár.

17. Sárlega hefur sauði mína
svikull refurinn gjört að pína,
þetta að einu flestallt fer,
tala ég fátt um fellir kinda
feikna hríðir og skaðavinda.
Enginn tekur af sjálfum sér.

18. Í fyrra sumar í fjörðinn mjóa
fór ég heiman og vildi róa
hugði víst að hafa þar töf
ábatinn var rýr í rugum,
róið var ekki úr landa bugum.
Svipul er einatt sjóargjöf.

19. Færleiks lán ég fékk með þrautum,
og fulla byrði af þorski blautum,
þaðan ég lagði þegar í ár
missti ég allt fyrir bergið bláa,
bæði klárinn og fiska hráa.
Ei er ferðin öll til fjár.

20. Kann ég ei[gi] kindur að sorga,
klárinn skal ég að fullu borga
aftur að vori ef ég get
þó eg eftir strípaður stæði,
stunda ég lítið þessi gæði.
Sá hefur nóg sér nægja lét.

21. Allmargt hefur yfir mig gengið,
oft hef ég með fisk og slengið
lallað heim og lýsið kramt,
komizt á flot í vötnum víða
veðrin hitt og kuldann stríðan.
Sá einn veit sem reynir ramt.

22. Bar ég eitt sinn bagga úr fjörðum,
brast á veður á Sandaskörðum
sýndur dauði og sá ég það
fannst ég þá í flóði snjóa
farið var skinn úr hverjum lófa.
Hjálp er manni mönnum að.

23. Aftur þá í Áreyjatindi
yfir mig sló þeim mikla vindi,
kominn var í klettinn hátt
þaðan ég fauk sem flygi tundur,
fóru þá rifin þrjú í sundur.
Oftast segir af einum fátt.

24. Af danska skipinu datt ég illa,
drukkinn mjög og hugði að stilla
drengi tvo sem deildu þar.
Í höfuðið sló mig heimskur klunni
ég hraut fyrir borð og niður að grunni.
Til fagnaðar ekki flasið var.

25. Skaut mér upp hjá skipinu aftur,
skyn var burt og limanna kraftur,
lífs sá engin merki á mér,
settu þeir í mig gogginn gilda,
gekk úr þjóinu máttar spilda.
Voðinn nærri ætíð er.

26. Átti ég í Skrúðnum einn að síga
ofan í bjarg og láta hníga
fuglakindur á frónið salt,
festin brast og fór sem kunni,
faðma tólf að sjálvar grunni.
Firra er lánið fjörinu allt.

27. Þá hef ég komið í kreppu versta,
kviðurinn hafði tekið að bresta,
margir sögðu ég mundi ei nást,
drógu þeir mig úr drafnar sundi,
dult var þeim ég lifna mundi.
Margur dó sem björgin brást.

28. Brotnað hef ég á báðum fótum
í Búlandstindi furðu ljótum,
ungur var ég að aldri þá.
Í Papeyju seinna hætt nam
hrapa,
hefi ég reynda þrjá skiptapa.
Margt hefur drifið dagana á.

29. Úti lá ég ellefu sinnum
er það flestum lengst í minnum
gekk þá veðrið grimmt og strítt,
allt burt kól þá eyrað hægra,
af komst ég með nafnið frægra.
Oft voru staddir lýðir lítt.

30. Á Öxi féll ég áður af baki,
ætíð var ég í þessu hraki,
fór úr liði á fingrum tveim,
undarlega ég augað missti,
út hrökk það með skógakvisti.
Annarri býður eymdin heim.

31. Ýmsir hafa mig drengir dárað,
dregið að mér og vísur párað,
haft í kímni hrakföll mín,
þó mig stríði á þessi vandinn,
þeir hafa líka ratað í sandinn.
Sérhver finnst í fletinu sín.

32. Nýlega lukti ég landskuld mína,
lét þá sækja vogina sína
húsbóndinn og hélt á loft,
meinti ég sízt við nögl að kanta
en nítján merkur sagði hann
vanta.
Bregst því manni ætlun oft.

33. Ofan í kaupstað á ég að skotta,
og útvega þar til tveggja potta
vínið það sem brennt er bezt,
ala svo lambið árs um hringinn
er ég þá laus við smérbitlinginn.
Vesalan dregur fisið flest.

34. Fæ ég ei heima hreysið lengur,
hvörnin sem það nú til gengur
að fái ég hælið fyrir jól.
Hamingjan má nú hugsa um
þetta,
hún hefur margan stein og
kletta.
Ekki er undir einum skjól.

35. Bæklaður er ég allur orðinn,
enn ég þyrfti að halda í sporðinn
fyrir mér greiða margir menn.
Væri mér holl og hlýðin snótin,
hvorugan skyldi ég gefa upp
fótinn.
Í kolunum lifir lengi enn.

36. Ærnar tólf og ein er kýrin,
átján lömb, en reiðardýrin,
hafa þau aldrei heppnazt mér.
Heylaust kot og bágt til bjarga,
bónfjöldi og skuldin marga.
Lítið betra en ekkert er.

37. Þó hafi þeir af mér heimtað
skattinn,
hef ég þá orðið verri en skratt-
inn.
Stundum í hið illa skerst.
Lögun mín er eftir efnum,
en álnir fáar á hreppastefnum.
Argur er sá sem öngu verst.

38. Ég skal bjóða beint til öðrum
að búa so með litlum fjöðrum,
og reyna það sem ég hefi átt.
Hata ég jafnan húsgangsveginn
honum þó verði margur feginn.
Skár er að vera skorinn í smátt.

39. Þó á mig falli aldur og héla
aldrei skal ég frá neinum stela,
inni ég þetta ei með kals.
Þó hún sé heldur þung í sinni,
þá er hún fróm að ætlun minni.
Að vísu er öngum varnað alls.

40. Væri sú ei kona og krakkinn,
kynni ég að fá mér betra stakkinn,
hagfellt líf og hægri kjör,
þó að ég hefði þar til vilja,
þá er ég deigur við hana að skilja.
Hann er sæll sem hræddur er.

41. Nú hef ég rauna rellu mína
rakið vinur í kjöltu þína,
hér má skoða mitt hvörndagsbrauð.
Þú munt vel í höndum hafa
og heillaráðin fyrir mér skrafa.
Maður er tíðum manni guð.

Þetta er **Stabat mater** hátturinn óstýfður svo sem í hestavísu Stefáns Ólafssonar (II, bls. 176-78), en bæði Bjarni og Stefán nota háttinn stýfðan í 6. vísuorði, þegar þeir yrkja sálma undir honum. Í grein minni um háttinn í **Afmæliskveðju til Alexanders Jóhannessonar** 15. júlí 1953 (bls. 184-190) hef ég verið að velta vöngum um það hvernig á því stæði, að hátturinn varð vinsæll í veraldlegum kvæðum fremur en sálmum, en „Hrakfallabálkur" skýrir það, svo ákaflega vinsæll sem hann var. Bein tengsl eru með 10. erindi í Hrakfallabálki

Viku síðar var eg í svefni
vaknaði við að meyjagefni
hélt um sófl og keituker;
steypti hún yfir mig stækum hlöndum
strýkti fast með báðum höndum.
Jöfnuður góður allur er.

og vísu Jóns Þorlákssonar um lagskonurnar:

Litlu má með ljúfum skipta —
látið þið ykkur báðar gipta
einum sama örva grér!
Hans skal sína nótt hver njóta,
niðri sé þá hin til fóta; —
jöfnuður góður allur er.

Annað, sem ég gizkaði á í **Afmæliskveðju** Alexanders, var það, að Þórbergur kynni að hafa lært háttinn af vísu Jónasar, **Allt hef eg af öfum mínum,** en svo var ekki, hann lærði „Hrakfallabálk" sjálfan af hinni forfróðu Oddnýju Jónsdóttur í Gerði; hvort sem hún hefur lært hann af handritum, sögnum eða af útgáfu kvæðisins í **Nokkrum Gaman Kvæðum,** útg. af Þ. Sveinssyni í Khöfn 1832, bls. 53-65.

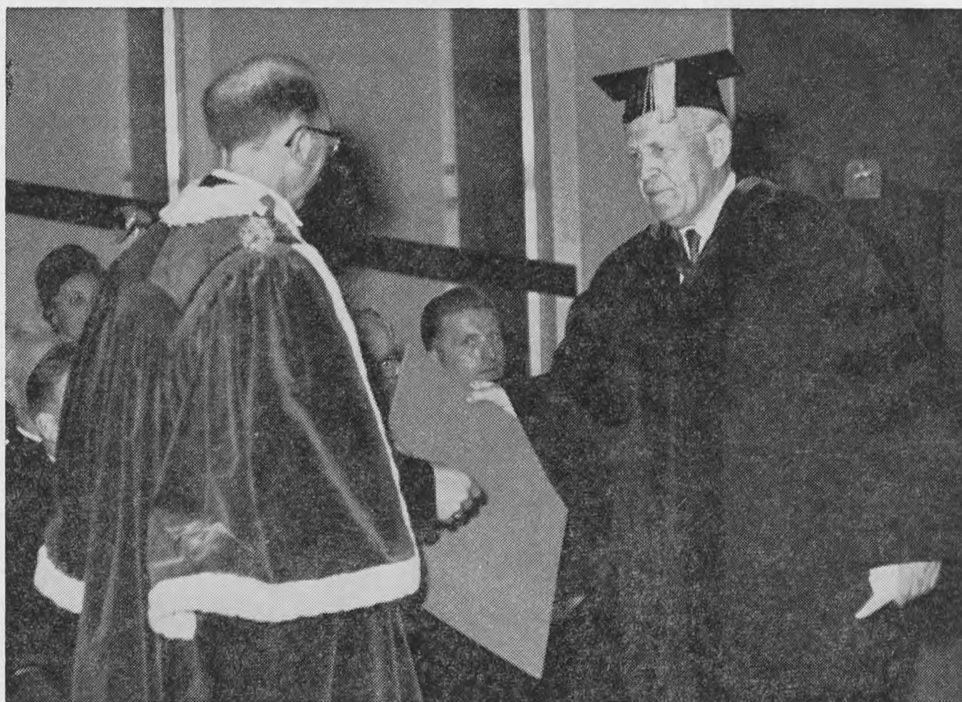
Það er merkilegt, að **Maríugráturinn,** mesta harmljóð í vestrænni Kristni, skyldi snúast svo í veraldlegan skopharmagrát sem varð engu síður vinsæll, a. m. k. á Íslandi. Þetta þarf þó í rauninni engan að undra, því latneskar sekventsíur, sem spruttu upp á 8. og 9. öld í skjóli kirkjunnar, voru á 11. og 12. öld orðnar veraldlegum gárungum að bráð, svo sem vel sést af **Carmina Cantabrigiensia** (kvæði frá Kambryggju frá því um miðja 11. öld) og **Carmina Burana** (kvæði Benediktbúra, 12-13. öld). Þessi söfn voru bæði þýzk — aðeins handritið af hinu fyrrnefnda var frá Cambridge. En um þennan kveðskap allan — þar með líka um kveðskap, sem ortur er fyrir **festum stultorum,** hátíð heimskra eins og íslenzka Skraparots prédikunin — má lesa í **The Oxford Book of Medieval Latin Verse,** útg. af F. J. E. Raby, Oxford 1959, inngangi. Loks er það hliðstætt dæmi, þegar latneska líksöngslagið

Iam moesta quiesce querela, á íslenzku **Syrgjum vér ei sáluga bræður**, verður að skoplíksöngslagi í kvæði Jónasar **Friðar biðjum Þorkeli þunna** og á Tobbukvæði Hallgríms í Stóra-Sandfelli.

Hitt er engin furða, að brokkgengar ýkjur Hrakfallabálksins falli nútímaskáldum vel í geð. Því notar Laxness kvæðið í grein sinni ágætri um Gunnar Gunnarsson.

En þess er enn að geta um Bjarna, að til er þriðja syrpa af kvæðum hans í eiginhandriti í Englandi; en þá syrpu hef ég ekki séð. Loks er fjöldi afrita af kvæðum hans í Landsbókasafni — ekki sízt Hrakfallabálki.

Afhending heiðursskjals



Eins og kunnugt er, minntist Háskóli Íslands 50 ára afmælis síns með virðulegum hátíðahöldum hinn 6. og 7. okt. 1961. Bauð háskólinn dr. Richard Beck, forseta Þjóðræknisfélagsins, og konu hans að sækja háskólahátíðina og flytja þar stutt ávarp af hálfu félagsins. Sóttu þau hjón hátíðina, og flutti dr. Beck þar kveðju frá félaginu, sem þegar hefir verið prentuð í Lögbergi-Heimskringlu. Einnig afhenti hann við það tækifæri rektor háskólans, prófessor Ármanni Snævarr, skrautritað ávarp frá félaginu. Var meðfylgjandi mynd tekin, er sú athöfn fór fram. Dr. Beck sótti einnig háskólahátíðina sem fulltrúi háskóla síns, University of North Dakota, og sæmdi Háskóli Íslands hann heiðursdoktorsnafnbót í heimspeki. Er hann annar forseti Þjóðræknisfélagsins, sem sá sómi hefir sýndur verið. Hinn var dr. Rögnvaldur Pétursson, er hlaut sömu nafnbót Alþingishátíðarárið 1930.

GÍSLI JÓNSSON:

Um mannanöfn — á víð og dreif

Á árinu sem leið komu út þrír bæklingar á föðurlandinu um mannanöfn á Íslandi. Auk þess skrifar ritstjóri Skírnis hugleiðingar um og í sambandi við þessa bæklinga. Ekki er það þó tilgangur minn að gjöra neitt af þessum bókum né heldur Skírnis-greinina að beinu umtalsefni. En þær rumskuðu við löngu niðurbældu hugargrufli, sem oft hafði verið að ónáða mig.

Mannanöfn, eins og þeim er háttað í hinum vestræna heimi nú á dögum, eru hálfgerðir vandræðagripir, jafnvel þar sem bezt lætur, enda þótt án þeirra verði ekki komizt og ólíklegt sé, að annað hagkvæmlegra kerfi um aðgreiningu manna og kvenna verði uppfundið. Að líkindum hafa einhvers konar nöfn fylgt mannkyninu frá örófi alda eða frá því að mannskepnunni fyrst hugkvæmdist að túlka þarfir sínar með beitingu raddfæranna, því naumast hafa bendingar og handapat getað fullnægt þörfinni til lengdar. Ætla má, að í fyrstu hafi nöfnin verið einföld hljóð eða köll, sem einkenndu hvern um sig. Frumþjóðir, sem við þekkjum, t. d. Indíánar og Eskimóar þessa meginlands, komust af með eitt nafn, og eru þeir þó óraveg komnir frá frummanninum, og voru það tíðast náttúrunöfn — nöfn dýra, jurta, steina, vatns eða vinda o. s. frv. Sama má reyndar segja um mörg okkar fornu nöfn, sem flest haldast enn við og benda á sams konar menningarstig, svo sem Björn, Bersi, Bera, Örn (Árni), Ari, Úlfur (-álfur, -ólfur), Egill, Hreinn, Haukur, Hrafn (Rafn) o. s. frv. og auk þeirra óteljandi samsett manna og kvenna nöfn af sömu stofnum. Þá eru og guða-nöfnin, heiðin og kristin, mest þó í samböndum. Goð eða guð voru auðvitað orð í fornmálinu, en Krist-nöfnin auk annarra biblíunafna runnu í kjölfar hins nýja siðar. Er það að því leyti athugavert, að Kristur eða Christos var upphaflega grískt uppnefni eða viðurnefni á Jesú, en Jesú-nafnið sjálft finnst hvergi í íslenzkum mannanöfnum og líklega hvergi meðal kristinna Evrópu-þjóða. En í Mexíkó og fleiri Suður-Ameríku ríkjunum er það algengt.

Löngu síðar, en þó snemma á þroskunarstigi talaðs máls, hafa menn tekið upp á því að kenna sig við foreldri. Sést það bezt á því, að föðurnafnið varð ofaná. Það hefir verið á því stigi, er konan var eign mannsins eins og hestar, sauðir, hundar og svín, og naumast talin með mönnum. Allt mælir þó með því, að barnið væri kennt við móðurina, sem er algjörlega ábyrgðarfull fyrir lífi þess frá getnaði til fæðingar og meira en að hálfu til þroska aldurs — að maður ekki tali um þægindin, sem fylgja því að þurfa ekki að feðra það, ef svo vildi verkast. Heyrt hefi ég um eyjar í Suðurhöfum, þar sem konan er höfuð fjölskyldunnar, en á Íslandi man ég ekki eftir í svipinn um aðra, sem kenndir voru við mæður sínar, en Droplaugarsonu á landnámstíð og

Vopnfirðing í mínu ungdæmi, sem Jón hét og var víst Jónsson, en í daglegu tali alltaf nefndur Jón Vilborgarson.

Það er hreinasta fávizka að halda því fram, að ein aðferðin sé annarri betri, ættfræðilega, því með skírnar- og föðurnöfnum er sagan aldrei nema hálfsögð og algerlega ósögð, ef um rangfeðrun er að ræða. Auðvitað bæta ættarnöfnin svonefndu þar ekki úr skák, því eigi aðeins tapar konan þar tilkalli til nafns síns heldur og ættartilkalli. Hér er eitt dæmi meðal milljóna þessa lands: Maður með írsku nafni flutti hingað til lands einhvern tíma á nítjándu öldinni. Hann var kvæntur skozkri konu. Þau áttu son, sem fékk sér konu af þýzkum ættum, þeirra sonur kvæntist alíslenzkri stúlku og eignuðust eina dóttur. Það var um það bil, að manntal var tekið, og er þar meðal annars krafizt, að þjóðernis sé getið í skýrslunum. Stúlkan, sem var hálf-íslenzk með ofurlitlu broti af Íra í framætt, var skrásett sem Íri. Nú er þessi stúlka gift ensk-ættuðum dreng, svo í næsta manntali verða hennar börn talin ensk. Hvílíkt spott fræðimennskunnar!

Ættarnöfn eða kenninöfn urðu vafalaust til á einhverju stigi mjög snemma á öldum, og mætti geta sér þess til, að kóngar eða aðrir þjóðhöfðingjar og ættfeður hafi viljandi eða atvikanna vegna orðið fyrstir á blaði, og svo hafi fleiri og fleiri siglt í þeirra kjölfar, því eins og sálmaskáldið kvað: „hvað höfðingjarnir hafast að hinir ætla sér leyfist það". Konungar ganga enn undir tökunöfnum mann fram af manni, eins og allir vita, og bæta tölustöfum við til aðgreiningar. Forfeðradýrkunin hefir jafnan verið snar þáttur í þróunarsögu mannkynsins. Halda jafnvel sumir merkir fræðimenn því fram, að guðshugmyndin hafi fyrst orðið til á þeim grundvelli — að aftur í grárri forneskju hafi verið til afburða ættarhöfðingjar, sem hétu ýmsum nöfnum, svo sem Brahma, Jehova, Júpiter, Óðinn eða eitthvað því um líkt, og þeir svo löngu síðar verið hafnir upp í guðasæti, um leið og yfirburðir þeirra voru margfaldaðir og blandað saman við náttúruöflin, í þjóðtrúnni.

Á síðari öldum, þegar fólkinu fjölgaði, en einkanöfnunum ekki að sama skapi, skapaði þörfin og óefað hefðin þessar tvær meginreglur, að halda sér að föðurnöfnum eða ættföðurnöfnum, sem ýmist áttu rót sína að rekja til uppnefna eða voru kennd við óðul, landslag, atvinnuvegi, liti, eða þá beinlínis við forfeður lengra í ættir fram.

Margir Íslendingar, sem erlendis dvöldu um lengri eða skemmri tíma, tóku snemma upp ættarnöfn. Voru þeir þar auðvitað að fylgja landssiðnum. En svo tolldu þessi nöfn við, eftir að heim kom. Bar mest á þessu meðal konunglegra embættismanna. Þá var og fjöldi erlendra manna, einkum í verzlunarstéttinni, sem tóku sér bólfestu í landinu, kvæntust íslenzkum konum, en héldu ættarnöfnum sínum óbreyttum. Ekki síðar en á 17. og 18. öld fer þetta að verða algengt, og ber þá t. d. Vídalíns nafnið hátt. Snemma á 19. öldinni er allt orðið kvikt af ættarnöfnum, og eru skáldin þar sízt eftirbátar:

Bjarni Thorarensen (Vigfússon), Grímur Thomsen (Þorgrímsson), Steingrímur Thorsteinsson (Bjarnason), Jón Thoroddsen (Þórðarson), Sigurður Breiðfjörð (Eiríksson), Valdemar Briem (Ólafsson), Hannes Hafstein (Pétursson) og ýmsir fleiri. Flestar þessar ættir hafa verið kynsælar í landinu, og væri næsta fróðlegt að vita, hversu margir af hverju hundraði allra íbúa landsins telja sér ættarnöfn.

Snemma á þessari öld kom það svo á dagskrá að innleiða ættarnöfn á Íslandi, samkvæmt siðum annarra vestrænna þjóða, og voru jafnvel samin tildrög til ættarnafna, svo fólkið þyrfti ekki endilega að binda sig við -sen eða -son, konur jafnt og karlar. Bættist þá strax við fjöldi nýrra ættarnafna. En þá kom babb í bátinn. Bannlög gegn ættarnöfnum voru samin og keyrð í gegn á Alþingi. Þessi lög þekki ég aðeins af afspurn, og veit því miður ekki hversu víðtæk og tannhvöss þau eru. Er þó svo að sjá, að ekki hafi verið talið gjörlegt að afnema þáverandi ættarnöfn, en aðeins bannað, að þjóðin breytti til í heild sinni. Virðist það svona í fljótu bragði séð óeðlilegt, að svona lögum sé framfylgt, sem kljúfa landslýðinn í tvennt, og gefa sumum einkaréttindi, er öðrum er meinað; enda hafa víst ekki svo fá kenninöfn verið tekin upp síðan lög þessi gengu í gildi, og missa þau við það þýðingu sína og virðingu.

Ef nokkurt vit eða samræmi á að gilda í þessu nafnaspursmáli, yrðu lögin að vera nægilega skýlaus, nógu klippt eða skorin í því, annaðhvort að afnema öll ættarnöfn eða þá innleiða þau fyrir alla þjóðarheildina. Kemur þá nýtt spursmál til greina. Er það hægt? Er það leyfilegt í lýðfrjálsu landi? Mér er ekki kunnugt, hvort til eru á Íslandi sérstök lög, sem tryggja rétt einstaklingsins og athafnafrelsi (Bill of rights). Ég fletti upp stjórnarskránni frá 1944, og er VII. kaflinn, sem um einstaklingsfrelsið fjallar, nokkuð þokukenndur; þó eru þar ýmis skýlaus ákvæði. 66. gr. byrjar svo: Heimilið er friðheilagt. 67. gr. Eignarrétturinn er friðhelgur, — og ætti það að gilda um nöfn manna eigi síður en fjármuni. 72. gr. talar um hugsana- og prentfrelsi, og enn aðrar greinir fjalla um athafna- og atvinnufrelsi, o. s. frv.

Þegar lög eru samþykkt í lýðfrjálsum löndum, sem varhugaverð eða vafasöm þykja, er hægt að krefjast þess, að þau séu lögð fyrir hæstarétt ríkjanna, sem þá úrskurðar, hvort þau séu brot á stjórnarskrá ellegar öðrum lögum um frelsi og rétt einstaklingsins eða ekki. Ég held, en er þó reyndar ekki lögfróður, að nafnabannlögin íslenzku mundu ekki standast gagnrýni eða úrskurð hæstaréttar. Heyrt hefi ég og, að ríkið geti hlutazt til um, hvaða nöfn foreldrar megi gefa börnum sínum, og er það að bæta gráu ofan á svart. Skrípanöfn lýsa auðvitað fáfræði og smekkleysi og eru lítt afsakanleg; en eru ekki svona fyrirskipanir dálítið rússneskar á bragðið?

Til eru að vísu í öllum löndum óteljandi aukalög og reglugerðir, auk glæpalaganna, sem segja má, að takmarki frelsi einstaklingsins, en þau eru um leið sett honum til almennra hagsmuna eða líkamlegrar verndun-

ar, svo sem lög um skólaskyldu og umferðarreglur á götum og þjóðvegum o. s. frv., svo eitthvað sé nefnt. Eins heimullegt mál og hvaða nöfn foreldrar gefa börnum sínum, getur naumast komið undir þessar greinir laganna, hversu langt sem er leitað, og glæpur er það áreiðanlega ekki.

Eins og sjá má af framanskráðu, eru þessar hugleiðingar hvorki með eða móti upptöku ættarnafna. En vorkunn er það bæði og nauðsyn þeim, er erlendis dvelja langvistum, þótt þeir taki föst nöfn fyrir sig og niðja sína. Og er það þá sanngjarnt eða samboðið einstaklingsfrelsinu að þvinga þetta fólk til að breyta um nöfn, ef það skyldi flytja aftur heim til föðurlandsins? Og enn síður virðist það virðingu ríkisins samboðið, að krefjast þess, að útlendingur, sem veitt eru borgararéttindi, breyti nafni sínu, ef hann að öðru leyti hefir fullnægt öllum þeim skyldum um búsetu og hegðan, sem krafizt er.

Æskilegast væri, að eitthvert samkomulag gæti komizt á um þetta nafna-ástand. En kúgunarlög eða bannlög eru ekki lýðfrjálsri þjóð samboðin. Menntamálaráð ætti aðeins að hafa tillögurétt um skírnarnöfn, og skyldu framkvæmdir faldar kennurum og prestum, en úrskurðarvaldið skyldi þó ávallt hvíla hjá foreldrunum. Ættarnöfn mætti ákveða með almennri atkvæðagreiðslu, segjum á tíu ára fresti, eða á einhvern annan þann hátt, er sýnt gæti almennan vilja landslýðsins.

Öðru máli var að gegna um okkur hér vestra. Okkur var slöngvað inn í þjóðfélag, sem ekkert þekkti annað en föst ættarnöfn. Það hefði víst reist augabrúnir siðferðispostulanna ensku, ef þeir hefðu heyrt, að Jón Sveinsson og Sigríður Árnadóttir byggðu eina sæng eins og hjón. Við vorum rekin eins og sauðfé í rétt og skrásett á innflytjendalistanum eins nálægt enskri stafsetningu og komizt varð. En eins og allir vita eru 33 stafir í íslenzka stafrófinu, sumir að vísu óþarfir, en aðeins 26 í því enska, og sumir þeirra líka ónauðsynlegir. Enska stafrófið á enga skerpta (accented) hljóðstafi, svo sem á, í, ó, ú, ý, o. s. frv. né heldur ð eða þ. Þessa stafi varð því að fella úr eða hliðra til samkvæmt enskunni. Varð þá **ð** oftast að **d** og **þ** ávallt að **th.** Ekki er heldur til hreint **u**-hljóð í ensku máli. Af því leiddi, að **u** fær annað hvort **ú** eða **ö** hljóð. Guðmundsson breyttist í Goodmanson eða Goodman og nöfn, sem byrja eða enda á **Gunn**, eru borin fram með **ö**-hljóði eins og **u** í enska orðinu Gun (byssa). Til þess að ná einum íslenzkum staf eða hljóði verður enskan að hrúga saman mörgum stöfum. Þannig er orðið **þó** í íslenzku stafað **though** í enskunni.

En þetta var aðeins byrjunin. Þegar út í dagleg störf og samfélag kom, kastaði fyrst tólfunum. Drýldnir og ómenntaðir verkstjórar skelltu hvaða nöfnum, sem þeim þóknaðist, á verkamennina, sem oft og tíðum gátu litla hönd borið fyrir höfuð sér á ensku máli. Ekki tók heldur betra við fyrir vinnukonunum. Húsfreyjurnar gáfu þeim ný nöfn, — Guðný varð að Gwen, Björg að Bertha, Auður að Aida, Sigríður að Sarah og Guðrún að Grace, þegar bezt lét. Öldruð kona, sem við hjón-

in þekktum, sagði að fyrsta húsfreyjan, er hún réðist hjá, hefði strax kallað sig Mary, og kvað enga nauðsyn á að breyta til, því allar sínar vinnukonur hefðu heitið Mary. Auðvitað gat hún ekki sagt Guðrún, svo í gáleysi leyfði stúlkan henni að kalla sig Gunnu, því foreldrar sínir nefndu sig svo. Upp frá því hét hún Gúna í þeirri vist.

Margir Íslendingar tóku upp þá skynsamlegu aðferð að kenna sig við heimili og byggðarlög, svo sem Hofteig, Snædal, Vopni, Austmann o. s. frv., sem flest létu að almennum framburði. Aftur voru sumar breytingar eins þarflausar og þær voru óviðfelldnar, svo sem Henderson fyrir Helgason, Anderson fyrir Arngrímsson, Árnason og Erlendsson, sem allir geta borið fram nógu nærri lagi. Meiri vorkunn var með Sveinsson, sem almennt varð að Swanson. Ég prentaði hér fyrr á tíð reikningseyðublöð fyrir kjötsala, sem hét Sveinn Sveinsson. Hann lét mig prenta **Swain Swainson** og gaf þá gildu ástæðu, að hann væri orðinn dauðleiður á að vera nefndur **Swine** (svín) af fullum helmingi viðskiptavina sinna. Um Jóns nafnið fór svipað. Enginn gat sagt Jón nema það væri stafað Yoan, og var það ein villan annarri verri, svo umsvifaminnst var því að fylgja þar landssiðnum, sem flestir gjörðu.

Enn aðrir döguðu uppi með alensk nöfn, svo sem Mathews fyrir Metúsalemson, Williams fyrir Vilhjálmsson, Oliver f. Ólafsson, Gillies fyrir Gíslason og Byron fyrir Björnsson, og rétt nýskeð sá ég hér í blaði íslenzkra hjóna getið, sem nefndu sig Brown. Minnti það mig á góðvin frá æskuárunum, sem Jón Brown hét. Hann hafði verið snemmendis hér vestra um nokkur ár, en hrökklaðist svo heim aftur. Hann vann um tíma hér við skógarhögg, og voru þar þrír Jónar Jónssynir. Þeir opnuðu hver annars bréf á víxl, og komu sér saman um að taka sér kenninöfn. Þessi Jón bjó seinast á Brunahvammi í Heiðinni og nefndi sig því Jón Bruna, sem strax varð að John Brown. Hann var vel hagorður, og skiptumst við á ljóðabréfum. Haust eitt sendi hann mér tvö haustlömb, sem hann vildi að ég keypti af sér, því að hann vantaði á kútinn, og með þeim langt ljóðabréf, er endaði á þessari vísu:

Skal ei meira skrifa um sinn, —
eg skríð í rúmið bráðum.
Guð sé með þér Gísli minn
og geldingunum báðum.

Í þessu landi, þar sem fólk frá öllum löndum heims hefir tekið sér bólfestu, eru mér vitanlega engin lög eða fyrirskipanir, er banni eða ákveði nöfn manna. Þegar útlendingur hefir fullnægt þeim skyldum, er lög ákveða um borgararétt, er nafn það, sem hann gefur, skráð á borgarabréf hans, og verður því eigi breytt. Umsókn um nýtt nafn eða breyting á eldra nafni verður hlutaðeigandi að undirrita fyrir sig, og ættfólk hans með honum, í viðurvist dómara, ráðherra, lögreglustjóra eða annarra embættismanna, sem leyfi hafa til slíkra starfa, og er það síðan birt í opinberu blaði ásamt lögbirtingarskrá stjórnarinnar. Veltur á ýmsu um þessar breytingar, en oftast eru þó eldri nöfnin færð til einfaldara máls eða stafsetningar.

P. S. PÁLSSON:

Vökudraumur

Nú er komið kvöld. Allt er kyrrt og hljótt. Þögull stari ég á dýrð dagsetursins. Út við sjóndeildarhringinn mætir auganu daufur ljósglampi, ekki ólíkur fölnandi bjarma frá deyjandi eldsglæðum.

Nokkrir rósrauðir skýhnoðrar hópa sig hljóðlega við yztu hafsbrún, albúnir að berjast við nóttina, sem nú kemur að austan með stjörnulið sitt, og mánann í broddi fylkingar.

Meðan nóttin er enn þá langt í burtu er hugprýðin auðsæ á ásjónum hinna rjóðleitu kvöldskýja, en smátt og smátt fölna þau eftir því sem nóttin færist nær, þar til að lokum þau algerlega hverfa.

Og nóttin þenur rökkurtjald sitt útyfir alheiminn, um leið og hún raular lágt fyrir munni sér vögguljóð tilverunnar.

Bak við sægræn rekkjutjöldin hvílir sólin á gullofinni geisladýnu. Hinar róslitu kinnar hennar eru fölar, hin stóru staðföstu augu hennar leiftra af hulinni geðshræringu, hinir gullnu lokkar liðast óreglulega um hið tignarlega enni hennar. Svefninn, hinn ástríki vinur allra þeirra, sem þrá að gleyma sorgum sínum, getur ekki friðað hjartað, né hvílt augu hennar. Andvaka byltir hún sér til og frá á hinni mjúku bárusæng sinni. Hún þráir hvíld, þráir að fá að blunda, þó ekki sé nema stutta stund, þráir hinn fullkomna frið, sem svefninn og dauðinn aðeins geta veitt.

Engill svefnsins stendur ráðþrota við hvílu hennar . . .

Hvað er það, sem hefir haft slík áhrif á drottningu jarðarinnar?

Er það mannlífið?

Öld fram af öld, ár eftir ár, dag eftir dag, hefir hún orðið að horfa á hið margbreytilega mannlíf, svikaleiki vonlausrar tilveru. Öld fram af öld hefir böðulssverði hnefaréttarins verið beitt við lítilmagnann. Þjóðirnar hafa borizt á banaspjótum, margar milljónir manna hafa endað ævistarf sitt á vígvellinum, endað sitt háleita köllunarverk með því að lauga vopn sín í saklausu blóði bræðra sinna.

Frá kyni til kyns hefir frelsið verið fótum troðið hinar svo kölluðu „stærri þjóðir“ hafa beitt sinni vaxandi menntun til þess að undiroka og kúga þær þjóðir, sem ekki höfðu bolmagn til þess að reka þær af höndum sér.

Mestu hugvits- og vísindamenn heimsins hafa árunum saman setið sveittir við að hugsa upp morðtól og drápsvélar, sem gætu á sem styztum tíma gert sem mestan skaða, eyðilagt sem mest — og drepið og lemstrað sem flest fólk, — og þeim hefir tekizt það. — — — —

— — — — Nóttin er liðin, — fuglarnir eru vaknaðir og farnir að syngja morgunljóð sín, morgunljóð, sem Alfaðir hefir sjálfur ort og lagt þeim á tungu. — Enn er sólin ekki stigin upp af öldum hafsins.

Blómin hefja höfuð sín frá kjöltu jarðarinnar, daggdroparnir glitra líkt og demantar í höfuðdjásnum þeirra, öll horfa þau til austurs. — — Óþreyjan vex, vonbrigðin eru auðsæ á litlu tárvotu andlitunum, dauðans fölva slær á hinar róslitu kinnar þeirra, — því enn er sólin ekki stigin upp af öldum hafsins. — —

En það varir aðeins stutta stund. — Blikandi geislastafir brjótast upp úr hafinu, þeir boða komu sólarinnar.

Blómin, sem áður voru með sorgarsvip, opna nú faðminn brosandi móti hinum glóhærðu sendiboðum morgunsólarinnar. Fuglarnir syngja þúsund sinnum fegurra en áður. Fossarnir treysta fjötrana, sem vildu þeir slíta af sér klettaböndin, svo þeir gætu alfrjálsir fagnað morgunsólinni, og standbjörgin umhverfis þá bergmála frelsissöngva hinna fjötruðu, djörfu hamrabúa. — — —

— — — — En upp úr hafinu stígur sólin, þreytuleg og rauðeygð eftir hina löngu andvökunótt, nokkur eldheit tár hrökkva af augum hennar um leið og hún lítur yfir mannheiminn, þar sem hún enn á ný verður þegjandi að horfa á „svikaleik vonlausrar tilveru“.

P. S. PÁLSSON:

Að loknu landnámi

„Enginn grætur Íslending,
einan sér og dáinn,
þegar allt er komið í kríng
kyssir torfa náinn.“

J. H.

Þeir fundu hann á fletinu dáinn,
og friðurinn umkringdi náinn.
Hann starði þar beint út í bláinn,
með brosi á vörum, — en dáinn.

En hver var sá drengur hér dáinn?
Var dauðinn hans seinasta þráin?
En bjart var hans enni og bráin,
hann bjó yfir einhverju dáinn.

Var hér einhver höfðingi dáinn?
Hans heiti ei nafngreindi „skráin".
En þeir urðu að nefna eitthvað náinn,
og nauðsyn að jarða hann dáinn.

Í stirnuðum höndum hann hafði
þar hálfopna bók, sem hann vafði
að hjarta sér ísköldum örmum,
og óþornuð tárin á hvörmum.

Þeir horfa á bókina hrærðir,
og hugsa: „Við erum ei lærðir,
en við skulum sjá hvað hún segir,
og svo kannske opnast þá vegir.

Á útlendu máli, svo enginn
af okkur fær lært neitt um drenginn.
Og bókin er „EDDA", nú engin
er úrlausn á málinu fengin.

Sjá bækur á hillum og borðum,
og blöð, allt með torskildum orðum.
Nú blessaðir burt okkur forðum,
því bezt er að allt sé í skorðum."

Á lögreglustöðina lögðu
þeir leið sína, og fréttina sögðu.
Og lögþjónar líkið hans hirtu,
og lát hans í „skýrslunum" birtu.

* * *

Hans gröf er nú griðhelgur staður,
og grafskriftin: „ÓÞEKKTUR MAÐUR".

Bækur

Valdimar J. Eylands
ARFUR OG ÆVINTÝR
Akureyri 1961

Ekki má þetta Tímarit ýta svo úr vör, að það minnist ekki merkustu bókarinnar, sem út hefir komið á árinu frá Vestur-Íslendingi, ef undanskilin er hin mikla Bókmenntasaga Dr. Stefáns Einarssonar, sem enn er ókomin hingað vestur. Bókin **Arfur og ævintýr** eftir séra Valdimar J. Eylands Dr. Theol. er bæði læsileg og skemmtileg og höfundinum til sórsóma, og Bókaforlagi Odds Björnssonar til verðugs heiðurs. Hygg ég, að sú prentsmiðja láti frá sér fara einna smekklegustu bækurnar, eins og sakir standa nú á Íslandi. Þó er hér samt einn ljóður á máli: Framan á skrautkápunni er nafnið stafað ÆFINTÝR, en á titilblaði, innan bókar og aftan á kápu ÆVINTÝR, og að minnsta kosti á einum stað Ævintýri. Sjálfur hefði ég helzt kosið þann rithắttinn, sbr. þuluna gömlu:

Köttur úti í mýri
setur upp stýri.
Út er ævintýri.

En um þetta ber ekki að sakast.

Bókin skiptist í sex aðalflokka. Fyrst er „Umbrot æskumanns, upphaf að ævisögu“ — hressileg og nærfærin sjálfslýsing og skýring lifnaðarhátta á fyrsta fjórðungi 20. aldarinnar. Sé ég, að ekki hafa framfarirnar verið ýkja miklar frá þeim tímum, er ég ólst upp, og er ég þó fullum aldarfjórðungi eldri en bókarhöfundurinn.

Næst koma Blaðagreinir, fjórar að tölu, og er „Opinberunin í eyðimörkinni“ þeirra markverðust, en því miður of stutt, enda eru þar víst fæst kurl komin til grafar enn. Greinin er um hina stórmerku handritafundi í hellisgjótum nálægt Dauðahafinu, sem sumir halda fram að gjörbreyta muni skoðunum fræðimanna á ýmsum ritum Biblíunnar.

Þriðji flokkurinn er nefndur ‚Fyrirlestrar“, einnig fjórir talsins. Má þar nefna „Heimkoman til Íslands“, eftir aldarfjórðungs útivist, og „Deilan um Palestínu“, sem birtist í þessu riti fyrir skemmstu.

Þá koma þrjú snjöll þjóðræknis-erindi, og í fimmta kasti þrjár Stólræður, hákristilegar, eins og vera ber.

Að lokum er ferðasagan, „Ævintýr í átján löndum“, sem kom í smáskömmtum hér í blaðinu. Er hún fullur helmingur bókarinnar og bæði fróðleg og víða skemmtileg.

Þess verður að geta, að þeir prestarnir, séra Bragi Friðriksson og séra Benjamín Kristjánsson, sáu um efnisval bókarinnar, því meira lá víst fyrir en útgefandi treysti sér til að prenta, svo hún yrði ekki of stór. Og kem ég þá að því atriði, sem ávallt hefir verið mér þyrnir í augum, en það er þegar einstakir menn taka sér það bessaleyfi að ráða úr-

slitum um hvað prenta skuli og hverju sé stungið undir stól af verkum lifandi eða dáinna höfunda. Ekki er ég að væna þessa presta, sem báðir eru góðgjarnir og vitrir menn, um óhæfilega misbrúkun á valdi sínu í vali, en þegar kemur til styttinga og breytinga, þá gengur það næst ritfölsun. Minnir það á Hólabiskupinn, sem frægur er fyrir það eitt að breyta ýmsum versum Passíusálmanna, að því er hann hélt, til batnaðar.

Þá er nú áskrifendaskráin, sem prentuð er fremst í bókinni. Sagt er, að hún sé sett þar í heiðursskyni við höfundinn. Ef svo er, hvað mega þá hinir hugsa, sem kaupa bókina í lausasölu? Sýna þeir höfundinum ekki eins mikla virðingu og hinir skrásettu? Fjarri sé það mér að væna þess, að nokkrum hafi verið ögrað eða þrýst til að gerast áskrifandi, en svo gæti þó farið, ef þetta yrði að tízku. Ég þori að fullyrða, að 98 af hverju hundraði hefðu heldur kosið eina eða fleiri greinir í bókinni á þessum sextán síðum, sem þarna er eytt til lítils annars gagns, en að sjá nafnið sitt þar á prenti.

G. J.

Anthology of Modern Icelandic Literature, I-II 419 blaðsíður. Compiled and edited by Loftur Bjarnason, Professor of Literature U.S. Naval Postgraduate School Monterey, California.

Þetta eru tveir allstórir fjölritaðir bæklingar í stóru broti og hafa að geyma enskar þýðingar á íslenzkum smásögum, kvæðum og leikritum. Auk þess er þar að finna nokkrar ritgerðir á ensku um íslenzk efni.

Prófessor Loftur Bjarnason hefir hér unnið þarft verk. Það er mikill kostur að hafa allt þetta magn í einum stað, og mun íslenzkukennurum í hinum engilsaxneska heimi verða drjúgur stuðningur að safninu. Það mun og gefa þeim, sem ekki eiga annars kost en að kynnast íslenzkum bókmenntum í gegnum þýðingar á ensku, allgóða yfirsýn um nokkra þætti íslenzkra nútíðarbókmennta, en safnið er takmarkað við tímabilið 1800-1950.

Mjög mun það vandasamt að þýða bókmenntir af einu máli á annað, og á þetta ekki hvað sízt um ljóðaþýðingar. Ljóðin voru höfuðfarvegur norrænnar og síðar íslenzkrar tungu. Þau eru ríki í ríkinu, og hafa verið það í miklu meira en þúsund ár. Þetta ríki stendur einhvern veginn svo föstum fótum, að mjög er erfitt að hrófla við því, hvað þá að gefa því yfirbragð erlendrar tungu. Sumar ljóðaþýðingarnar hafa þó tekizt undarlega vel, en aðrar miður, eins og búast má við. Viðhorf þýðenda eru æði misjöfn. Sumir vilja halda hinu íslenzka formi í þýðingunni, aðrir telja slíkt óæskilegt.

Vissulega eru þýðingar góðra bókmennta gagnlegar, en mér býður samt í grun, að enn muni langt í land með að Engilsaxar geti kynnt sér íslenzka ljóðagerð að nokkru ráði nema með því að leggja á sig það erfiði að nema íslenzku, en við slíkt nám geta þýðingar komið að miklu gagni.

Það er alkunna, að góðir þýðendur þurfa að hafa gott vald á báðum málum, því máli sem þýtt er á og eins hinu, sem þýtt er úr. Vestur-Íslend-

ingar hafa haft sérstöðu að þessu leyti, enda er mjög drjúgur hluti þýðinganna í nefndu safni eftir þá.

Hér er ekki rúm til að gagnrýna einstakar þýðingar. Þess skal aðeins getið, að mér er kunnugt um töluvert af villum, sem virðast eiga rætur að rekja til misskilnings á frumtexta. Sumar eru meinlausar, en aðrar allmeinlegar, eins og til dæmis þýðingin á orðatiltækinu „að vera gróinn í fyrningum" við upphaf sögu Guðmundar Friðjónssonar „Gamla heyið". Þar gætir misskilnings, og veldur sá misskilningur því, að söguupphaf missir að miklu leyti sambandið við það, sem á eftir fer. Dálítið er af villum í þýðingunni á „Heimþrá" Þorgils gjallanda. Þar eru til að mynda foksandar og sandkvika bæði þýdd sem quicksands, sem leiðir til þess, að lesandinn fær illa áttað sig á öræfaumhverfinu, sem verið er að lýsa. Þá er að bæta því við, að ekki má eigna Jónasi Hallgrímssyni „Stóð ég úti í tunglsljósi" athugasemdalaust. Frumtextinn er eftir Heine, enda þótt Jónas hafi töluvert frá honum vikið.

Að lokum skal þetta tekið fram: Sumir kynnu að skilja heiti þýðingasafnsins (Anthology) sem úrval, að minnsta kosti þeir, sem enn líta á frummerkingu orðsins. En auðvitað er hér ekki um úrval að ræða. Fæð þýðinganna hlaut að fyrirbyggja slíkt. Þess er og getið í formálsorðum, að ekki hafi verið unnt að taka með þýðingar á íslenzkum skáldsögum.

Prófessor Loftur hefir samið greinargott æviágrip um höfundana, sem eru um ein blaðsíða hvert. Verð hvors heftis er $5.00, og þau má panta, annaðhvort hjá **Department of Correspondence Instruction, University Extension, University of California, Berkley 4, California** eða hjá **Bókaverzlun Snæbjarnar Jónssonar í Reykjavík.**

Að lokum vil ég þakka prófessor Lofti Bjarnasyni fyrir framtakið og óska þess, að honum gefist, seinna meir, tækifæri til að gefa þýðingasafnið út á prent.

H. B.

Leiðréttingar

Því miður slæddust villur inn í ljóð tveggja manna í síðasta árgangi Tímaritsins, og eru lesendur beðnir að taka eftirfarandi leiðréttingar til greina:

Í fyrstu vísu í kvæði Guttorms J. Guttormssonar, „Karlakór Reykjavíkur", stendur „Glymdrápuveður", en á að vera Glymdrápuverðu". Í þriðju vísu í kvæði Dr. Sveins Björnssonar, „Móðurmálið", stendur „skrautljósmynd", en á að vera „skrautmynd".

Helztu viðburðir

meðal Íslendinga vestan hafs 1961

RICHARD BECK tók saman

Jan. — Í ársbyrjun hóf séra Eric H. Sigmar starf sitt sem prestur Zion lútersku kirkjunnar í Camas, Washington, en hann hafði áður þjónað söfnuði St. Stephen's kirkjunnar í St. James, Manitoba, og nokkur undanfarin ár verið forseti Hins evangelisk-lúterska kirkjufélags Íslendinga í Vesturheimi.

20. jan. — Lestrarfélagið „Vestri" í Seattle, Wash., sem jafnframt er sambandsdeild Þjóðræknisfélagsins, minntist 60 ára afmælis síns með fjölþættri og fjölmennri samkomu. Nýstofnaður karlakór söng íslenzka söngva undir forustu Tana Björnssonar söngvara. Ávörp fluttu Karl Frederick, ræðismaður Íslands í Seattle, og frú Jakobína Johnson skáldkona, en aðalræðumaður var Þór Guðjónsson, veiðimálastjóri Íslands. Jón Magnússon, sem áratugum saman hefir átt sæti í stjórn félagsins, flutti frumort kvæði.

29. jan. — Við miðsvetrarprófin á ríkisháskólanum í Norður-Dakota (University of North Dakota) brautskráðust þessir stúdentar af íslenzkum ættum:

Bachelor of Science in Education (and Bachelor's Diploma in Teaching):

Diane L. Indridson Councilman (með háum heiðri), Grand Forks.

Bachelor of Science in Electrical Engineering:

Walter Níels Hall, Gardar.

1. febr. — Richard Beck Jr., frá Grand Forks, N. Dak., lauk meistaraprófi í vélaverkfræði á Cornell University, Ithaca, New York, með ágætri einkunn. Hlaut hann menntastigið „Master of Science in Mechanical Engineering".

9. febr.—Varð Gísli Jónsson, skáld og ritstjóri, í Winnipeg hálfníræður. Hann hefir á langri ævi komið með mörgum hætti við félgasmála- og menningarmálasögu Íslendinga vestan hafs og verið ritstjóri **Tímarits** Þjóðræknisfélagsins í nærri aldarfjórðung.

20.-22. febr. — Fertugasta og annað ársþing Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi haldið í Winnipeg við prýðisgóða aðsókn. Dr. Richard Beck var endurkosinn forseti; nokkru síðar endurkaus stjórnarnefndin þá Gísla skáld Jónsson og Harald Bessason prófessor ritstjóra Tímaritsins. Frú Kristín Thorsteinsson, Gimli, Man., var kjörin heiðursfélagi Þjóðræknisfélagsins, en hún hefir árum saman verið forseti deildar þess á Gimli.

3. marz — Átti dr. theol. séra Valdimar J. Eylands í Winnipeg

sextugsafmæli. Hann hefir um langt skeið verið forustumaður í vestur-íslenzkum kirkju- og þjóðræknismálum. Í tilefni af umræddu afmæli hans gáfu vinir hans og velunnarar beggja megin hafsins út myndarlegt safn af ræðum hans og ritgerðum.

16. marz — Varð sjötugur dr. Árni Helgason, ræðismaður Íslands í Chicago. Hann hefir árum saman tekið mikinn og góðan þátt í þjóðræknis- og öðrum félagsmálum Vestur-Íslendinga.

Marz — Á ársþingi Progressive Conservative flokksins í Kanada, sem háð var í Ottawa, var Senator G. S. Thorvaldson endurkosinn forseti þeirra víðtæku stjórnmálasamtaka.

Marz — Blaðafrétt skýrir frá því, að Ernie Einarson (sonur Stefáns ritstjóra Einarssonar og frú Kristínar konu hans) hafi hlotið verðlaun fyrir beztu blaðamynd ársins í samkeppni, sem Blaðamannafélagið í Winnipeg efnir til árlega milli fréttaritara og myndatökumanna allra fréttablaða í Vestur-Kanada.

Apríl — Mrs. Thelma (Guttormson) Wilson, píanóleikari í Winnipeg, kosin forseti stjórnarnefndar kennarafélagsins „Registered Music Teachers' (Provincial) Association" á ársþingi þess.

11. apríl — Mrs. H. F. Daníelson kjörin ævifélagi í Fylkisdeild (Provincial Chapter) félagsins The Imperial Order of the Daughters of the Empire í viðurkenningarskyni fyrir starf hennar sem ritari Jóns Sigurðssonar deildar félagsins um 20 ára skeið og fyrir önnur störf í þágu félagsskaparins.

21. apríl — Fimmtíu ára afmælis Lestrarfélagsins að Gimli minnzt með sérstakri og fjölmennri sumarmálasamkomu. Forseti félagsins, J. B. Johnson, stjórnaði samkomunni. Ræðumenn voru G. P. Magnússon og dr. Richard Beck, er flutti aðalræðuna. Séra Hjalti Guðmundsson skemmti með söng, og einnig söng unglingaflokkur, auk þess sem unglingar sungu einsöngva, tvísöngva og lásu upp á íslenzku.

Apríl — Blaðafregn skýrir frá því, að prófessor Haraldur Bessason hafi hlotið styrk (Fellowship) frá Canada Council í Ottawa til rannsókna í íslenzkum fræðum, og vann hann sumarlangt að þeim rannsóknum á Íslandi.

28. apríl — Kvenfélagið „Eining" í Seattle, Wash., efndi til fjölmennrar og fjölbreyttrar sumarmálasamkomu í tilefni af 50 ára afmæli félagsins, undir stjórn frú Guðrúnar Magnússon, forseta þess.

Apríl — Wilhelm Kristjánsson, Winnipeg, fyrrum skólastjóri og starfsmaður Menntamáladeildar Manitobafylkis, kosinn ævifélagi Samtaka starfsfólks Manitobastjórnar (Manitoba Government Employees' Association) á ársþingi þess félagsskapar, en hann er fyrrv. formaður stjórnarnefndar hans.

Apríl — Um þær mundir hlaut Solberg Einar Sigurdson (sonur þeirra Mr. og Mrs. Stefán V. Sigurdson, Riverton, Man.) „Advanced Knapp Fellowship" námsstyrkinn á

Wisconsin-háskólanum til framhaldsnáms í kennarafræðum.

Maí — Tilkynnt, að Óskar Thor Sigvaldason (sonur þeirra Guðna og Aðalbjargar Sigvaldason, Árborg, Man.) hafi hlotið Athlone Fellowship námsstyrkinn til tveggja ára framhaldsnáms á Englandi í verkfræði (Civil Engineering). Hann lauk prófi í þeirri námsgrein á Manitobaháskóla (Univ. of Manitoba) vorið 1959 og hafði unnið sér margvíslegan námsframa.

Maí — Við vorprófin á Manitobaháskóla (Univ. of Manitoba) brautskráðist eftirfarandi námsfólk af íslenzkum ættum:

Master of Education:

Roy Herbert Ruth, Cypress River — BA. 1934 Manitoba; M.A. 1953 Manitoba; B.Ed. 1955 Manitoba.

Agriculture—Diploma in Dairying:

John Ray Breckman, Lundar
Wallace Raymond Finnbogason, Árborg.

Bachelor of Commerce (Honors Course):

Peter Ronald Erlendson.

Bachelor of Science in Home Economics:

Joan Frances Bjerring, Calgary, Alberta.

Bachelor of Social Work:

Eleanor Sigrún Jóhannson, Árborg
Annabelle Stefánson, B.A., Steep Rock.

Bachelor of Architecture:

Eric George Clemens, Winnipeg.

Bachelor of Paedagogy (Honors Course):

William Gudjón Johnson, Gimli.

Bachelor of Arts (General Course):

David Ellis Árnason, Gimli
Olof Baldwinson, Thicket Portage
Villa Elin Bergman
Valerie Ann Dawson, Winnipeg
John Calvin Björnson, LL.B. (6. okt. 1960)
Donald Gudmundur Björnson, East Kildonan
Derwyn John Frederickson, Benito
Margaret Lilja Johnson, Pine Falls
William Gudjón Johnson, Gimli
Frank Caldwell Johnson, Winnipeg
Kristine Anne Josephson, Glenboro
Kathryn Gail Oleson, Winnipeg (Hafði unnið námsverðlaun)
Heather Alda Sigurdson, Winnipeg
Tanis Clara Sigurjónson, Winnipeg
Franz Júlíus Sólmundson, Gimli
Marguerite Frances Sveinson, Winnipeg
Albert Hal Sveistrup, Vogar
Elizabeth Swan (6. okt. 1961)
Jón Swanson, Winnipeg
Mrs. Jónína Ellen Wood, Winnipeg
Snorri Christian Olson, Winnipeg.

Bachelor of Education:

Böðvar Jón Skúli Böðvarson (6. okt. 1960), Árborg
John Charles Gottfried, B.A. (6. okt. 1960), Gimli

William Gudjón Johnson (sjá að ofan)
Sólmundur Eyjólfur Sólmundson, B.A. (6. okt. 1960).

Bachelor of Science (General Course):

John Gerald Collins, Roblin, Man.
James Eric Sigurdson, Fort William, Ont.
Lincoln Jorgen Péturson (2. febr. 1961), Winnipeg
Jón Robert Jónson, Skafel (6. okt. 1960), Brandon
Victor Andrew Johnson, Winnipeg.

Bachelor of Science in Civil Engineering:

Carl Edward Snidal, Steep Rock.

Maí — Einar I. Siggeirsson, M.Sc., frá Reykjavík, sem stundað hafði framhaldsnám og rannsóknir í landbúnaðarfræðum á Háskóla Norður-Dakota ríkis í Fargo (North Dakota State University), var kjörinn félagi í Vísindafélagi N.-Dakota (The North Dakota Academy of Science) í viðurkenningarskyni fyrir vísindastörf sín.

Maí — Í þeim mánuði lauk eftirfarandi námsfólk af íslenzkum ættum prófi á Saskatchewan-háskóla (University of Saskatchewan):

Bachelor of Science in Agriculture:

Frederick Henry Björnson, Elfros (með háum heiðri).

Bachelor of Arts:

Wilma Christine Johnson, Regina.

Bachelor of Education:

Wanda Shari Gail Thorfinnson, B.A., Wynyard.

Bachelor of Science in Nursing:

Carol-Lynn Einarson, Vanscoy.

Diploma in Agriculture:

Kenneth Wayne Björnson, Smeaton (hlaut námsverðlaun)
Douglas Mervin Helgason, Foam Lake.

Diploma in Nursing, Graduate Nurse—Teaching and Supervision:

Evelyn Frances Bergsteinsson, Saskatoon.

24. maí — Sturla Friðriksson erfðafræðingur, frá Reykjavík, hlaut doktorsnafnbót í heimspeki á Saskatchewan-háskóla fyrir ritgerð um sjálfstæðar rannsóknir á sínu fræðasviði. Hafði hann unnið að þeim rannsóknum við jurtafræðideild háskólans undanfarin ár, en hann lauk meistaraprófi á Cornell-háskóla 1946 og hafði starfað að jurtakynbótum við Atvinnudeild Háskóla Íslands. Að loknu doktorsprófinu hélt hann heim til Íslands ásamt fjölskyldu sinni.

Maí — Á því vori hlaut Donald Wayne Swainson, B.A., frá Winnipeg, sem stundað hefir framhaldsnám á Toronto-háskóla (University of Toronto), Woodrow Wilson Scholarship námstyrk til frekara náms, en hann leggur aðallega stund á sagnfræði.

2.-4. júní — Þrítugasta og sjöunda ársþing Bandalags lúterskra kvenna LutheranWomen's League of Mani-

toba) haldið í Winnipeg. Mrs. Ingibjörg Bjarnason Goodridge var endurkosin forseti.

3. júní — Á ársfundi Eimskipafélags Íslands, sem haldinn var í Reykjavík, var Árni G. Eggertson Q.C. endurkosinn í stjórn félagsins.

4. júní — Eftirfarandi stúdentar af íslenzkum ættum brautskráðust við vorprófin á Ríkisháskólanum í Norður-Dakota (University of North Dakota):

Bachelor of Philosophy:

William Steven Heigaard, Gardar.

Bachelor of Science in Medical Technology:

Jean Thorfinnson Cory, Grand Forks.

Bachelor of Laws:

Kent M. Jóhanneson, Ph.B., Bismarck.

Bachelor of Science:

Stephen Eric Dippe (íslenzkur í móðurætt), B.A., Grand Forks
Stefán David Laxdal, B.A., Gardar.

11.-14. júní — Sjötugasta og sjöunda ársþing Hins evangeliska-lúterska kirkjufélags Íslendinga í Vesturheimi haldið í St. Stephen's lútersku kirkjunni í St. James, Man. Dr. Valdimar J. Eylands endurkosinn forseti.

13. júní — Dr. Finnur Sigmundsson landsbókavörður tilkynnir, að Davíð Björnsson bóksali í Winnipeg hafi nýlega gefið Landsbókasafni Íslands verðmætt safn íslenzkra bóka, um eða yfir eitt þúsund bindi alls; um helmingur þessa safns er íslenzk rit, eða rit eftir íslenzka menn, prentuð vestan hafs, og hefir verið ákveðið, að þessi gjöf verði stofn að sérdeild vestur-íslenzkra rita í Landsbókasafninu. Davíð hefir um áratugi starfað mikið að þjóðræknismálum og öðrum félagsmálum Íslendinga vestan hafs.

18. — Fimmtíu ára vígsluafmælis dr. Haraldar Sigmar, fyrrum prests íslenzku safnaðanna í Norður-Dakota og víðar meðal Íslendinga, og fyrrv. forseta Kirkjufélagsins lúterska, minnzt sérstaklega við hátíðlega guðsþjónustu í Calvary Lutheran Church, kirkju Hallgrímssafnaðar í Seattle, Wash.

16.-18. júní — Stofndagur íslenzka lýðveldisins haldinn hátíðlegur með samkomum víðs vegar meðal Íslendinga vestan hafs, og samtímis sérstaklega minnzt 150 ára afmælis Jóns Sigurðssonar forseta.

Júní — Blaðafrétt hermir, að dr. Tryggvi J. Oleson, prófessor í sagnfræði við Manitoba háskólann, hafi nýlega hlotið $6000.00 styrk til eins árs sagnfræðilegra rannsókna frá American Social Science Research Council. Dvelur hann mestan hluta ársins á Englandi og í Danmörku í þeim tilgangi.

9. júlí — Þrítugasti og fimmti ársfundur Kvennasambands Únítara haldinn að Hnausum, Man., Mrs. Sigríður McDowell, Winnipeg, var endurkosin forseti.

Júlí — Um miðjan þann mánuð fóru Valdimar Björnson, fjármálaráðherra í Minnesota, og fjölskylda hans til Íslands til tveggja vikna

dvalar þar í sameiginlegu boði utanríkisráðuneytis Bandaríkjanna og flotadeildar þeirra.

Júlí — Dr. Solveig Gíslason, um mörg ár læknir við Ríkisspítalann í St. Peter, Minnesota, lauk um það leyti prófi í geðlækningum.

30. júlí — Haldinn hinn árlegi Íslendingadagur við Friðarbogann í Blaine, Wash., í tuttugasta sinn.

30. júlí - 1. ágúst — Hélt Wynyardbær í Saskatchewan hátíðlegt 50 ára afmæli sitt, en þar hafa Íslendingar staðið og standa enn mjög framarlega í félagsmálum.

5. ágúst — Við miðsumarsprófin á Ríkisháskólanum í N.-Dakota (University of North Dakota) brautskráðust þessir stúdentar af íslenzkum ættum: Ray Baldwin Árnason, B.S. Educ., Grand Forks, er hlaut menntastigið „Master of Education“, og Gary Lee Jóhannesson, Gardar, í vélaverkfræði („Bachelor of Science in Mechanical Engineering“).

7. ágúst — Sjötugasti og annar Íslendingadagur haldinn að Gimli.

Ágúst — Í bæjarkosningum á Gimli var Mrs. Violet Einarsson kosin bæjarstjóri, og er það í fyrsta sinni, að íslenzk kona skipar þann sess, en hún hefir átt sæti í bæjarráði fjögur undanfarin ár. Hún er fædd að Gimli 20. júlí 1912, en foreldrar hennar voru William Bristow, prestssonur frá Englandi, og Guðrún Friðrika Gottskálksdóttir frá Akureyri, er kom til Gimli með foreldrum sínum 1876.

Sept. — Blaðafrétt greinir frá því, að dr. Sveinbjörn Stefán Björnsson, M.D., í Wilmington, Delaware, í Bandaríkjunum, hafi verið kjörinn „Fellow of American College of Pathologists“. Hann er sonur þeirra Dr. og Mrs. S. E. Björnsson, White Rock, B.C., áður í Winnipeg.

1.-4. sept. — Ársþing „The Western Canada Unitarian Conference“ haldið í Fort C'Appelle, Sask., Dr. E. C. Brownell, Winnipeg, kosinn forseti, og séra Philip M. Pétursson, Winnipeg, var endurkosinn útbreiðslustjóri.

Sept. — Tilkynnt, að Axel Vopnfjord kennari, áður skólastjóri í Winnipeg og víðar, hafi verið skipaður kennari í vísindum við Manitoba Teachers College í Tuxedo, Man. Hann hefir tekið mikinn þátt í starfi Icelandic Canadian Club, og er, meðal annars, fyrrv. forseti þess félagsskapar.

9. sept. — Þann dag voru liðin 75 ár frá stofnun vikublaðsins **Heimskringlu.** Var þeirra merku tímamóta í sögu blaðsins minnzt með sérstakri hátíðarútgáfu af **Lögbergi-Heimskringlu.** Ritstjóri **Heimskringlu** áratugum saman, áður en vestur-íslenzku vikublöðin sameinuðust, var Stefán Einarsson, nú búsettur í Vancouver, B.C.

11.-13. — Þá daga komu forseti Íslands, herra Ásgeir Ásgeirsson, og forsetafrú Dóra Þórhallsdóttir, ásamt með fríðu föruneyti, í opinbera heimsókn til landstjóra Kanada í Quebec og stjórnarinnar í Ottawa. Síðan heimsóttu þau á vegum Þjóðræknisfélagsins Íslendingabyggðir í Kanada allt til vesturstrandar, og hurfu heim um haf 25. sept. (Um

sögulega heimsókn þeirra, sjá sérstaka grein hér í ritinu).

14. sept. — Út kom í Reykjavík **Íslenzk bókmenntasaga 874-1960** eftir dr. Stefán Einarsson prófessor við John Hopkins háskólann í Baltimore, fyrsta ítarlegt allsherjar yfirlit yfir íslenzkar bókmenntir að fornu og nýju. Er þar um að ræða endurskoðaða og aukna þýðingu á bókmenntasögu höfundar, sem út kom á ensku í Bandaríkjunum 1957.

Sept. Í byrjun þess háskólaárs átti kennslan í Norðurlandamálum og bókmenntum við Ríkisháskólann í N.-Dakota (Univ. of North Dakota) 70 ára afmæli. Síðan haustið 1929 hefir dr. Richard Beck kennt þau fræði á háskólanum.

7. okt. — Á 50 ára afmælishátíð sinni sæmdi Háskóli Íslands þá dr. Stefán Einarsson, Baltimore, Maryland, og dr. Richard Beck, Grand Forks, N. Dak., heiðursdoktorsnafnbótum í heimspeki, og dr. P. T. H. Thorlakson, Winnipeg, heiðursdoktorsnafnbót í læknisfræði. Í sérstöku boði háskólans sótti dr. Beck einnig afmælishátíðina sem forseti Þjóðræknisfélagsins.

23. sept. - 8. okt. — Þann tveggja vikna tíma voru málverk Emilés Walters listmálara af sögustöðum á Íslandi og Grænlandi sýnd við geysimikla aðsókn í Poughkeepsie, New York, en listafélagið á þeim slóðum stóð að sýningunni.

Okt. — Um miðjan þann mánuð fór séra Jón Bjarman, sem þjónað hefir Lundarprestakalli í Manitoba undanfarin þrjú ár, heim til Íslands ásamt fjölskyldu sinni, þar sem hann verður prestur í Laufási við Eyjafjörð. Hefir hann átt sæti í stjórnarnefnd Kirkjufélagsins lúterska og í ritstjórn Sameiningarinnar, og nutu þau hjón mikilla vinsælda, enda kvödd með virðulegum samsætum.

Okt. — Í lok þess mánaðar tilkynnti Hon. Dufferin Roblin, forsætisráðherra í Manitoba, að hann hefði skipað John A. Christianson fylkisþingmann frá Portage la Prairie, Man., ráðherra velferðarmáladeildarinnar. Hann er fæddur í Langruth, Man., 1923, sonur þeirra Björns Christianson og Ingibjargar Eyvindson konu hans.

Okt. — Við haustprófin við British Columbia háskólann (University of British Columbia) lauk Darvin Sigurgeirsson Bachelor of Arts prófi með hárri einkunn. Hann er sonur Mr. og Mrs. S. J. Sigurgeirsson, fyrrum í Hecla, Man., en nú búsett í Steveston, B.C.

28. okt. — Þjóðræknisdeildin „Ísland“ í Brown, Man., hélt hátíðlegt 40 ára afmæli sitt með fjölþættri og ágætlega sóttri samkomu.

Nóv. — Blaðafrétt skýrir frá því, að forseti Íslands hafi nýlega sæmt Gunnar Paulson söngvara og fasteignasala í Lark Park, Florida, riddarakrossi hinnar íslenzku Fálkaorðu.

Prófessor RICHARD BECK:

Mannalát

MARZ 1960

6. Thorbjörg (Bjarnadóttir) Eyjólfsson, ekkja Páls Eyjólfssonar, á elliheimilinu „Borg“ að Mountain, N. Dak. Fædd á Hrappstöðum í Víðidal í Húnavatnssýslu 10. febr. 1873. Foreldrar: Bjarni Helgason Vigfússonar í Gröf á Vatnsnesi og Helga Jónasdóttir Jónssonar, ættuð úr Eyjafirði. Fluttist til Ameríku 1894, fyrrum búsett við Wynyard, Sask.

12. Lawrence Ólafur Kristinn Jónasson vélfræðingur, á sjúkrahúsi í Prince Rupert, B.C. Fæddur 10. maí 1936 í Riverton, Man. Foreldrar: Lárus og Ásta Jónasson.

JÚLÍ 1960

25. Kristinn Ari Einarsson, fyrrv. eftirlitsmaður með fiskveiðum í þjónustu Manitobastjórnar, að heimili sínu í Winnipeg. Fæddur 17. júlí 1896 að Eyrardal í Álftafirði við Ísafjarðardjúp. Foreldrar: Einar Guðmundsson og Guðbjörg Einarsdóttir. Fluttist með þeim vestur um haf til Gimli ársgamall.

26. Guðbjartur Theodór Christianson, lengi bóndi í Mouse River byggð í N. Dakota, á sjúkrahúsi í Rugby, N. Dak. Fæddur 1888 að Eyford, N. Dakota. Foreldrar: Kristján Guðmundsson og Kristín Bjarnadóttir, ættuð úr Snæfellsnessýslu.

SEPTEMBER 1960

24. Kristinn B. Johnson, fyrrum landnámsmaður í Wynyard-byggð, á Gimli, Man., 79 ára að aldri. Foreldrar: Brynjólfur Jónsson frá Arnarvatni í Mývatnssveit og Guðrún Jónsdóttir frá Garði í sömu sveit. Voru þau í hópi hinna fyrstu, er fluttu til Muskoka í Ontario, þaðan til N. Dakota 1881, en síðan til Vatnabyggða í Saskatchewan.

OKTÓBER 1960

20. Gyða Björg (Bertha) Gísladóttir hjúkrunarkona, frá Árborg, Man., á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg. Fædd á Þrándarstöðum í Borgarfirði eystra 13. apríl 1899. Foreldrar: Þórarinn Gíslason og Soffía Guðnadóttir. Fluttist með þeim til Nýja Íslands 1903.

NÓVEMBER 1960

4. Jónatan Johnson, frá Edinburg, N. Dak., á sjúkrahúsi í Grafton, N. Dak. Fæddur 26. júlí 1903.

13. Guðmundur Sigurðsson, fyrrum að Lundar, Man., og á ýmsum stöðum í Alberta, að heimili sínu í Langley, B.C. Fæddur á Rútsstöðum í Svínadal í Húnavatnssýslu 28. sept. 1889. Foreldrar: Sigurður Árnason og Jóhanna Guðmundsdóttir. Kom til Ameríku 1910.

29. Thrúða (Björg-Þrúður) Kristlaug Sigfússon, kona Bjarna Th. Sigfússonar, frá Eyford, N. Dak., á sjúkrahúsi í Cavalier, N. Dak. Fædd 13. júlí 1893. Foreldrar: Guðni Gestsson og Guðlaug Jónsdóttir, frumherjar í Eyford-byggð í N. Dakota.

DESEMBER 1960

7. Jarþrúður Elísabet Guðmundsdóttir, ekkja Willem Heyermanns úrsmiðs, á sjúkrahúsi í Linton, N. Dak. Fædd í Akrabyggð í N. Dakota 27. apríl 1890. Foreldrar: Guðmundur Guðmundsson Jónsson frá Gautavík á Berufjarðarströnd í Suður-Múlasýslu og Elinborg Jónasdóttir Bergman, landnemar í Akrabyggð.

8. Guðlaug Jónsdóttir Teitsson, kona Daníels Hannesar Teitsson, á elliheimilinu „Stafholt“ í Blaine, Wash. Fædd í Reykjavík 13. nóv. 1878. Foreldrar: Jón Oddsson hafnsögumaður og Guðbjörg Jónsdóttir.

10. Jónína J. Benson, ekkja Sigurbjörns J. Benson, á sjúkrarúsi í Bellingham, Wash. Fædd 28. okt. 1874. Kom til Vesturheims, ásamt móður sinni, Guðbjörgu Kristjánsdóttur, árið 1888 og settust þær að í Norður-Dakota.

12. Þórður Árnason Sigurðsson Eiríksson, í Melfort, Sask. Fæddur í Fagradal í Vopnafirði 21. marz 1873. Foreldrar: Árni Sigurðsson og Kristjana Soffía Stefánsdóttir. Kom vestur um haf til Kanada 16 ára að aldri, var fyrstu árin þar og í Norður-Dakota, en flutti vestur til Vatnabyggða 1906 og nam land í grennd við Mozart, Sask. Forustumaður í sveitarmálum.

16. Þorlákur Jónsson, á sjúkrahúsi í Selkirk, Man. Fæddur 2. ágúst 1885 í Árnanesi í A.-Skaftafellssýslu. Fluttist vestur um haf með foreldrum sínum aldamótaárið, og settist fjölskyldan að í Ísafoldarbyggð (nú Howardville) í Nýja Íslandi

18. Júlíus Friðrik Bjarnason, á sjúkrahúsi í Wynyard, Sask., bóndi og smiður.

Fæddur í Shawano County, Wisconsin, 16. júlí 1876. Foreldrar: Bjarni Bjarnason frá Víðidal í Norður-Þingeyjarsýslu og Gróa Jónsdóttir Níelssonar frá Ásgrímsstöðum í Norður-Múlasýslu. Fluttist þriggja ára til Norður-Dakota, um aldamótin til Pipestone héraðs í Manitoba, en hafði verið búsettur í Wynyard í 50 ár.

27. Gróa Sigurðardóttir Beck, kona Williams Beck, á sjúkrahúsi í Seattle, Wash. Fædd 18. sept. 1910 í Leslie, Sask. Foreldar Sigurður og Þórunn Hafliðason, er var úr Bolungarvík.

30. Mabelle Vezey, kona Lloyd Vezey, í Kirkfield Park, Man., 58 ára að aldri. Fædd að Gimli, Man. Foreldrar: W. H. og Friðrika (Gottskálksdóttir) Bristow, ættuð af Akureyri.

JANÚAR 1961

3. Jóhannes Torfi Kolbinson (Kolbeinson), á sjúkrahúsi í Saskatoon, Sask. Fæddur í Tantallon, Sask. 5. ágúst 1890. Foreldrar: Þórður og Guðríður Kolbeinson (Kolbinson). Fyrrum bóndi í Merid og Kuroki, Sask., en síðustu 20 ár búsettur í Foam Lake.

3. Björg Guðmundsdóttir Þórðarson, á elliheimilinu „Stafholt“ í Blaine, Wash. Fædd 14. sept. 1872 í Geitdal, Skriðdal, Suður-Múlasýslu. Foreldrar: Guðmundur Gunnarsson og Rannveig Runólfsdóttir. Kom til Ameríku, með manni sínum, Guðmundi Þórðarsyni, árið 1902.

5. Jakobína Benónýsdóttir Stevens, kona Jóns (John) Hans Stevens, á sjúkrahúsi að Gimli, Man. Fædd 17. maí 1891 að Kambshóli í Víðidal í Vestur-Húnavatnssýslu. Foreldrar: Benóný Jónsson og Jóhanna Guðmundsdóttir. Fluttist tólf ára vestur um haf til Winnipeg. Áhugakona um félagsmál.

5. Jakobína Alexander, kona Roberts Alexander, í Winnipeg, 72 ára gömul.

6. Ingigerður (Ida) McFarlane, á sjúkrahúsi í Winnipeg. Fædd að Ásum í Árnessýslu 30. maí 1888. Foreldrar: Jón og Guðlaug Sigríður Goodman, um skeið búsett að Gimli.

7. Árni Sigurdson trésmiður, fyrrum í Selkirk, Man., á elliheimilinu „Betel“ að Gimli, 69 ára að aldri.

9. Lárus Sigurður Norman Eyford, í Hayland, Man., af slysförum, 38 ára gamall. Foreldrar: Framar og Baldrún Eyford, þar í sveit, bæði ættuð úr Eyjafirði.

10. Hallsteinn B. Skaptason frá Winnipeg, í Kansas City, Missouri. Fæddur 29. jan. 1884 að Nýhaga, norðanvert við Gimlibæ í Nýja Íslandi. Foreldrar: Björn Skaptason Jósefssonar læknis á Hnausum í Húnavatnssýslu og Margrét Stefánsdóttir Björnssonar frá Dagverðarnesi á Skarðsströnd.

12. Bertlína Lovísa Johnson, kona Svanbergs Johnson, frá Arnes, Man., á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg, 68 ára að aldri.

12. Sigurveig Hólmfríður Gíslason, frá Elfros, Sask., kona Jóhannesar Gíslasonar, eins af fyrstu frumbyggjum Vatnabyggða, á sjúkrahúsi í Regina, hnigin að aldri. Ættuð úr Þistilfirði, Jónsdóttir Árnasonar járnsmiðs; kom vestur um haf til Winnipeg á fullorðinsaldri 1903.

14. Harold John Thorgrímson, í Pasadena, Calif., sonur Harald Thorgrímsson í Los Angeles.

16. Björn Johnson, á elliheimilinu „Stafholt“ í Blaine, Wash. Fæddur 3. nóv. 1883 í Reykjavík. Foreldrar: Jón Runólfsson og Geirlaug Björnsdóttir. Kom til Winnipeg frá Íslandi 1904, og hafði um langt skeið búið í grennd við Blaine, Wash.

20. Guðmundur Fjeldsted, á Gimli, Man., fyrrum fylkisþingmaður Gimli kjördæmis, 88 ára gamall. Foreldrar: Þorbergur Fjeldsted frá Hvítárvöllum í Borgarfjarðarsýslu og Helga Guðmundsdóttir úr Stafholtstungum. Fluttist með þeim vestur um haf 1887, og um langt skeið bóndi í Minerva-byggðinni í Nýja Íslandi, en búsettur síðan að Gimli.

21. Anna Júlía Sigfússon, kona Gísla Sigfússon að Oakview, Man., á sjúkrahúsi að Siglunes, Man., 63 ára að aldri. Fædd á Íslandi, en mun hafa komið ung þaðan.

22. Kristján Jónasson, fyrrum bóndi í grennd við Wynyard, Sask., í Melfort, Sask., 101 árs gamall. Fluttist vestur um haf til Kanada 19 ára að aldri.

22. Ólafur Sigmar Bardal, bóndi við Wynyard, Sask., á sjúkrahúsi þar í bæ. Fæddur í Garðarbyggð í Norður-Dakota 19. sept. 1887. Foreldrar: Halldór (Bardal) Jónsson Bergþórssonar á Öxará í Norður-Þingeyjarsýslu og Una Ólafsdóttir Jónassonar á Grímsstöðum í Suður-Þingeyjarsýslu.

25. Vilhjálmur Johnson, í Riverton, Man., 45 ára gamall.

25. Björn Sigvaldason, Árborg, Man., á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg. Fæddur í Víðirbyggð í Nýja Íslandi 30. ágúst 1913. Foreldrar: Björn og Lára Sigvaldason, í hópi fyrstu búenda á þeim slóðum.

28. Hergeir Danielson, að Lundar, Man., 88 ára að aldri. Foreldrar: Daníel Sigurðsson hreppstjóri á Tjaldbrekku í Hraunhreppi í Mýrasýslu og Kristjana Jörundsdótir Guðbrandssonar á Hólmlátrum á Skógarströnd í Snæfellsnessýslu. Kom vestur um haf til Kanada 21 árs gamall.

28. Mrs. Winnie Paul, ekkja William G. C. Paul, í Chicago, Ill. Foreldrar: Björn Pétursson, frá Stóru-Þverá í Fljótum í Skagafjarðarsýslu, og Dorothea Jóelsdóttir, Winnipeg.

29. Björn Stevenson, í Hallson, N. Dak. Fæddur á Vopnafirði 24. okt. 1876. Foreldrar: Stefán og Stefanía Stefánsson. Kom vestur um haf til N. Dakota 1892.

30. Halldór Hjörleifsson, að heimili sínu á Winnipeg Beach, 71 árs gamall.

31. Thorsteinn Ólafson, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg, 61 árs að aldri. Fæddur þar í borg. Foreldrar: Mr. og Mrs. John Ólafson, bæði látin.

FEBRÚAR 1961

3. Rósa Vigfússon, Riverton, Man., kona Ólafs Vigfússon, á sjúkrahúsinu að Gimli, Man.

5. Lukka Guðmundson, ekkja Eyjólfs S. Guðmundssonar, lengi búsett í Tacoma, Washington, á elliheimilinu „Stafholt“ í Blaine, Wash. Fædd 23. jan. 1888 í Hensel, N. Dakota. Foreldrar: Gísli Eyjólfsson Kristjánssonar frá Breiðavaði í Eiðaþinghá í Suður-Múlasýslu og Þórunn Eiríksdóttir Guðmundssonar frá Eiríksseli í Fellum í Norður-Múlasýslu, er fluttu vestur um haf til Nýja Íslands 1878, en til N. Dakota tveim árum síðar.

5. Jóhann Arason, að heimili sínu á Gimli, 68 ára gamall.

8. Þórunn Einarson, ekkja Stefáns Einarssonar í Upham, N. Dakota, á sjúkrahúsinu í Cavalier, N. Dakota. Fædd 4. sept. 1880 í grennd við Riverton, Man., en fluttist barnung með foreldrum sínum, Pétri Jónssyni og konu hans, til Milton, N. Dakota. Kennslukona lengi framan af árum.

10. Margrét Brynjólfsson, ekkja Einars Brynjólfsson, í Victoria, B.C., 94 ára að aldri. Hún var ættuð úr Mýrasýslu, en hafði átt heima í Victoria í 72 ár.

12. Jón Ólafur Sigurðsson læknir, að heimili sínu í Woodland Hills, Kaliforníu. Fæddur í Seattle, Washington, 1. nóv. 1911. Foreldrar: Séra Jónas skáld og Stefanía Sigurðsson.

14. Ingimundur Henry Johnson, í Blaine, Wash. Fæddur á Íslandi 19. okt. 1881, en kom til Vesturheims átta ára að aldri. Lengstum búsettur í Minot, N. Dakota. Albróðir Lárusar skálds Sigurjónssonar.

19. Einar Victor Helgason múrari, á heimili sínu í Winnipeg, 65 ára gamall. Fæddur þar í borg. Foreldrar: Helgi Einarsson frá Gíslastöðum í Vallanessókn í Suður-Múlasýslu og seinni kona hans, Pálína Einarsdóttir, úr sömu sýslu.

20. Jón J. Samson, fyrrum lögregluþjónn í Winnipeg, á heimili sínu þar í borg. Fæddur 1. júlí 1873 í Keldudal í Hegranesi í Skagafirði. Foreldrar: Jónas Samsonarson og seinni kona hans, Björg Jónsdóttir. Fluttist vestur um haf til Winnipeg með foreldrum sínum 1887. Áhugamaður um félagsmál.

28. Jóhann S. Johnson, að Lundar, Man., 64 ára að aldri.

28. Dóri G. H. Guðnason, bóndi að Baldur, Man., á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg, 48 ára gamall.

28. Guðný Sesselja Sigurðardóttir Eyjólfsson, frá Víðir, Man., á sjúkrahúsi í Winnipeg. Fædd 26. júlí 1890 að Akranesi við Íslendingafljót í Nýja Íslandi. Foreldrar: Sigurður Eyjólfsson, frá Unaósi í Hjaltastaðaþinghá í N.-Múlasýslu, og Rósa Gísladóttir. Var Sigurður í hópi þeirra Íslendinga, er fyrstir námu lönd við Íslendingafljót 1875-76.

Febr. — (Snemma í þeim mánuði) Árnína Sigríður Sigfúsdóttir Sigurðsson, kona Sigurðar Sigurðsson, á heimili sínu í Mary Hill, Man. Fædd á Nesi í Norðfirði 29. júlí 1872. Foreldrar: Sigfús Sveinsson og Ólöf Sveinsdóttir. Kom vestur um haf með foreldrum sínum 1887.

MARZ 1961

2. Ingibjörg Olson, ekkja Sigurðar Olson, að heimili sínu í Riverton, Man., 87 ára gömul. Fluttist vestur um haf til Nýja Íslands fyrir 71 ári.

13. Guðný Sigurdson, ekkja Orms Sigurdson, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg, 68 ára að aldri. Fædd að Lundar, Man., en búsett í Winnipeg síðustu 40 ár.

14. Tómas T. Jónasson, frá Engimýri við Íslendingafljót í Nýja Íslandi, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg, 73 ára. Hann var sonur landnámshjónanna Tómasar Jónassonar frá Engimýri í Öxnadal og Guðrúnar Jóhannesdóttur Grímssonar á Kjarna og Litla-Holti í Eyjafirði, er fluttu vestur um haf 1876 og nefndi landnámsjörð sína Engimýri.

19. Ronald Stefánson, fiskikaupmaður og verksmiðjueigandi í Selkirk, Man., á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg. Fæddur 20. september í Selkirk, Man. Foreldrar: Stefán J. Stefánson og Steinunn Anderson Stefánson. Forystumaður í bæjarmálum.

20. Anna Swanlaw, ekkja Davids Swanlaw, lengi búsett í Milton, N. Dak., á heimili dóttur sinnar í Oak Lawn, Illinois. Fædd í Húnavatnssýslu 29. sept. 1869, en fluttist vestur um haf með foreldrum sínum, Davíð Jónssyni og Þórdísi Guðmundsdóttur, til Nýja Íslands 1876.

21. Séra Sigurður Ólafsson, um langt skeið prestur í Selkirk, Man., og áður

á ýmsum stöðum meðal Íslendinga vestan hafs, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg. Fæddur 14. ágúst 1883 að Ytra-Hóli í Vestur-Landeyjum í Rangárvallasýslu. Foreldrar: Ólafur Erlendsson og Guðríður Þorsteinsdóttir. Kom til Vesturheims haustið 1902. Kom með mörgum hætti við sögu Lúterska kirkjufélagsins íslenzka vestan hafs.

22. Ingvar (Ingi) Magnús Thordarson, á heimili sínu í Hayward, Calif. Fæddur í Reykjavík 5. jan. 1910. Foreldrar: Þórður Ingvarsson söðlasmiður og kennari og Jónína Þorsteinsdóttir, ættuð úr Skagafirði. Kom vestur um haf til Bandaríkjanna 1926. Um skeið formaður Íslendingafélagsins í Norður-Kaliforníu.

26. Halldór Johnson fasteignasali, í Winnipeg. Fæddur 7. nóv. 1874. Foreldrar: Jón Vigfússon og Solveig Guðmundsdótir í Hólakoti í Skagafirði. Kom frá Íslandi til Kanada 1898.

27. Sumarliði (Sumi) Sveinsson, fasteignasali, í Long Beach, Calif., 63 ára að aldri. Fæddur í Reykjavík, en fluttist til Vesturheims 1913. Hafði verið formaður Íslendingafélagsins í Los Angeles og forystumaður í öðrum félagsmálum.

27. Þórunn Davidson, ekkja Davíðs Davíðssonar, á Lundar, Man. Fædd 8. apríl 1859 í Geirakoti í Árnessýslu. Foreldrar: Þormóður Magnússon og Sigríður Gísladóttir. Kom vestur um haf til Kanada með manni sínum 1901.

30. Harold F. Davidson smiður, á heimili sínu í Winnipeg, 82 ára gamall. Kom frá Íslandi á barnsaldri og hafði átt heima í Kanada í 73 ár.

Marz — Karolína Rannveig Jóhannesson, að Baldur, Man., ekkja Thorfinns Jóhannessonar. Fædd á Norðurlandi 12. maí 1869 og fluttist til Manitoba 1888.

APRÍL 1961

1. Stefán Hansen, forstjóri hóptryggingardeildar og varaforseti Great-West Life Assurance félagsins, í Winnipeg. Fæddur á Íslandi 22. marz 1910. Foreldrar: Björn J. og Karitas Hansen. Fluttist með þeim vestur um haf til Nýja Íslands fjögurra ára gamall, en ólst upp í Vatnabyggðum í Saskatchewan. Mikill áhugamaður um heilbrigðis- og menntamál og átti sæti í meiri háttar nefndum á því sviði.

4. Hallur Engilbert Magnússon kaupmaður, í Seattle, Wash. Fæddur á Sauðárkróki 17. ágúst 1876. Foreldrar: Magnús Sölvason og Ragnhildur Grímsdóttir, ættuð úr Skagafjarðar- og Húnavatnssýslum. Fluttist vestur um haf til Winnipeg 1904 og dvaldi þar lengi fram eftir árum og að Lundar, Man., en í Seattle síðan 1924. Forustumaður í félagsmálum landa sinna á þeim slóðum, lengi forseti Lestrarfélagsins og þjóðræknisdeildarinnar „Vestri", og skáld gott.

8. Henrietta Johnson, ekkja Jens Johnson, á elliheimilinu „Betel" að Gimli, Man. Fædd á Patreksfirði 16. sept. 1865. Foreldrar: Guðbjartur Ólafsson og Anna Halldórsdóttir. Kom vestur um haf 1911, um langt skeið búsett í Winnipeg.

11. Hans Pétur Líndal, á Almenna sjúkrahúsinu í Vancouver, B.C. Fæddur í Winnipegosis, Man., 17. okt. 1902. Foreldrar: Jakob og Anna Líndal. Albróðir Walters Líndal dómara í Winnipeg.

15. Þuríður Jónsdóttir Johnson, ekkja Hallgríms Jónssonar, frá Upham, N. Dak., á elliheimilinu „Borg" að Mountain, N. Dak. Fædd 29. júní 1868 að Laugum í Sælingsdal í Dalasýslu. Foreldrar: Jón Jónsson Björnssonar í Hvítuhlíð og Þuríður Grímsdóttir Guðmundssonar í Hvammsdal. Kom til Vesturheims 1905.

18. Marie Elizabeth Magnússon, í Seattle, Wash. Fædd þar í borg 21. marz 1949. Foreldrar: Robert og Dorothy Magnússon.

19. Inga Rachel Sigríður Matthews, ekkja Lopts Matthews, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg, 54 ára að aldri. Fædd í Glenboro, Man., en hafði átt heima í Winnipeg í 38 ár.

22. Þuríður Árnason (Anderson), kona Stefáns Árnason (Anderson), frá Lundar, Man., á sjúkrahúsi í Winnipeg. Fædd 29. maí 1877 í Dalasýslu og kom snemma á árum vestur um haf með foreldrum sínum, Sigurbirni og Guðrúnu Guðmundsson.

25. Gamalíel Thorleifsson, að heimili sínu að Garðar, N. Dakota. Fæddur á sumardaginn fyrsta 1865. Hörgdælingur að ætt og uppruna, en fluttist vestur um haf í Garðar-byggð sumarið 1891, og hafði verið búsettur þar jafnan síðan. Mikill fróðleiksmaður, er kom með mörgum hætti við félagsmálasögu byggðar sinnar.

26. Helga Peterson frá Langruth, Man., á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg. Fædd að Syðri-Reykjum í Húnavatnssýslu 13. ágúst 1886.

MAÍ 1961

2. Anna Catron, kona Dr. M. A. Catron, að heimili sínu í Springfield, Mass. í Bandaríkjunum, 54 ára gömul. Fædd í Reykjavik, Man. Foreldrar: Ágúst og Sigríður Johnson, frumherjar þar í byggð.

7. Clara Steinthorson, kona H. Steinthorson, forseta North American Lumber félagsins, að heimili sínu í Winnipeg.

9. Sarah (Sigrún) Smith, ekkja Richards Smith, á sjúkrahúsi í Winnipeg, yfir

tírætt að aldri. Foreldrar: Guðmundur Skúlason og Guðrún Guðmundsdóttir, landnemar í Víkur(Mountain)-byggð í Norður-Dakota. Alsystir Barða Skúlasonar ræðismanns Íslands í Portland, Oregon.

10. Jóna Gunnlaug (Lilja) Ingjaldson, kona Jóns Ingjaldson, í Selkirk, Man., 60 ára gömul. Fædd á Íslandi og fluttist með foreldrum sínum til Kanada 1902. Tók mikinn þátt í félagsmálum í heimabæ sínum.

12. Sveinn Einarsson Westford, landnemi og um langt skeið bóndi í Mouse River byggðinni í N. Dakota, á sjúkrahúsi í Bellingham, Wash. Fæddur 5. des. 1874 í Miðhlíð í Brjánslækjarprestakalli. Foreldrar: Einar Magnússon Vestfjörð frá Skáleyjum á Breiðafirði og Kristín Jónsdóttir Magnússonar frá Tindum í Geiradal. Kom vestur um haf til N. Dakota með foreldrum sínum 1884. Búsettur í Blaine-byggð í Washington rúman aldarfjórðung. Mikill áhugamaður um kirkjumál.

13. Jóhann Pétur Magnússon, á heimili sínu í Winnipeg. Fæddur að Siglunesi á Barðaströnd 22. ágúst 1866. Foreldrar: Magnús Pétursson og Þóra Jónsdóttir. Fluttist vestur um haf til Winnipeg 1911, lengi búsettur í Árborg, Man., en í Winnipeg síðan 1937.

15. Ósk G. Hjörleifson, áður að Gimli, Man., á heimili dóttur sinnar í Kaliforníu, 68 ára að aldri. Fædd á Íslandi. Foreldrar: Pálmi Lárusson, ættaður úr Húnavatnssýslu, og Guðrún Steinsdóttir, skagfirzk að ætt. Kom vestur um haf með foreldrum sínum skömmu eftir aldamótin.

21. Friðbjörn Jóelsson (Jóel), lengi bóndi í Baldur, Man., á heimili sínu í Winnipeg, 76 ára. Búsettur í Winnipeg um 20 ára skeið.

22. Ólöf Össurardóttir Magnússon, ekkja Jóhanns Péturs Magnússonar, á sjúkrahúsi í Winnipeg. Fædd 3. sept. 1872 á Hvallátrum í Rauðasandshreppi. Foreldrar: Össur Össurarson, hreppstjóri frá Stekkdal á Rauðasandi, og Guðrún Þorgrímsdóttir. Fluttist til Vesturheims með manni sínum 1911.

25. Rósa Aldís Oddsdóttir Vigfússon, ekkja Trausta Vigfússonar, á sjúkrahúsi í Árborg, Man. Fædd í Reykjavík 10. júní 1874. Foreldrar: Séra Oddur V. Gíslason frá Stað í Grindavík og Anna Vilhjálmsdóttir frá Kirkjuvogi í Höfnum. Fluttist vestur um haf til Nýja Íslands með manni sínum vorið 1898.

26. Anna Matthíasson, kona Kristjáns Matthíasson, í Vancouver, B.C. Fædd á Íslandi 30. apríl 1871, en hafði lengi átt heima í Vancouver.

30. Ásta Bate, ekkja Lionel S. G. Bate, að heimili sínu í Winnipeg, 69 ára gömul. Dóttir Einars læknis Jónassonar að Gimli og ólst þar upp; kennslukona framan af árum.

JÚNÍ 1961

6. Jensína Guðrún Magnússon, kona Ólafs Ó. Magnússon, á sjúkrahúsi í Wynyard, Sask. Fædd 6. jan. 1877 að Helgafelli í Snæfellsnessýslu. Foreldrar: Sveinn Jónsson og Sigríður Sveinsdóttir. Fluttist vestur um haf til Hallson, N. Dakota 1888, en hafði verið búsett í Wynyard síðan 1905.

7. Halldór Sæmundur Erlendson kaupmaður, á sjúkrahúsi í Árborg, Man., 73 ára að aldri. Fluttist vestur um haf með foreldrum sínum 1889 og átti lengstum heima í Árborg.

9. Ingibjörg Guðmundson, ekkja Lofts Guðmundson, í Winnipeg, 78 ára. Átti heima þar í borg og St. Vital, Man., síðast liðin 55 ár.

9. Hannes Pétursson, fasteignasali og fjölbýlishúsaeigandi, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg. Fæddur að Ríp í Skagafjarðarsýslu 10. apríl 1880. Foreldrar: Pétur Björnsson frá Narfastöðum í Viðvíkursveit í Skagafirði og Margrét Björnsdóttir frá Auðólfsstöðum í Langadal í Húnavatnssýslu. Fluttist vestur um haf með foreldrum sínum til N. Dakota 1883. Mikill fjármála- og athafnamaður, er tók margháttaðan þátt í félagslífi Vestur-Íslendinga, um skeið forseti Sameinaða Kirkjufélagsins.

10. Sylvía Kárdal hljómlistarkennari, kona Ólafs N. Kárdal, tenórsöngvara, á sjúkrarúsi í St. Paul, Minn. Fædd að Gimli, Man., 1. ágúst 1910. Foreldrar: Guðni póstmeistari Þorsteinsson og Kristín Jóhannsdóttir.

11. Sigurlín (Þorsteinsdóttir) Bjarnarson, ekkja Kára Bjarnarsonar, á Washington Island, Wisconsin, 83 ára að aldri. Fædd í Mýrdal og flutti til Bandaríkjanna 21 árs gömul.

11. Stefanína Dalman, kona Inga Dalman, á Gimli, Man., 71 árs gömul.

11. Guðrún Mathews, á elliheimilinu „Betel“ að Gimli, Man., 85 ára að aldri. Fluttist til Manitoba fyrir 73 árum; átti lengi heima í Oak Point og síðar í Winnipeg.

15. Guðrún Jóhanna Hjörleifson, ekkja Björns Hjörleifssonar í Riverton, Man., í Winnipeg. Fædd 20. ágúst 1876, ættuð úr Skaftafellssýslu, Einarsdóttir Þorsteinssonar. Flutti til Kanada 1892.

15. Magnús Steinson, fyrrum bóndi í Markerville-byggðinni, að heimili sínu í Stettler, Alberta. Fæddur á Sauðárkróki 14. okt. 1862 og kom til Kanada 1883.

16. Elín Gíslason, fyrrum aðstoðarpóstmeistari í Silver Bay, Man., á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg. Fædd að Brú í Argyle-byggð í Manitoba 1904. Foreldrar: Jóel og Kristbjörg Gíslason, er bjuggu um skeið að Baldur, Man., en seinna í Silver Bay.

18. John Guðni Mýrdal rafmagnsfræðingur, í Yuba City, Calif., 33 ára gamall. Fæddur að Lundar, Man., en hafði átt heima í Kaliforníu síðast liðin tíu ár.

25. Sæmundur Guðmundsson Nordal, bóndi í grennd við Leslie, Sask. Fæddur 12. ágúst 1883 á Akureyri. Foreldrar: Guðmundur Guðmundsson Nordal, ættaður af Akranesi, og Margrét Sigurðardóttir Jónssonar í Skjaldarvík við Eyjafjörð. Fluttist til Vesturheims árið 1904.

26. Jóhanna Jónasson, ekkja Jónasar Jónasson, á sjúkrahúsi í Bellingham, Wash. Fædd 3. sept. 1867 á Dýrafirði. Búsett í Blaine, Wash., síðan 1927, en áður bjuggu þau hjón lengi í Moose Jaw, Sask.

27. Séra Kristinn K. Ólafsson, á heimili sínu í Manchester, Iowa. Fæddur í Garðar-byggð í Norður-Dakota 28. sept. 1880, fyrsti Íslendingur fæddur þar í byggð. Foreldrar: Kristinn Ólafsson, ættaður úr Eyjafirði, og Katrín Ólafsdóttir Guðmundssonar, ættuð úr Húnavatnssýslu; þau fluttust vestur um haf til Wisconsin 1873, síðan um skeið í Minnesota, en komu í Garðar-byggð vorið 1880. Mikilhæfur kirkjuleiðtogi, forseti Kirkjufélagsins íslenzka vestan hafs um 20 ára skeið, og skipaði einnig önnur embætti þess.

28. Valgerður Hallgrímsson, kona Lindals J. Hallgrímsson, áður um mörg ár í Winnipeg, á sjúkrahúsi í Vancouver, B.C. Fædd 18. nóv. 1883 í Argyle-byggð í Manitoba. Foreldrar: Björn (Sigvaldason) og Kristín Walterson, er voru í hópi fyrstu landnema þar í byggð. Búsett í Burnaby, B.C., hin síðari ár.

29. Jónína Kristbjörg Blöndal, ekkja Jóns Ágústs Blöndal, í Winnipeg, á níræðisaldri. Kom til Winnipeg mjög snemma á árum, og hafði átt þar heima í 84 ár.

JÚLÍ 1961

8. Guðrún Sigurbjörg Johnson, ekkja Stefáns Johnson, í Wynyard, Sask., 77 ára að aldri. Fædd í Riverton, Man., en hafði átt heima í Mozart-byggð í Saskatchewan í 57 ár.

9. Guðrún Líndal, ekkja Gunnars Líndal, á sjúkrahúsi í Wadena, Sask., 86 ára gömul. Fædd í Reykjavík og fluttist frá Íslandi til Selkirk, Man., 1908, en tveim árum síðar í Mozart-byggð.

16. Magnús Sigfússon Baker, áður lengi bóndi í Ferndale-byggð í Washington-ríki, á elliheimilinu „Stafholt“ í Blaine, Wash. Fæddur á Íslandi 18. ágúst 1866. Foreldrar: Sigfús og Sigríður (Baker), ættuð úr Skagafirði.

28. E. Ragnar Eggertson framkvæmdastjóri, á sjúkrahúsi í Winnipeg. Fæddur þar í borg 11. marz 1906, sonur Árna Eggertssonar fasteignasala og fyrri konu hans, Oddnýjar Jakobsdóttur, bæði látin.

ÁGÚST 1961

6. Vilhjálmur Johnson, í Selkirk, Man., 73 ára að aldri.

13. Magnús Thordarson, fyrrum kaupmaður, í Blaine, Wash. Fæddur að Borg í Skutulsfirði 1869. Foreldrar: Þórður Magnússon alþingismaður í Hattardal og Guðrún Hafliðadóttir frá Heydal í Ísafjarðarsýslu. Fluttist vestur um haf með föður sínum 1892, bjó í tíu ár að Baldur, Man., en jafnan síðan í Blaine. Áhugamaður um almenn mál.

16. Guðríður Sigurdson, ekkja Jóns Sigurðssonar, að heimili dóttur sinnar í St. Boniface, Man. Fædd 15. sept. 1862. Foreldrar: Jón Sigurðsson og Þórunn Ólafsdóttir í Hamrakoti í Hvanneyrarsókn í Borgarfirði. Fluttist vestur um haf með manni sínum og börnum 1893 og settust þau að í Brandon, Man.

19. Una Sveinbjörg Bjarnason, kona Bjarna Bjarnason, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg. Fædd á Seyðisfirði 29. ágúst 1891. Foreldrar: Bjarni Torfason og Katrín Gissurardóttir. Kom vestur um haf 1892. Áður búsett í Árborg og Gimli, Man., en síðustu 34 árin í Winnipeg.

24. Jóhanna Jósepsdóttir Sveinsson, kona Rögnvaldar Sveinssonar, í Vancouver, B.C. Fædd 25. okt.1877 í Strandasýslu. Foreldrar: Björn Jósepsson og Þóra Guðmundsdóttir. Fluttist með þeim vestur um haf til N. Dakota 1883. Lengi búsett í Wynyard og Raymore, Sask., en síðan 1942 í Vancouver.

27. Pálmi Sigurdson, smiður og sjómaður, í Boston, Mass. Fæddur 18. júní 1884 og ættaður af Seyðisfirði. Foreldrar: Magnús og Stefanía Sigurdson. Kom vestur um haf 1903.

30. Jakobína Johnson, ekkja Þorleifs Jónssonar, lengi búsett að Point Roberts, Wash., í Blaine, Wash. Fædd 1872. Foreldrar: Jón Gíslason og Solveig Jónsdóttir, er bjuggu um langt skeið í Neðri-Hugadal í Dölum. Fluttist ung með foreldrum sínum til N. Dakota.

SEPTEMBER 1961

6. Björn Björnsson, frá Laufási í Lundarbyggð í Manitoba, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg. Fæddur að Sleðbrjót í Hróarstungu í Norður-Múlasýslu 15. maí 1881. Foreldrar: Björn Austmann og

Jónína Guðmundsdóttir. Kom vestur um haf til N. Dakota 1901, en hafði verið búsettur í Lundarbyggð í yfir fimmtíu ár.

7. Björn S. Dahlman, á sjúkrahæli í St. Boniface, Man., 92 ára að aldri. Fæddur á Íslandi, átti fyrst heima í Baldur, Man., og Winnipeg, en flutti til Riverton, Man., 1920.

10. Kristbjörg Jóhannesdóttir Martin, ekkja Marteins Guðmundssonar Martin, lengi búsett að Baldur, Man., á sjúkrahúsi í Brandon, Man. Fædd að Flugu í Breiðdal í Suður-Múlasýslu. Foreldrar: Jóhannes Gunnlaugsson og Valgerður Finnbogadóttir. Kom af Íslandi til Kanada 1902.

15. Brynhildur Steinunn Jónsson, ekkja Þorbjörns Jónssonar, í Seattle, Wash. Fædd 23. okt. 1893 í Mörk í Húnavatnssýslu. Foreldrar: Erlendur Guðmundsson, kunnur fróðleiksmaður, Húnvetningur, og Ingibjörg Kristmundardóttir, skagfirzk að ætt. Fluttist vestur um haf með foreldrum sínum til Kanada 1898.

16. Ármann Guðmundsson frá Fairford, Man., á sjúkrahúsi í St. Boniface, Man., 78 ára gamall. Fæddur í Reykjavík, en hafði átt heima í Fairford um fimmtíu ára skeið.

22. Pétur N. Johnson, á elliheimilinu „Betel“ að Gimli, Man. Fæddur á Seyðisfirði 17. júlí 1873. Foreldrar: Nikulás Jónsson Bergssonar, prests að Hofi í Álftafirði, og Rósa Brynjólfsdóttir prests að Eydölum. Fluttist af Íslandi til N. Dakota með foreldrum sínum 1883, síðar til Saskatchewan, og var lengstum búsettur þar, en allmörg síðustu árin í Winnipeg.

22. Jón Ólafsson, áður lengi í Winnipeg, á elliheimilinu „Betel“ að Gimli, Man. Fæddur í Fellnahreppi í Norður-Múlasýslu 1872. Foreldrar: Ólafur Árnason úr Eiðahreppi og Margrét Halldórsdóttir, ættuð af Tjörnesi. Flutti með þeim til Nýja Íslands í stóra hópnum 1876.

23. Pétur Vigfús Mathews forstjóri, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg. Foreldrar: Hallgrímur Metúsalemsson úr Loðmundarfirði og Kristjana Vigfúsdóttir frá Djúpavogi. Fluttist með þeim vestur um haf til Lundar, Man., en síðan búsettur í Winnipeg.

27. Kristín Bjarnason, ekkja Einars Bjarnason, á Almenna sjúkrahúsinu í Vancouver, B.C., 71 árs gömul.

29. David Goodman skrautgripasali, í Wadena, Sask., 71 árs að aldri. Fæddur á Íslandi, átti heima í Glenboro og Treherne, Man., áður en hann fluttist til Wadena.

30. Snorri Jónsson, áður lengi bóndi í Tantallon, Sask., í Vancouver, B.C. Fæddur að Auðbrekku í Hörgárdal í Eyjafjarðarsýslu 28. apríl 1867. Foreldrar: Jón Snorrason og Sigríður Sigurðardóttir. Kom frá Íslandi til Kanada 1887.

Sept. — Walter Johnson námumaður, í Flin Flon, Man., 75 ára gamall.

OKTÓBER 1961

5. Þórður Kristján Danielsson, á sjúkrahúsi í Winnipeg. Fæddur á Hólmlátri á Skógarströnd í Snæfellsnessýslu 27. des. 1873. Foreldrar: Daníel Sigurðsson og Kristjana Jörundsdóttir, er fluttu til Manitoba og urðu frumbyggjar í Grunnavatnsbyggð. Fluttist vestur um haf til Kanada 1897, nam land í Grunnavatnsbyggð; búsettur í Lundar-byggð 1917-1930, en síðan í Winnipeg.

5. Guðlaug Arason, ekkja Tryggva Arasonar, frá Húsavík, Man., á elliheimilinu „Betel“, Gimli, Man., 81 árs að aldri.

7. Árni Sveinbjörnsson, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg. Fæddur að Gilljum í Borgarfjarðarsýslu 15. okt. 1871. Foreldrar: Sveinbjörn Þorbjörnsson og Guðrún Árnadóttir. Fluttist af Íslandi til Kanada 1897. Búsettur í Winnipeg síðan 1917.

8. Ólöf Christie, kona Jóhannesar Christie, á heimili sínu í Winnipeg, 77 ára. Fædd á Íslandi, en kom til Manitoba fyrir fimmtíu árum. Átti fyrrum heima í Selkirk og á Gimli.

12. Pálmi Sigursteinn Hjörleifsson, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnpieg, 44 ára.

13. Sigrún Sigmar, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg, 68 ára gömul. Fædd í Glenboro, en hafði átt heima í Winnipeg síðast liðin 30 ár. Alsystir Dr. Haralds Sigmar prests.

14. Björn G. Johnson, á sjúkrahúsi í Kitimat, B.C. Fæddur 8. apríl 1893 í Húsey í Hróarstungu í Norður-Múlasýslu. Foreldrar: Guðmundur Jónsson, kunnur fróðleiksmaður, og Jónína Björnsdóttir. Kom með fólki sínu vestur um haf til Kanada 1903. Um langt skeið bóndi í Vogar-byggðinni í Manitoba.

15. Meyer Egilsson, í Los Angeles, Kaliforníu. Fæddur að Gimli, Man., 18. maí 1895. Hafði átt heima í Kaliforníu í 40 ár, fyrst í San Francisco og á síðari árum í Los Angeles.

15. Margarete Emily Stevens, að heimili sínu á Gimli, Man., 38 ára gömul. Fædd þar í bæ. Foreldrar: Mr. og Mrs. H. F. Magnússon.

16. Stanley S. Einarsson, að Gimli, Man., 53 ára að aldri. Fæddur í Minervabyggðinni í grennd við Gimli, átti þar heima alla ævi og stundaði búskap.

16. Ólafur Ó. Magnússon, á sjúkrahúsi í Wynyard, Sask. Fæddur 20. febr. 1876 að Giljalandi í Haukadal í Dalasýslu. Foreldrar: Oddur Magnússon frá Núpi í Haukadal og Margrét Ólafsdóttir frá Vatnshorni í sömu sveit. Kom vestur um haf með foreldrum sínum til N. Dakota 1886. Fluttist til Vatnabyggða og nam land í grennd við Wynyard 1905, og jafnan síðan búsettur á þeim slóðum. Áhugamaður um þjóðræknismál.

23. J. Soffía Johnson, ekkja Magnúsar Johnson, á sjúkrahúsi í Winnipeg, 78 ára að aldri. Búsett þar í borg í 65 ár.

29. Eiríkur Eiríksson, í Winnipeg, 26 ára gamall. Fæddur í Hecla, Man., sonur Kristins og Sigríðar Eiríkson.

29. Augustína Goodman, ekkja Þorsteins Goodman, á elliheimilinu „Stafholt" í Blaine, Wash. Fædd í Skagafirði 23. sept. 1879. Foreldrar: Jón Jónsson og Sigr. Stefánsdóttir. Hafði verið búsett í Marietta, Wash., í 46 ár.

Okt. — Helgi Steinberg, að heimili sínu í White Rock, B.C. Fæddur 21. jan. 1876 í Mjóadal í Bárðardal í Suður-Þingeyjarsýslu. Foreldrar: Pétur Pétursson og Aðalbjörg Jósepsdóttir. Kom vestur um haf 1910. Landnámsbóndi í grennd við Foam Lake, Sask., í 27 ár, en síðan búsettur í British Columbia.

NÓVEMBER 1961

1. Carl Johnson prentari, á elliheimili prentara í Colorado Springs, Colorado í Bandaríkjunum. Fæddur í Winnipegosis, Man., 22. apríl 1902, en fluttist fimm ára gamall með foreldrum sínum, Mr. og Mrs. Árni Johnson, til Wynyard, Sask. Nam prentiðn þar og í Foam Lake, Sask., og vann síðan sem prentari í Winnipeg um skeið.

3. Stefán L. Ísfeld, að heimili sínu að Gimli, Man., 55 ára gamall. Fæddur að Gimli og átti þar heima ævilangt.

5. John Ágúst Eggertson, að heimili sínu í Winnipeg, 71 árs að aldri. Fæddur þar í borg og búsettur þar til æviloka.

5. Cecil A. Gudmundson fiskimaður, á sjúkrahúsi í Selkirk, Man. Fæddur í Riverton, Man., 18. nóv. 1915, sonur Mr. og Mrs. H. H. Gudmundson.

7. Jóhanna White, í Edmonton, Alberta, 83 ára gömul.

9. Oddur Guttormson, búsettur að Húsavík, Man., á sjúkrahúsi að Gimli, Man., 83 ára að aldri.

13. Margrét Johnson, ekkja Hannesar Johnson, áður í Glenboro, Man., í Winnipeg, 89 ára. Fædd á Íslandi, en fluttist vestur um haf með foreldrum sínum 1882, og settist fjölskyldan að í grennd við Cypress River, Man.

14. Ólafur Sigurdson, að Geysir, Man., 43 ára gamall.

18. Sigurbjörg Kristjánsson, ekkja Sigurðar Kristjánssonar, á Gimli, Man., 81 árs að aldri. Fædd á Íslandi, en kom vestur um haf 1881, átti fyrst heima í Geysir, Man., en síðustu 65 árin að Gimli.

23. Gunnlaugur Ágúst Breckman, að Lundar, Man., 53 ára.

25. Magnús Gíslason, frá Árborg, Man., á sjúkrahúsinu að Gimli, Man., 73 ára.

27. Mary Jackson, á heimili systur sinnar, Mrs. T. Goodmundson, í Stevensville, Ont., 86 ára að aldri.

27. Ásdís Solveig Johnson, ekkja Josephs Johnson, í Santa Monica, Kaliforníu, 91 árs gömul. Kom frá Íslandi til Kanada 1889 og átti heima í Winnipeg í 62 ár, en síðastliðin tíu ár í Kaliforníu.

Nóv. — John M. Johnson smiður, á heimili sínu í Brown, Man. Fæddur að Hallson, N. Dakota 1887. Fluttist ungur að aldri með foreldrum sínum til Markerville, Alberta, en þaðan til Brown fyrir mörgum árum.

DESEMBER 1961

12. Aurora Guðný Arason, ekkja Ágústs S. Arasonar, að heimili sínu í Glenboro, 62 ára að aldri. Fædd þar, dóttir landnámshjónanna Olgeirs Frederickson og konu hans.

17. Helgi Einarsson, landnámsmaður í Narrows-héraðinu við Manitobavatn, að Anama Bay við Dauphin River, Man., 91 árs gamall. Hafði verið á þeim slóðum síðan 1887 og var sérstæður athafnamaður.

22. Hjálmur V. Thorsteinsson smiður, á Gimli, Man., 55 ára að aldri. Fæddur að Gimli, sonur fróðleiksmannsins Hjálms Þorsteinssonar, og átti alla ævi heima þar í bæ. Áhugamaður um félagsmál.

23. Guðrún Erickson, ekkja Valdimars Erickson, í Vancouver, B.C., 84 ára. Átti fyrrum heima að Lundar, Man.

25. John Reykdal, frá Oak Point, Man., á sjúkrahúsinu í Deer Lodge, Man., 66 ára gamall.

25. Ingveldur (Inga) Guðný Gillies, kona Jóns S. Gillies, að heimili sínu í Winnipeg. Fædd á Fellsströnd í Dalasýslu 1881, dóttir Benjamíns Jónssonar og Steinunnar Jónsdóttur, og fluttist með þeim vestur um haf tveggja ára að aldri.

31. Snjólaug Björnson, ekkja Guðjóns Björnssonar bónda í Framnesbyggð í Nýja Íslandi, en síðast í Árborg, 72 ára. Talin fædd í Akra, N. Dakota, en þangað fluttu foreldrar hennar, landnámshjónin Tryggvi og Hólmfríður Ingjaldson, bæði Þingeyingar, af Íslandi árið 1886; þaðan fluttist hún með þeim til Nýja Íslands 1901.

Fertugasta og annað ársþing Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi

Fyrsti fundur

fertugasta og annars ársþings Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi var settur af forseta félagsins, dr. Richard Beck, í Góðtemplarahúsinu við Sargentstræti, mánud. 20. febr. árið 1961, kl. 10 f. h.

Ritari las áætlaða dagskrá þingsins, en dr. Valdimar J. Eylands stjórnaði guðræknisstund, og sungnir voru sálmarnir „Dagur austurloft upp ljómar“ og „Þú Guð ríkir hátt yfir hverfleikans straum“. Gunnar Erlendsson lék undir á slaghörpu. Að því búnu flutti forseti, dr. Richard Beck, ársskýrslu sína.

Ársskýrsla forseta

Góðir tilheyrendur, heiðruðu fulltrúar og gestir!

Dvölin heima á Íslandi síðastliðið sumar verður mér með öllu ógleymanleg. Ættjörðin hló mér við sjónum í svipmikilli fegurð sinni og sumarskarti, því að veðrið lék við mig; og viðtökurnar, sem ég átti að fagna um land allt, voru svo ástúðlegar, að ég fæ þær aldrei fullþakkaðar. Það var þess vegna í engu ofmælt, er ég sagði í jólakveðju til frænda og vina heima á ættjörðinni:

Mér syngja minningar sólarljóð
frá sumrinu á ættargrundu,
og vinahlýjunnar hjartaglóð
mér hitar að síðustu stundu.
Mín kveðja ofin úr þáttum þeim
og þökkin fljúga til ykkar heim.

Það liggur utan takmarka þessara inngangsorða hinnar formlegu forsetaskýrslu minnar að fara að lýsa, svo að nokkuru nemi, ógleymanlegri Íslandsferð minni, enda hefi ég leitazt við að gera það í megindráttum í grein minni „Svipleiftur úr sumardvöl á Íslandi“, sem birtist í þessum árgangi **Tímarits** vors. Þar hefi ég nær málslokum að því vikið, hvernig slík heimsókn til ættjarðarinnar lætur Íslendinginn utan úr löndum finna sterkar til náinna tengsla sinna við móðurmoldina, og þá sérstaklega hvað snertir oss, er fædd erum þar og uppalin. Það er djúpstæð reynsla, lærdómsrík og mannbætandi, að dveljast um stund á ný á æskustöðvunum, þar sem ræturnar liggja djúpt í mold og sjálfir steinarnir tala hljóðu máli minninganna. Á ferðum mínum um Ísland, og eðlilega eftirminnilegast á ættarslóðum mínum á Austurlandi ,urðu mér fleyg orð Stephans G. Stephanssonar að eggjandi veruleika:

Og það er sem holtin sjálf hleypi í mann
þrótt,
þar hreystiraun einhver var drýgð;
og svo er sem mold sú sé manni þó
skyld,
sem mæðrum og feðrum er vígð.

Utan átthaganna verður mér sérstaklega minnisstæð koman til Grímseyjar í fyrsta sinni, enda hefi ég helgað henni allítarlegan kafla í frásögn minni um Íslandsferðina. En ég held, að enginn, sem þekkir eitthvað til sögu þessarar nyrztu byggðar Íslands, er liggur að miklu leyti norður í íshafi, komi þangað, svo að honum verði eigi ofarlega í huga sú merkilega barátta, sem íbúar hennar hafa háð fyrir lífi sínu og tilveru, kynslóð fram af kynslóð og öld eftir öld. Það var einmitt þetta, sem dró athygli Íslandsvinarins mikla, Daniels Willards Fiske, að Grímsey og Grímseyingum, og varð til þess, að hann tók við þá fágætu ástfóstri, er lýsti sér fagurlega í höfðinglegum gjöfum hans í þeirra þágu, sem orðið hafa þeim til margs konar nytsemdar og halda áfram að bera ávöxt fram á þennan dag. Í efnismiklu og snjöllu erfiljóði sínum um Fiske kemst Stephan G. Stephansson þannig að orði:

Hann mat ekki milljónir einar —
hann miðaði auðlegð hjá þjóð
við landeign í hugsjóna heimi
og hluttak í íþrótta sjóð' —
og var um þann ættingjann annast,
sem yzt hafði og fjarlægast þrengst,
en haldið við sálarlífs sumri
um sólhvörfin döprust og lengst.

Þetta er réttilega mælt og drengilega í garð hins ameríska öðlings og ástvinar lands vors, eins og Stephan nefnir hann einnig að verðleikum, stofanda hins mikla og víðfræga Fiske-safns íslenzkra rita í Cornell-háskóla í Íþöku í New York ríki. En jafnframt því og Stephan hleður Fiske verðugan lofköst í þessu svipmikla kvæði um hann, er að finna í lokaorðum hins tilvitnaða erindis frábærilega orð-

haga og markvísa lýsingu á kjarnanum í þeirri baráttu, sem Grímseyingar háðu öldum saman, er verður um leið táknmynd af baráttu hinnar íslenzku þjóðar fyrir tilveru sinni við hin andvígustu kjör öld eftir öld:

En haldið við sálarlífs sumri
um sólhvörfin döprust og lengst.

Þetta er hið allra aðdáunarverðasta í sögu þjóðar vorrar, að hún lét ekki bugast, hvernig sem á móti blés, hélt eigi aðeins áfram að vera til sem þjóð, en hélt vakandi sjálfstæðisanda sínum og lifði andlega frjósömu menningarlífi, misjafnlega blómlegu að vísu, þrátt fyrir allt. Það er þetta, sem gerir sögu fámennrar ættþjóðar vorrar því dásamlegri og um margt lærdómsríkari í mínum augum, því betur, sem ég kynni mér þá sögu, og reyni eftir beztu getu að lesa hana sem réttast í ljósi ferils og reynslu annarra stærri þjóða.

Í hinum fagra og tilþrifamikla kvæðaflokki sínum, **Björn á Reyðarfelli**, lýsir Jón Magnússon einyrkjanum, sem berst sinni baráttu með frábærlegum hetjuskap, á þessa leið:

Mér fannst hann vera ímynd þeirrar
þjóðar,
sem þúsund ára raunaferil tróð
og dauðaplágum varðist gadds og glóðar,
en geymdi alltaf lífs síns dýrsta sjóð.
— Því gat ei brostið ættarstofninn sterki,
þótt stríðir vindar græfu aldahöf,
að fólk, sem tignar trúmennskuna í
verki,
það tendrar eilíf blys á sinni gröf.

Skáldið bregður hér birtu á það grundvallaratriði, hvers vegna þjóð vorri tókst að standa af sér storma aldanna og ganga sigrandi af hólmi úr aldalangri baráttu sinni. Það var trúnaðurinn við hið bezta í erfðum hennar og hið göfugasta í henni sjálfri, sem bar hana fram til sigurs. Þennan sannleika er oss gott að bera í minni, enda er hjartað í allri vorri þjóðræknisviðleitni sú sannfæring, að varðveizla og ávöxtun hins bezta í ættar- og menningarerfðum vorum sé bæði mannbætandi fyrir oss sjálf og geri oss að sama skapi vökulli og gjöfulli þegna vors nýja lands, menningarlega talað.

Og vor íslenzka arfleifð er mörgum þáttum ofin, gömul og ný; við hana eru ávallt að bætast nýjar gersemar á sviði bókmennta og lista. Ég nefni sem dæmi nýútkomna kvæðabók Davíðs Stefánssonar frá Fagraskógi, **Í dögun**, þar sem hvert kvæðið er öðru snjallara og fegurra, þrungið speki og mannkærleika. Það tekur bæði sérstaklega til íslenzku þjóðarinnar og talar til vor vestur-íslenzkra þjóðræknismanna og kvenna þetta erindi úr snilldarkvæðinu „Óður til lífsins“:

Vor jörð hefur átt og alið
ættir, sem klifu fell og tind.
Því vísa þær öðrum veginn
að vizkunnar dýpstu lind.
Enn getur nútíð notið
náðar og fræðslu hjá liðinni öld.
Drauminn um vorið vekja
vetrarins stjörnukvöld.

„Enginn stöðvar tímans þunga nið,“ segir Davíð einnig í einu af sínum eldri merkiskvæðum. Enn á ný hefir hraðfleygur straumur hans borið frá oss yfir móðuna miklu stóran hóp ágætra félagssystkina vorra, er vér kveðjum með hlýjum huga, virðingu og þökk fyrir samfylgdina og traustan stuðning við málstað félags vors, en þau eru þessi samkvæmt upplýsingum, sem fjármálaritari, Guðmann Levy, hefir látið mér í té:

Dr. Þorkell Jóhannesson háskólarektor, Reykjavík, heiðursfélagi; Ragnar Á. Stefánsson, Winnipeg, skjalavörður félagsins; Daniel J. Lindal, Lundar; Árni Brandson, Hnausum; Hildibrandur Hildibrandon, Hnausum; prófessor Sigurður Jónsson, Chapel Hill, North Carolina; Guðmundur A. Stefánsson, Winnipeg; Miss Elín Hall, Winnipeg; Mrs. J. B. Skaptason, Winnipeg; Hjálmar Gíslason, Winnipeg; Miss Friðmunda Christie, Winnipeg; Mrs. Ingibjörg Butler, Winnipeg; Thorvaldur Pétursson, Toronto; Guðmundur B. Magnússon, Gimli; Mrs. John Stevens, Gimli; Hjörtur T. Hjaltalín, Mountain, oftsinnis forseti deildarinnar „Báran“; John H. Johnson, Mountain; Steini Goodman, Milton; Mrs. Sigurbjörg Johnson, Selkirk; Mrs. Ásta Sveinsson, Selkirk, og Mrs. Thora Austmann, Gimli.

Um leið og vér vottum aðstandendum þessara horfnu félagssystkina úr hópnum djúpa hluttekningu vora, skulum vér minnast þeirra með því að rísa úr sætum.

En lífið heldur áfram, og oss, sem uppi stöndum, ber að halda merkinu á lofti eftir mætti, þótt á brattann sé að sækja. Það hefir stjórnarnefnd félagsins leitazt við að gera á liðnu starfsári. Á allmörgum fundum, og utan þeirra, hefir hún fjallað um þau mál, sem síðasta þjóðræknisþing fól henni í hendur, og jafnframt haft til umræðu og framkvæmda ýmis önnur málefni. Samnefndarfólki mínu þakka ég nú sem áður ágæta samvinnu. Rennum því næst sjónum yfir starfsárið.

Útbreiðslu- og fræðslumál

Stjórnarnefndin hefir unnið að þeim málum eftir föngum, enda eru þau þannig vaxin, að þeim ber að halda sem bezt vakandi, eigi félagsskapurinn að halda áfram að ná tilgangi sínum. Auk stjórnarnefndarinnar hafa ýmsir aðrir lagt hönd á plóg þessum málum til stuðnings.

Fyrrv. forseti félagsins, dr. Valdimar J. Eylands, hefir á samkomum víðs vegar talað máli þess og hvatt fólk til þess að styðja þjóðræknislega viðleitni vora, enda hefir hún lengi átt góðan hauk í horni, þar sem hann er.

Núverandi varaforseti og fyrrv. forseti, séra Philip M. Pétursson, hefir unnið að útbreiðslu- og fræðslumálunum með ýmsum hætti. Í fjarveru forseta flutti hann kveðju félagsins á Íslendingadeginum að Gimli, kom fram fyrir hönd þess í ársveizlu Icelandic Canadian Club og víðar af hálfu þess. Þakka ég honum kærlega þau fulltrúastörf.

Ritari félagsins, prófessor Haraldur Bessason, hefir í ræðu og riti unnið dyggilega að málum vorum.. Hann flutti erindi á ársfundi fræðafélagsins „The Linguistic Circle of North Dakota and Manitoba“ í maí; þ. 17. júní hélt hann ræðu á samkomu þjóðræknisdeildarinnar „Esjunnar“ í Árborg; snemma á árinu hélt hann enn fremur tvær ræður á United College hér í Winnipeg, og kennir þar nú íslenzku og flytur fyrirlestra einu sinni í viku. Meðalaðsókn hefir verið 12 nemendur. Hann hefir einnig ritað fjölda greina um íslenzk efni fyrir hið íslenzka vikublað vort og víðar.

Vararitari, Walter J. Lindal dómari, flutti ræðu á minningarsamkomunni um Mrs. J. B. Skaftason og ávörp víðar á samkomum. Hann hefir einnig ritað mikið um þjóðræknis- og menningarmál í **The Icelandic Canadian**, og skipar framvegis forystusess í Canada-Iceland Foundation og blaðamannafélaginu „Canadian Ethnic Press Federation.“

Féhirðir, Grettir L. Jóhannson ræðismaður, hefir flutt ræður um Ísland og ávörp á ýmsum samkomum. Á ferð sinni í Kaliforníu síðastliðið sumar hélt hann einnig ræðu um vestur-íslenzk félags- og menningarmál á Íslendingasamkomu, er honum var haldin til heiðurs í Long Beach.

Varaféhirðir, frú Hólmfríður F. Danielson, flutti þrjár ræður um Ísland og íslenzk efni, eina þeirra á samkomu þjóðræknisdeildarinnar á Gimli, en hinar á samkomum í Winnipeg. Hún hafði einnig umsjón með þátttöku Íslendinga í „The Festival of Nations“ í júlí síðastliðið sumar. Fram að jólum kenndi hún hóp ungra stúlkna íslenzku. Enn fremur hefir hún annazt undirbúning og fjölritun minninga („Pioneer Sketches“) S. B. Olson, og ritað greinar um íslenzk efni bæði á ensku og íslenzku.

Fjármálaritari, Guðmann Levy, hefir með bréfum til deilda unnið þarft starf í þá átt að halda sambandi við þær, og starfað í ýmsum nefndum af hálfu stjórnarnefndar. Hið sama gildir um varafjármálaritara, Ólaf Hallsson, sem hefir einnig, eins og að undanförnu, unnið ötullega í þágu heimadeildar sinnar að Lundar.

Oss í stjórnarnefndinni var það fagnaðarefni, þegar frú Marja Björnsson var kosin skjalavörður, og hörmuðum það að sama skapi, er hún gat eigi starfað áfram í nefndinni vegna brottflutnings þeirra hjóna vestur að hafi En svo sem vænta mátti, hefir hún haldið áfram að sýna í verki tryggð sína við málstað vorn með ræðuhöldum á samkomum, og þá sérstaklega um sitt mikla áhugamál, skógræktarmálið.

Áður en hann lagði af stað í Íslandsferð sína, flutti forseti fyrirlestur um norrænt efni á Fylkisháskólanum í Manitoba og erindi um Gunnar Gunnarsson rithöfund á ársfundi Félagsins til eflingar norrænum fræðum (Society for the Advancement of Scandinavian Study) í Chicago; enn fremur kveðjur félags vors á 75 ára afmælissamkomu Íslenzka-lúterska Kirkjufélagsins í Vesturheimi (Argyle, Man., og á samkomum til heiðurs biskupi Íslands að Mountain, N. Dak., og í Winnipeg. Síðan hann kom heim úr ferðinni hefir forseti flutt fjölda af ræðum, meðal annars útvarpserindi um Leif Eiríksson frá útvarpsstöð Ríkisháskólans í N. Dakota, ræðu um norrænar menningarerfðir á fundi Þjóðræknisfélags Norðmanna í Grand Forks, og erindi um Íslandsferðina á somkomu þjóðræknisdeildarinnar „Ísland“ í Brown, Manitoba, og á fundum Rótaryklúbbsins og Kiwanisklúbbsins í Grand Forks. Hann talaði einnig á segulband jólakveðju af hálfu Þjóðræknisfélagsins, sem íslenzka Ríkisútvarpið útvarpaði um hátíðaleytið. Einnig hefir hann á árinu birt fjölda greina og ritdóma um íslenzk efni austan hafs og vestan.

Fer þá vel á því að geta hér sérstaklega heimsóknar séra Braga Friðrikssonar hingað vestur um haf, en hann kom hingað til að kynna íslenzka myndlist. Ferðaðist hann á vegum Þjóðræknisfélagsins um byggðir vorar í Manitoba og Norður-Dakota, flutti erindi, með litmyndum af Íslandi og íslenzku þjóðlífi, og sýndi prentmyndir af kunn-

um verkum margra hinna merkustu íslenzkra listmálara. Þegar hann hvarf heim um haf aftur, varð séra Jón Bjarman að Lundar við tilmælum félags vors um að halda áfram sýningum séra Braga í Churchbridge, Sask., og á ýmsum stöðum á vesturströndinni. Munu þeir prestarnir, að samanlögðu, hafa heimsótt flestar deildir félagsins á vegum þess, og vil ég í félagsins nafni þakka þeim fræðslu- og landkynningarstarfsemi þeirra. Var hér jafnframt um nýmæli að ræða, því að eigi hefir áður farið fram slík kynning íslenzkrar málaralistar meðal Íslendinga í Vesturheimi, og er vonandi, að þessi menningarlega viðleitni félags vors hafi orðið þeim, er sýningarnar sóttu, til ánægju og fróðleiks.

Ættar- og menningartenglsin við Ísland

Í þau hafa ofizt nýir þættir með gagnkvæmum heimsóknum og öðrum hætti á árinu. Skal þá fyrst getið heimsóknar herra Sigurbjarnar Einarssonar, biskupsins yfir Íslandi. Hann kom, eins og kunnugt er, í boði Íslenzka-lúterska Kirkjufélagsins; en oss gafst tækifæri til að taka þátt í samkomum honum til heiðurs, og þökkum þann vinarhug. Biskupinn flutti oss faguryrtar og hjartahlýjar kveðjur frá ættlandi og ættþjóð, er fundu næman hljómgrunn í sálum vorum. Óhætt má því fullyrða, að með komu sinni hafi hann drjúgum treyst þau bræðrabönd, trúar- og menningarleg bönd, sem tengja oss Íslandi og Íslendingum í heimalandinu.

Öðrum kærkomnum gestum, auk séra Braga, sem þegar er nefndur, áttum vér einnig að fagna heiman um haf á árinu, en það voru þeir dr. Þorkell Jóhannesson rektor og Birgir Thorlacius ráðuneytisstjóri, er komu hingað snemma í júlímánuði. Í sameiningu efndu Þjóðræknisfélagið og Canada-Iceland Foundation til virðulegs hádgisverðar þeim til heiðurs. Tóku þar til máls, auk heiðursgestanna, fulltrúar ýmissa íslenzkra félaga, meðal annarra, varaforseti félags vors, séra Philip M. Pétursson, er afhenti dr. Þorkatli heiðursfélagaskírteini félagsins, og vararitari, Walter J. Lindal dómari, forseti Iceland Canada Foundation. Votta ég þeim öllum, er hlut áttu að þessu samkvæmi, þökk félags vors, og er ég ekki að efa, að heimsókn þessara ágætu manna styrkti ættar- og menningarböndin yfir hafið. Hitt er oss einlægt harmsefni, að dr. Þorkell Jóhannesson er nú horfinn úr hópnum; átti heimaþjóðin þar á bak að sjá einum af sínum beztu sonum og mikilvirkum og gagnmerkum fræðimanni, en vér Íslendingar vestan hafs heilhuga vini og velunnara.

Góðu heilli, eigum vér marga aðra hollvini heima á ættjörðinni, sem annt er um framhaldandi ættar- og menningartengsli milli vor Íslendinga yfir hið breiða haf. Nefni ég þar fyrst Þjóðræknisfélagið á Íslandi, með þá Sigurð Sigurgeirsson og dr. Finnboga Guðmundsson í fararbroddi, en fjölda ágætra manna og kvenna þeim að baki. Munum vér Íslendingar vestan um haf, er dvöldum heima á Íslandi síðastliðið sumar, verða langminnugir hins framúrskarandi ánægjulega gestamóts, sem félagið hélt til þess að fagna oss. Þar héldust fagurlega í hendur höfðingleg rausn og djúpstæður bróðurhugur.

Þá vinnur Árni Bjarnarson og nefnd hans með mörgum hætti að eflingu sambands og samvinnu Íslendinga austan hafs og vestan. Kynntist ég því vel í heimferð minni, hve mikið hann leggur á sig til þess að greiða götu Íslendinga vestan um haf heima á ættjörðinni og gera þeim dvölina þar sem ánægjulegasta, að eitt sé talið af viðleitni hans í þjóðræknismálum. Merkasta verk í þá átt, sem hann hefir með höndum, er þó starf hans að útgáfu hins mikla rits **Æviskrár Vestur-Íslendinga**, sem út er nú að koma á vegum Prentverks Odds Björnssonar á Akureyri. Verðskuldar útgáfa þessa merkisrits heilhuga stuðning vor Íslendinga vestan hafs.

Var Árni einnig framarlega í hópi þeirra, er gengust fyrir heimboði mínu til Íslands síðastliðið sumar. Hefi ég í byrjun þessa máls vikið að þeirri heimsókn og hinum frábæru viðtökum af allra hálfu, en hér skal stuttlega horfið að ræðuhöldum mínum, sem fjölluðu að mjög miklu leyti um Vestur-Íslendinga, íslenzk menningar- og þjóðræknismál, en alls mun ég hafa flutt milli 40 og 50 ræður og ávörp í ferðinni. Um ræðuhöld mín á ýmsum meiriháttar samkomum er getið í ferðaþáttum mínum í **Tímaritinu**, og er því óþarft að fara fleiri orðum um þau hér. Hins vegar þykir mér rétt að geta þess á þessum vettvangi, að fyrirlestur minn um Vestur-Íslendinga, „Með alþjóð fyrir keppinaut“, flutti ég í Háskóla Íslands og á opinberum samkomum á Ísafirði, Akureyri og sex stöðum á Austurlandi. Áður en ég fór af Íslandi var fyrirlestur þessi tekinn á segulband og útvarpaði íslenzka ríkisútvarpið honum 16. október. Hefir hann nú einnig verið prentaður í tímaritinu **Eimreiðinni**. Á ferðum mínum um Ísland var ég stöðugt að skila kveðjum frá ættingjum og vinum hér vestra heim um haf, og flutti með mér aftur fjölda af hliðstæðum kveðjum

vestur yfir álana. Hefir mér verið það óblandið fagnaðarefni að vera með þeim hætti boðberi gagnkvæms ræktarhuga Íslendinga yfir hafið og kysi mér ekki annað hlutskipti fremur.

Kem ég þá að sögulegasta og merkasta atburðinum, sem gerðist í samvinnumálunum við Ísland á árinu, en það er heimsókn Karlakórs Reykjavíkur á vorar slóðir. Hélt hann, eins og alkunnugt er, tvær samkomur í Winnipeg, og hafði Þjóðræknisfélagið átt drjúgan hlut að undirbúningi þeirra; enn fremur hélt kórinn samkomu í Árborg á vegum þjóðræknisdeildarinnar þar. Var hinum kærkomnu söngvasvönum heiman um haf fagnað með virðulegum veizluhöldum bæði í Winnipeg og Árborg, og einnig með sömu rausn að Mountain, N. Dakota, þar sem kórinn söng allmörg lög í norðurleiðinni. Hefir öllum þessum veizluhöldum og samkomum kórsins verið ítarlega lýst í vikublaði voru, **Lögbergi-Heimskringlu**, og sé ég ekki ástæðu til að endurtaka það, en vísa til þeirra greinagóðu umsagna. Hitt er víst, að Karlakór Reykjavíkur fór hingað að þessu sinni mikla sigurför, eigi síður en í fyrri heimsókn sinni fyrir fjórtán árum. Söngur kórsins vakti almenna og verðskuldaða hrifningu allra þeirra, sem áttu þess kost að hlýða á hann, og að vonum snertu íslenzku lögin sérstaklega djúpa strengi í hjörtum vorum. Það eru því engar ýkjur, að kórinn hafi með söng sínum fært Ísland nær oss og oss nær Íslandi, og lagt mikinn og varanlegan skerf til menningarlegra samskipta milli vor Íslendinga yfir hafið. Vér þökkum karlakórnum hjartanlega fyrir komuna og óskum honum brautargengis og vaxandi frama. Ég vil einnig nota tækifærið til þess að þakka innilega í félagsins nafni ágætt starf móttökunefndarinnar, er af hálfu stjórnarnefndar félagsins hafði með höndum undirbúning komu kórsins til Winnipeg, en í henni áttu sæti: Grettir L. Johannson, formaður, séra Philip M. Pétursson, frú Hólmfríður Danielson, Haraldur Bessason og Guðman Levy.

Útgáfumál

Tímarit vort kemur út með líkum hætti og áður undir prýðilegri ritstjórn þeirra Gísla skálds Jónssonar og Haraldar Bessasonar prófessors. Varð Gísli nýlega hálfníræður, og vil ég í nafni félagsins óska honum hjartanlega til hamingju með þann merkisáfanga á lífsins leið og sem lengstra og blessunarríkastra ævidaga, um leið og ég þakka honum hið mikla starf hans í þágu félags vors og annarra menningarmála, og um annað fram ágæta ritstjórn **Tímaritsins** á þriðja áratug.

Halldór J. Stefánsson hefir aftur annazt söfnun auglýsinga, og notið nú sem áður góðrar aðstoðar þeirra Páls S. Pálssonar skálds að Gimli og Ólafs Hallssonar að Lundar. Færi ég þeim þakkir félagsins.

Eins og að undanförnu hefir Þjóðræknisfélagið á liðnu ári styrkt hið íslenzka vikublað vort með $500.00 fjárframlagi. Mun félagsfólk sammála um, að því fé sé ágætlega varið, jafn þýðingarmikil og útgáfa slíks blaðs er fyrir alla vora þjóðræknis- og félagslega starfsemi. Vil ég enn á ný hvetja fólk vort til að styðja sem öflugast útgáfu og útbreiðslu blaðsins.

Önnur mál

Prentuðum skýrslum féhirðis, fjármálaritara og skjalavarðar verður venju samkvæmt útbýtt á þinginu. Einnig verða lagðar fram skýrslur milliþinganefnda í **skógræktarmálinu** og **minjasöfnun**, en formaður þeirra beggja er frú Marja Björnsson. Um skógrækt á Íslandi hefi ég fjallað sérstaklega í kaflanum „Að klæða landið“ í ferðaþáttum mínum í **Tímaritinu**, en vil aðeins endurtaka það, hve hrifinn ég var af því að kynnast af eigin sjón og reynd árangrinum af starfseminni á því sviði heima á Íslandi í sumar og framtíðarhorfunum í þeim efnum. Reitur Vestur-Íslendinga á Þingvöllum er óðum að vaxa úr grasi, og vel að honum hlúð. Og ég vil bæta því við, að stuðningur sá, sem vér höfum veitt því þarfa máli, er mikils metinn heima á Íslandi. Það er því eindregin ósk mín og hvatning, að vér höldum áfram að styðja það mál sem drengilegast. Eins og ég komst að orði í ræðu minni í 30 ára afmælisveizlu Skógræktarfélags Íslands að Þingvöllum, þá er ekkert ánægjulegra en að eiga samleið með gróandanum.

Húsbyggingarmálinu var á síðasta þingi vísað til stjórnarnfendar til athugunar í samráði við deildir félagsins, og mun ritari gera grein fyrir því, sem gerzt hefir í málinu.

Skýrslur deildanna munu greina frá því, hvernig þeim hefir vegnað á árinu, en óþarft er að fjölyrða um það, hver meginþáttur þær og starfsemi þeirra er í tilveru félagsins og starfi þess.

Læt ég hér svo staðar numið og býð yður öll hjartanlega velkomin á 42. ársþing félags vors, og vil, til hvatningar til dáða að málum vorum, minna á eftirfarandi erindi úr kvæði Davíðs Stefánssonar „Nafnlaust bréf“ í hinni nýju ljóðabók hans:

Ef hugur fylgir máli,
þá gefðu og gefðu allt.
þeir glatast fyrst,
sem engu fórna vildu.

Til himins kemur aldrei
hjarta, sem er kalt
og hikar við
að gera sína skyldu. —

Dr. Beck minntist sérstaklega þeirra félaga, er látizt höfðu á árinu. Risu þinggestir úr sætum í virðingarskyni við hina látnu. Dr. Valdimar J. Eylands gerði að tillögu sinni, að þinggestir risu úr sætum og vottuðu með því forseta þakklæti sitt fyrir ágæta skýrslu. Var svo gert þegar.

Mrs. Kristín Johnson gerði þessu næst tillögu um, að forseta yrði falið að skipa þriggja manna kjörbréfanefnd. Miss Hlaðgerður Kristjánsson studdi, og var tillagan samþykkt.

Kjörbréfanefnd:

Guðmann Levy
Kristín Johnson
Kristín Thorsteinsson.

Miss Hlaðgerður Kristjánsson bar fram tillögu þess efnis, að forseta yrði falið að skipa þriggja manna dagskrárnefnd. Sú tillaga var studd af mörgum og síðan samþykkt.

Dagskrárnefnd:

Dr. Valdimar J. Eylands
Tímóteus Böðvarsson
Louisa Gíslason.

Féhirðir, Grettir L. Johannson, flutti þessu næst fjárhagsskýrslu Þjóðræknisfélagsins og skýrslu um húseign félagsins á Home Street. Fjármálaritari, Guðmann Levy, flutti og ársskýrslu sína.

FJÁRHAGSSKÝRSLA FÉHIRÐIS ÞJÓÐRÆKNISFÉLAGS ÍSLENDINGA Í VESTURHEIMI

Tekjur og útgjöld yfir tímabilið 10. febr. 1960 til 10. febr. 1961

TEKJUR:

10. febr. 1960:		
Innstæða, Royal Bank of Canada		$1,326.49
Frá fjármálaritara	$ 543.41	
Tillög styrktarfélaga	180.00	
Auglýsingar, 41. árg. Tímaritsins	1,440.14	
652 Home Street	1,515.71	
Banka- og aðrir vextir	103.06	
Gjöf í minningarsjóð Gests Pálssonar	10.00	
Allar tekjur á árinu		$3,792.32
Samtals		$5,118.81

ÚTGJÖLD:

Ársþingskostnaður	$218.10	
Ágóði af samkomu	105.50	$ 112.60
Tímarit, 41. árg.:		
Ritstj. og ritlaun	$225.34	
Prentun á ritinu (áður borgað $1,200)	331.80	
Auglýsingasöfnun	361.54	918.68
Tímarit, 42. árg.:		
Prentun á ritinu, fyrirframborgun		1,200.00
Ríkisgjöld		4.00
Bankagjöld		10.38
Símtöl, símskeyti, frímerki		19.70
Risna		222.29
Ymislegt		40.25
Prentun		150.00
Ferðakostnaður		46.00
Þóknun fjármálaritara		58.25
Félagsmerki		325.00
Styrkur til Lögbergs-Heimskringlu		500.00
Öll útgjöld á árinu		$3,607.15
10. febr. 1961, Royal Bank of Canada, innstæða		1,511.66
Samtals		$5,118.81
Fyrningarsjóður á Royal Bank of Canada		$3,254.36

Grettir Leo Johannson, féhirðir.

Framanritaðan reikning höfum við endurskoðað og höfum ekkert við hann að athuga.

Winnipeg, 15. febrúar 1961.

Jóhann Th. Beck, Davíð Björnsson,
endurskoðendur.

SKÝRSLA FJÁRMÁLARITARA ÞJÓÐRÆKNISFÉLAGS ÍSLENDINGA Í VESTURHEIMI

yfir árið 1960.

INNTEKTIR:

Frá meðlimum aðalfélagsins	$ 87.93
Frá deildum	494.65

ÚTGJÖLD:

Burðargjöld undir
Tímarit, sér-

prentun og bréf	$ 39.17	
Afhent féhirði	543.41	
Alls	582.58	$582.58

6. febrúar 1961.
Guðmann Levy, fjármálaritari.

STATEMENT OF 652 HOME STREET FOR 1960

Total Receipts for 1960		$3,702.50
Total Disbursements for 1960:		
Taxes	$499.49	
City Water Work rates	86.21	
Fuel	484.14	
Management	155.00	
Light and Power	128.63	
City Hydro (purchase of stove)	50.00	
Sundries	24.20	
Plumbing	47.90	
Supplies and Repairs	121.15	
R. Swanson (Repairs to balcony etc.	78.25	
Bett's Saw Service, mower rep.	5.50	
Electrical repairs	36.75	
Stoker repairs	60.57	
G. Stefansson, decorating	296.50	
Caulking of windows and doors	45.00	
Robson Chimney Cleaners	8.50	
Boiler Inspection Fee	5.00	
	$2,186.79	
Credit Balance paid Treasurer	1,515.71	
TOTALS	$3,702.50	$3,702.50

Winnipeg, January 23rd, 1961.
Submitted by Mr. P. J. Petursson.

Framanritaða reikninga höfum við endurskoðað og höfum ekkert við þá að athuga.

Winnipeg, 15. febrúar 1961.

Davíð Björnsson, Jóhann Th. Beck,
endurskoðendur.

Flutningsmenn lögðu til, að skýrslunum yrði vísað til væntanlegrar fjármálanefndar. Mrs. Herdís Eiríksson studdi, og var tillagan samþykkt.

Dr. Valdimar J. Eylands flutti þessu næst skýrslu dagskrárnefndar.

Skýrsla dagskrárnefndar

Dagskrárnefnd leyfir sér að leggja til, að þingmál verði tekin til umræðu og afgreiðslu sem hér segir:

1. Þingsetning.
2. Ávarp og ársskýrsla forseta.
3. Kosning kjörbréfanefndar.
4. Kosning dagskrárnefndar.
5. Skýrslur embættismanna.
6. Skýrslur deilda.
7. Kveðjur og skeyti.
8. Kosning allsherjarnefndar.
9. Skýrslur milliþinganefnda.
10. Útbreiðslumál.
11. Fjármál.
12. Fræðslumál.
13. Samvinnumál við Ísland.
14. Útgáfumál.
15. Kosning embættismanna.
16. Ný mál.
17. Ólokin störf og þingslit.

Flutningsmaður gerði að tillögu sinni, að skýrslan yrði viðtekin. J. B. Johnson studdi, og var tillagan samþykkt. Ritari Þjóðræknisfélagsins flutti ársskýrslu þjóðræknisdeildarinnar „Frón" í Winnipeg.

Ársskýrsla þjóðræknisdeildarinnar „Frón" 1959-1960

Frón hefir starfað á svipuðum grundvelli þetta ár eins og að undanförnu, þótt áhugi fyrir starfi þess hafi ef til vill ekki verið eins mikill og stundum hefir verið áður. Frónsmótið tókst sæmilega, og skemmtiskráin var góð. Ræðumaður var séra Ingþór Indriðason, og þótti erindi hans hressilegt og vel flutt. Sú breyting hafði verið gerð þessu sinni, að Frónsmótið var haldið í Góðtemplarahúsinu gamla til þess að unnt væri að dansa, ef ske kynni, að áhugi fyrir þeirri skemmtun væri ekki alveg horfinn hjá meðlimum deildarinnar. Var víst til of mikils ætlazt, því að ekki þótti dansinn fjörugur.

Bókasafnið hefir frú Ólína Johnson starfrækt af mikilli samvizkusemi, og hefir aðsókn verið svipuð og fyrr. Til bókakaupa varði deildin $100.00. Ef svo stæði á, að Þjóðræknisfélagið ætti eitthvað inni af íslenzkum krónum, yrði því vel tekið, ef það veitti okkur einhverja hjálp til frekari bókakaupa.

Auk Frónsmótsins voru haldnar tvær skemmtisamkomur, og nefndarfundir voru fimm. Á öðrum skemmtifundinum skemmtu með upplestri úr Njálu meðlimir lestrarhrings, sem próf. Haraldur Bessason hefir haft umsjón með. Þetta var hin bezta skemmtun, en aðsókn hefði mátt vera betri.

Fjárhagur deildarinnar er sæmilegur, og eru $183.41 í sjóði. Inntektir að meðtöldum fyrirliggjandi sjóði voru $625.64, en útgjöld $442.23. Meðlimagjöld voru $200.00.

Meðlimum fækkar smátt og smátt, og

valda því dauðsföll og burtflutningar fólks til betri staða eins og „Strandarinnar“. Þangað fluttu þau dr. Sveinn Björnson læknir og frú hans, Marja, í fyrra vor. Beggja söknum við, ekki sízt frúarinnar, sem var í stjórnarnefnd deildarinnar.

Ekki verður þeirra allra getið, sem fallið hafa frá á árinu og við söknum úr okkar fámenna hópi. Fárra mun þó meir saknað en Elínar Hall og Guðmundar Stefánssonar. Bæði höfðu unnið deildinni mikið og gott starf um fjölda ára.

Á ársfundinum, sem haldinn var 30. jan. s. l., varð mikil breyting á stjórnarnefndinni og í sumum tilfellum að minnsta kosti til bóta. Nefndin er þannig skipuð: Forseti próf. Haraldur Bessason, varaforseti Jakob Kristjánsson, ritari Heimir Thorgrímsson, gjaldkeri Jochum Ásgeirsson, fjármálaritari Gunnar Baldwinson, vararitari Benedikt Ólafsson, fjármálaritari Guðmann Levy, varagjaldkeri Guðbjörg Sigurdson. Endurskoðendur: Grettir L. Johannson og Jóhann Th. Beck.

Frón óskar Þjóðræknisfélaginu allra heilla og mun, eins og að undanförnu, styrkja það eftir mætti til allra mála, sem þjóðrækninni mega að gagni koma.

Virðingarfyllst,

H. Thorgrimson
ritari.

Flutningsmaður gerði að tillögu sinni, að skýrslan yrði samþykkt, og var það þegar gert.

Frú Kristín Thorsteinsson flutti ársskýrslu þjóðræknisdeildarinnar að Gimli.

Ársskýrsla þjóðræknisdeildarinnar „Gimli" 1960

Á síðasta ári hafa verið haldnir þrír starfs- og skemmtifundir, en stjórnarnefndarfundir hafa verið haldnir, þegar þörf gerðist. Þann 18. maí var samþykkt á stjórnarnefndarfundi að selja 40 bækur af happdrættismiðum og halda íslenzka samkomu 19. ágúst. Eftir samkomuna sendi deildin Lögbergi-Heimskringlu tvö hundruð dollara gjöf. Þann 5. ágúst stóð deildin fyrir sýningu á eftirprentunum íslenzkra málverka, sem séra Bragi Friðriksson ferðaðist með um byggðir Íslendinga. Ungmennasöngflokkur deildarinnar hefir sungið við 7 mismunandi tækifæri, m. a. á Íslendingadeginum að Gimli síðast liðið sumar og í samsæti því, sem haldið var til heiðurs biskupi Íslands, herra Sigurbirni Einarssyni, er hann kom til Gimli s. l. vor.

Á árinu var Jóhann Sæmundsson kjörinn heiðursfélagi deildarinnar með þökk fyrir gott samstarf í þjóðræknismálum. Tvö félagssystkini okkar hafa látizt á árinu, þ. e. Guðmundur Björgvin Magnússon d. 23. júní 1960 og Mrs. Ragnhildur Stevens d. 5. jan. 1961. Við þökkum þeim samfylgdina og vottum skyldmennum þeirra djúpa samúð.

Fjárhagsskýrsla sýndi inntektir,

sem námu	$522.29
Útgjöld	355.90
Á banka 16. jan. 1961	166.39

Deildin telur 95 meðlimi.

Embættismenn deildarinnar eru sem hér segir:

Forseti Mrs. Kristín Thorsteinsson, varaforseti Mr. J. B. Johnson, ritari Mr. Ingólfur N. Bjarnason, vararitari Mrs. I. N. Bjarnason, gjaldkeri Mr. W. J. Arnason, varagjaldkeri Mrs. W. J. Arnason, fjármálaritari Mr. Baldur Peterson, varafjármálaritari Mr. Hjálmur V. Thorsteinsson, skjalavörður Mrs. Helgi Stevens.

Kær kveðja til þingsins.

Gimli, Man., 19. febr. 1961,

I. N. Bjarnason
ritari.

Viðbót við skýrslu Gimlideildar:

Á almennum deildarfundi, sem haldinn var 7. febrúar s. l., var fulltrúum falið að tilkynna Þjóðræknisfélaginu, að Gimli-deild hafi ekki ástæður til að styrkja byggingarmálið.

Flutningskona gerði að tillögu sinni, að skýrslan yrði viðtekin. Margir studdu, og var tillagan samþykkt. Ritari gerði þessu næst tillögu um fundarfrestun þangað til kl. 2 e. h. Var sú tillaga studd og samþykkt.

Annar fundur

hófst kl. 2 e .h. mánud. 20. febrúar. Fundargerð síðasta fundar var lesin upp og samþykkt.

Dr. Beck gat þess, að Jón Samson, fyrrum lögregluþjónn í Winnipeg, hefði látizt rétt í þingbyrjun. Þinggestir vottuðu hinum látna virðingu sína með því að rísa úr sætum. Dr. Valdimar J. Eylands lagði til, að ritara yrði falið að senda aðstandendum Jóns heitins samúðarkveðjur þingsins og Þjóðræknisfélagsins. Árni Sigurðsson studdi þá tillögu, og var hún síðan samþykkt.

Frú Herdís Eiríksson flutti þessu næst ársskýrslu þjóðræknisdeildarinnar „Esjan“ í Árborg.

Ársskýrsla deildarinnar „Esjan" í Árborg

Meðlimatala deildarinnar er 124 og er það þrjátíu og tveimur fleira en á síðast liðnu ári.

Tveir almennir fundir voru haldnir á árinu og nefndarfundir eftir þörfum til undirbúnings fyrir samkomur og önnur störf. Nokkuð af bókum hefir verið keypt. Einnig gaf Mrs. Guðrún Magnússon safninu 8 bækur.

Lestrarfélagið „Vísir" í Geysisbyggð lagði niður störf á umliðnu ári og afhenti deildinni bókasafn sitt, um 700 bindi, til eignar og afnota. Fimmtíu manns hafa notað bókasafn Esju á þessu ári og nokkuð yfir 1300 bækur voru lánaðar út. Bækur hafa verið bundnar og lagaðar eftir þörfum.

Fjórar samkomur voru haldnar undir umsjón Esju á árinu: 1. Hinn 13. maí efndi deildin til samkomu í Árborg. Þar sýndi frú Herdís Eiríksson skuggamyndir í litum, sem hún hafði tekið á ferðalagi sínu um Ísland árið áður, lýsti hún ferð sinni og skýrði myndirnar. Einnig hafði hún til sýnis marga muni. Margt af því voru listaverk í vefnaði, útsaum og annars konar skrautmunir. Þá voru fluttir söngvar af plötum, sem frú Herdís hafði komið með frá Íslandi og einnig kvæði af hljómplötum eftir Davíð Stefánsson, lesin af höfundi sjálfum.

2. Þann 17. júní efndi Esja til annarrar íslenzkrar samkomu. Aðalræðumaður var prófessor Haraldur Bessason. Guttormur skáld Guttormsson las þrjú kvæða sinna og skemmti samkomugestum með sinni alkunnu fyndni. Erlingur Eggertson söng einsöngva, bæði á íslenzku og ensku. Jóhannes Pálsson spilaði á fiðlu, og átta ungmeyjar sungu nokkur íslenzk lög undir stjórn frú Lilju Martin.

3. Þá aðstoðaði samkomunefnd deildarinnar við undirbúning að samkomu, sem séra Bragi Friðriksson hélt að Geysir Hall þann 12. ágúst, en hann sýndi þar eftirprentanir af íslenzkum málverkum og flutti snjallt ávarp.

4. Hinn 23. október fór fram samkoma Karlakórs Reykjavíkur að Árborg. Mun sú skemmtun lengi lifa í minnum þeirra, er á hlýddu. Hið stóra samkomuhús var þéttskipað, enda þar saman komin full 700 manns. Samningsgerð og allur undirbúningur höfðu verið undir umsjón deildarinnar. Að samkomu lokinni var kórmönnum ekið í smáhópum um byggðina. Að því loknu var framreiddur kvöldverður fyrir hópinn í samkomuhúsinu. Þessarar samkomu hefir áður verið ítarlega getið í Lögbergi-Heimskringlu. Sem á undanförnum árum veitti deildin $10.00 til Skógræktarfélags Íslands.

Tveir deildarmeðlimir létust á árinu, þeir Árni Brandson og Hildibrandur Hildibrandsson.

Stjórnarnefnd „Esju" skipa þessir: Forseti Gunnar Sæmundsson, varaforseti Guðni Sigvaldason, ritari Emely Vigfússon, vararitari Aðalbjörg Sigvaldason, féhirðir Herdís Eiríksson, Varaféhirðir Anna Austmann, fjármálaritari Tímóteus Böðvarsson.

Fjárhagsskýrsla:

Í sjóði frá fyrra ári	$ 219.45
Inntektir á árinu	1435.90
Samtals	$1655.35
Útgjöld á árinu	$1362.99
Í sjóði um áramót	292.36
Samtals	$1655.35

Með beztu óskum til þjóðræknisþingsins.

Emely Vigfússon
ritari.

Deildarálit
frá þjóðræknisdeildinni „Esjan"

Á fundi deildarinnar „Esjan", er haldinn var 5. febrúar þessa árs, var rætt efni bréfs frá ritara starfsnefndar Þjóðræknisfélagsins, Haraldi Bessasyni, þar sem leitað var álits deildarmeðlima um byggingar samvinnu við fyrsta lúterska söfnuð í Winnipeg. Að umræðum loknum var einróma samþykkt tillaga þess efnis, að deildin mælti eindregið á móti því, að Þjóðræknisfélagið í heild byndi sig slíkri samvinnu.

Gunnar Sæmundsson
forseti.

Guðmann Levy flutti þessu næst skýrslu kjörbréfanefndar.

Skýrsla kjörbréfanefndar

Fulltrúar deilda á ársþingi Þjóðræknisfélagsins 20.-22. febrúar 1961.

	Atkvæði
Deildin „Gimli" Gimli	
Jónas Jónsson	20
J. B. Johnson	20
Hjálmur V. Thorsteinsson	20
Mrs. Kristín Thorsteinsson	20
Mrs. J. B. Johnson	15
Deildin „Brúin" Selkirk	
Mrs. Sigrún Nordal	12
Mrs. Margrét Goodman	12
Deildin „Esjan" Árborg	
Páll Stefánsson	20
Tímóteus Böðvarson	20
Mrs. Herdís Eiríksson	20
Mrs. Sella Böðvarson	20
Jóhann K. Johnson	20

Deildin „Frón" í Winnipeg

Miss Guðbjörg Sigurdson ... 10
Jakob Kristjánsson ... 10
Mrs. Oddný Ásgeirsson ... 10
Mrs. Kristín Johnson ... 10
Miss Hlaðgerður Kristjánsson ... 10
Guðmann Levy ... 10
Haraldur Bessason ... 10
Gunnar Baldwinson ... 10

Deildin „Lundar" Lundar

Séra Jón Bjarman ... 20
Mrs. Rannveig Guðmundson ... 17

Deildin „Ísland" í Morden

Mrs. Louisa Gíslason ... 7
Mrs. Ingunn Thomasson ... 7

Deildin „Ströndin" í Vancouver

Mr. O. Thornton ... 20

Deildin „Báran" á Mountain, Norður Dakota

Séra Hjalti Guðmundsson ... 10
Sigurður Björnsson ... 10

Auk ofan greindra fulltrúa hafa 30 meðlimir deildarinnar „Frón" í Winnipeg sitt eigið atkvæði, svo og allir skuldlausir meðlimir aðalfélagsins.

20. febr. 1961

Guðmann Levy
Kristín Johnson
Kristín Thorsteinsson.

Flutningsmaður lagði til, að skýrslan yrði viðtekin. Miss Guðbjörg Sigurdson studdi, og var tillagan samþykkt.

Séra Jón Bjarman flutti þessu næst ársskýrslu þjóðræknisdeildarinnar að Lundar.

Ársskýrsla þjóðræknisdeildarinnar „Lundar"

Deildin hélt þrjá fundi á árinu. Einnig gekkst hún fyrir minningarathöfn, sem haldin var við minnisvarða landnema byggðarinnar þann 14. ágúst.

Snemma á árinu varð deildin fyrir því tjóni að missa einn af sínum ágætustu félagsmönnum, Daníel J. Líndal. Hann hafði verið féhirðir deildarinnar í mörg ár.

Séra Bragi Friðriksson heimsótti deildina í ágústmánuði. Hann hélt samkomu hér, sýndi eftirprentanir íslenzkra listaverka og íslenzkar kvikmyndir. Samkoman var vel sótt.

Deildin leit eftir lestrarfélagi byggðarinnar. Ekki hefir verið mikið um bókakaup, en ein bók var keypt á árinu. Allt um það hafa félaginu verið gefnar allmargar bækur, og þökkum við Mrs. Guðríði Einarson og Mrs. Margréti Líndal fyrir þessar bókagjafir.

Tekjur deildarinnar á árinu voru $166.73. Útgjöld voru $71.00. Í sjóði eru því $95.73. Í lestrarfélagssjóði eru $36.84. Deildin telur 37 meðlimi.

Gísli S. Gíslason
ritari.

Flutningsmaður gerði að tillögu sinni, að skýrslan yrði viðtekin. Miss Hlaðgerður Kristjánsson studdi, og var tillagan samþykkt.

Mrs. Louisa Gíslason flutti ársskýrslu þjóðræknisdeildarinnar „Ísland" í Morden.

Skýrsla deildarinnar „Ísland" í Morden

Næsta haust verða liðin 40 ár frá því að deildin var stofnuð. Margir spáðu því í upphafi, að félagið yrði ekki langlíft, en sú spá rættist ekki. Reyndar hefir ekki verið sami áhuginn sem fyrr seinni árin. Þeir eldri hafa fallið frá og sumir flutzt burt, en hvað um það, við eigum endurminningar, og gaman var að vinna saman í gamla daga og allt fram á þennan dag.

Það er ekki mikið að frétta frá deildinni. Samt get ég sagt, að það er ofurlítið meira lífsmark með félagsskap okkar heldur en árið sem leið, og þakka ég það komu góðra gesta, sem skemmtu okkur svo vel á árinu. Við stöndum í stórri þakkarskuld við allt það góða fólk.

Þrír fundir voru haldnir á árinu. Sá fyrsti var haldinn á sumardaginn fyrsta, 21. apríl. Fundurinn var dável sóttur. Að fundarstörfum loknum fór fram stutt skemmtiskrá, og síðan var drukkið kaffi. Það er alltaf jafngaman að koma saman á sumardaginn fyrsta. Annar fundur var haldinn mánudagskvöldið 15. ágúst. Séra Bragi Friðriksson frá Íslandi og séra Hjalti Guðmundsson frá Mountain í Norður Dakota heimsóttu okkur það kvöld. Séra Bragi var beðinn að flytja íslenzka prédikun, áður en samkoman byrjaði. Eftir messuna sýndi séra Bragi eftirprentanir af íslenzkum listaverkum, skýrði myndirnar stuttlega og fór nokkrum orðum um listmálarana og verk þeirra. Séra Hjalti var svo vænn að syngja fyrir okkur nokkur þjóðlög, okkur öllum til ánægju. Því næst voru framreiddar góðgjörðir fyrir alla, sem viðstaddir voru. Að því búnu sýndi séra Bragi kvikmyndir frá Íslandi, þar sem sýndar voru ýmiss konar íþróttir svo sem sundkeppni og margt fleira.

Þann 15. október komu dr. Richard Beck, forseti Þjóðræknisfléagsins og próf. Haraldur Bessason ritari þess í heimsókn. Er þetta í fyrsta sinn, sem prófessor Halaldur Bessason hefir komið

til Morden byggðar. Í för með þeim voru Miss Helen Josephson og herra Sveinn Skorri Höskuldsson frá Íslandi, sem er nú búsettur í Winnipeg. Fundurinn var vel sóttur. Jón B. Johnson sveitarráðsmaður bauð þessa góðu gesti velkomna.

Fyrst flutti Haraldur Bessason stutt en vingjarnlegt ávarp. Næst flutti dr. Beck ræðu. Hann sagði okkur frá ferðalagi sínu um Ísland og Noreg í sumar sem leið. Ræðan var skemmtileg og fróðleg, allir voru hrifnir og hefðu gjarna viljað, að ræðan hefði verið miklu lengri. Hafi dr. Beck innilegt þakklæti fyrir þessa hugvekju og hans hlýju orð til deildarinnar og góðar óskir.

Herra Sveinn Höskuldsson var beðinn að segja fáein orð. Hann flutti stutt ávarp, þrungið af velvild og næmum skilningi á félagslífi okkar. Næst sýndi Miss Josephson margar mjög góðar myndir frá Íslandi. Við þökkum henni innilega fyrir skemmtunina og þökkum öllu þessu góða fólki fyrir komuna.

Embættismenn deildarinnar „Ísland“ eru sem hér segir:

Forseti Ólafur Lindal, varaforseti Ben Einarson, ritari Guðrún Thomasson, fjármálaritari Jonathan Thomasson, féhirðir Jón B. Johnson.

Með beztu óskum til þingsins fyrir hönd deildarinnar „Ísland“.

Virðingarfyllst,

Louisa G. Gíslason.

Flutningskona gerði að tillögu sinni, að skýrslan yrði viðtekin. Margir studdu, og var tillagan síðan samþykkt.

Ritari, Haraldur Bessason las ársskýrslu deildarinnar „Brúin“ í Selkirk.

Ársskýrsla deildarinnar „Brúin“ í Selkirk

Á árinu voru haldnir fjórir fundir. Fjórtán meðlimir sóttu þá fundi að meðaltali.

Þriggja félagssystra urðum við að sjá á bak á árinu, þeirra Sigurbjargar Johnson, Ástu Sveinsson og Þóru Austman. Meðlimatala er nú 24.

Félagið hélt sína árlegu tombólu í maí með góðum árangri. Deildin sendi $25.00 til styrktar vikublaðinu Lögbergi-Heimskringlu, og aðrir $25.00 voru lagðir til Betel.

Bókasafn félagsins var opið yfir vetrarmánuðin.a Í það hefir verið bætt bók Skógræktarfélagsins.

Í sjóði félagsins voru í janúar 1961 $363.26. Í stjórnarnefnd voru kosin: Friðrik Nordal, Márus Benson, Mrs. Alla Guðbrandson og Guðrún Vigfússon.

Virðingarfyllst,

Guðrún Vigfússon.

Flutningsmaður lagði til, að skýrslan yrði viðtekin. Miss Guðbjörg Sigurdson studdi, og var tillagan að því búnu samþykkt.

Séra Jón Bjarman flutti munnlega skýrslu um ferðalag þeirra séra Braga Friðrikssonar um byggðir Íslendinga í Vesturheimi í sambandi við sýningar á eftirprentunum íslenzkra listaverka. Þakkaði séra Jón sérstaklega „Öldunni“ í Blaine, Washington og „Ströndinni“ í Vancouver fyrir fjárstyrk, sem deildirnar höfðu látið af hendi rakna í sambandi við áður greint ferðalag. Skýrsla séra Jóns sýndi, svo að ekki varð um villzt, að þeir klerkar höfðu verið atorkusamir með afbrigðum á ferðum sínum. Séra Jón bar fram tillögu um, að séra Braga yrði þakkað fyrir komuna hingað vestur. Var sú tillaga samþykkt með lófataki.

Forseti, dr. Richard Beck, gat þess, að í jólafríi sínu hefði hann flutt erindi um íslenzkt efni meðal Íslendinga í Los Angeles og San Francisco. Skilaði dr. Beck kveðjum frá löndum vestur þar.

Mrs. Kristín Johnson gerði tillögu um, að forseta yrði falið að skipa þrjá menn í allsherjarnfend. Sú tillaga var studd og samþykkt.

Ritari, Haraldur Bessason, flutti þessu næst munnlega skýrslu um húsbyggingarmálið og las álitsgerðir ýmissa þjóðræknisdeilda um það mál, en þær álitsgerðir er að finna annars staðar í þessum fundargerningi. Mrs. Kristín Johnson gerði tillögu þess efnis, að húsbyggingarmálið yrði tekið af dagskrá. Var sú tillaga studd af Miss Hlaðgerði Kristjánsson og Gunnari Sæmundssyni. Séra Jón Bjarman gerði breytingartillögu þess efnis, að málinu yrði vísað til væntanlegrar allsherjarnefndar. Guðmann Levy studdi, og var breytingartillagan síðan samþykkt.

Ritari flutti þessu næst skýrslu milliþinganefndar í skógræktarmálinu.

Skýrsla milliþinganefndar í skógræktarmálum árið 1960-1961

Nefnd sú, sem sett var á síðasta ársþingi til milliþingastarfs í þessu máli, hafði engan fund með sér á árinu. Hefi ég því enga skýrslu að gefa um samstarf nefndarinnar. En á síðasta ársþingi hafði ég ársrit Skógræktarfélagsins til útbýtingar þeim, sem þá lögðu fram ársgjald sitt, eins og meðfylgjandi listi sýnir.

Eins og listinn sýnir, nema meðlimagjöld á árinu $107.00, en þar frá dregst kostnaður, $2.00, fyrir póstgjald með flugi á fræi því frá H. Austman, sem getið er um í síðustu ársskýrslu. Síðast

liðið sumar sendi ég heim með dr. Beck $65.00, sem hann afhenti Hákoni Bjarnasyni skógræktarstjóra, og síðan hafa komið inn $40.00, sem ég hefi ekki framvísað að svo stöddu, en mun koma þeim til skila, eins fljótt og unnt er.

Eftir að við settumst að í White Rock, B.C., flutti ég erindi um skógræktarmálið á samkomu hjá „Öldunni“ í Blaine, Washington, og gerðumst við hjónin seinna meðlimir í þeirri deild. Á fundi „Öldunnar“ í desember var svo samþykkt, að deildin skyldi gerast meðlimur í Skógræktarfélagi Íslands frá 1. jan. 1961, og hefi ég veitt móttöku árstillagi deildarinnar, eins og meðfylgjandi listi sýnir.

Á síðasta ársþingi afhenti ég þessu fólki ársrit Skógræktarfélagsins til útsölu: Séra Jóni Bjarman, Lundar, frú Herdísi Eiríksson, Árborg. Hefi ég síðan ekki frétt, hvort nokkuð hefir selzt af þessum ritum, og munu þau séra Jón og frú Herdís gera grein fyrir því á þinginu.

Ég vil mælast til þess, að þingið haldi áfram að hafa skógræktarmálið á dagskrá sinni, og þó ég nú búi í fjarlægð, mun ég leitast við að halda málinu vakandi hér vestra, eftir því sem ástæður leyfa. Að þessu sinni hefi ég engin rit fengið að heiman, og því miður náði ég ekki í Hákon Bjarnason, þegar hann var hér á ferð síðast liðið haust, en síðan hafa engin bréfaviðskipti átt sér stað okkar í milli.

Með alúðarkveðjum og heillaóskum til þjóðræknisþingsins.

Marja Björnson,

1371 Lee St., White Rock, B.C.

Athugasemd frá ritara: Listi meðlima, sem greitt hafa árstillag, var birtur í Lögbergi-Heimskringlu skömmu fyrir þjóðræknisþing árið 1961.

Flutningsmaður lagði til, að skýrslan yrði viðtekin. Séra Jón Bjarman studdi, og var skýrslan samþykkt með þakklæti.

Frú Kristín Thorsteinsson veitti þær upplýsingar, að þjóðræknisdeildin „Gimli“ hefði sent árstillag sitt til Skógræktarfélags Íslands Hákoni Bjarnasyni skógræktarstjóra í Reykjavík.

Guðmann Levy gerði tillögu þess efnis, að milliþinganefnd í skógræktarmálinu yrði endurkjörin. Sú tillaga var studd og samþykkt. Síðan var fundi frestað til næsta morguns.

Þriðji fundur

var settur kl. 10.15 f. h., þriðjud. 21. febrúar. Lesin var fundargerð síðasta fundar og hún samþykkt. Síðan skipaði forseti, dr. Beck, í allsherjarnefnd.

Allsherjarnefnd

W. J. Líndal dómari
J. B. Johnson
Jakob Kristjánsson.

Mrs. Kristín Johnson lagði til, að forseta yrði falið að skipa fimm manna útbreiðslumálanefnd. Var sú tillaga studd og samþykkt, en forseti skipaði nefndina þegar.

Útbreiðslumálanefnd

Ólafur Hallson
Margrét Goodman
Hólmfríður Gíslason
Louisa Gíslason.

Jakob Kristjánsson gerði tillögu um, að forseta yrði falið að skipa þrjá menn í fjármálanfend. Tillaga Jakobs var studd og samþykkt, og skipaði forseti nefndina að bragði.

Fjármálanefnd

Grettir L. Johannson
Hjálmur V. Thorsteinsson
Jóhann K. Johnson.

Miss Hlaðgerður Kristjánsson gerði tillögu um, að forseta yrði falið að skipa fimm manna fræðslumálanefnd. Tillagan var studd og samþykkt, og skipaði forseti nefndina án tafar.

Fræðslumálanefnd

O. Thornton
Herdís Eiríksson
Rannveig Guðmundsson
Sigrún Nordal
Oddný Ásgeirsson.

Þá kom fram tillaga frá frú Herdísi Eiríksson um, að forseta yrði falið að skipa fimm manns í samvinnumálanefnd við Ísland. Tillagan var studd og samþykkt, og skipaði forseti nefndina í snatri.

Samvinnumálanefnd við Ísland

Séra Jón Bjarman
Grettir L. Johannson
Kristín Thorsteinsson
Dr. Valdimar J. Eylands
Guðbjörg Sigurdson.

Tillaga kom fram um það, að forseta skyldi falið að skipa þrjá menn í útgáfumálanefnd. Sú tillaga var studd og samþykkt. Forseti skipaði nefndina umyrðalaust.

Útgáfumálanefnd

Guðmann Levy
Jónas Jónasson
Páll Stefánsson.

Grettir L. Johannson flutti þessu næst viðbót við þá skýrslu, sem hann hafði áður gefið á þinginu. Las Grettir þinggestum bréf frá Sigurði Sigurgeirssyni í Reykjavík og reikningsyfirlit frá honum. Þá skýrði Grettir frá því, að Þjóðræknisfélagið hefði fengið að gjöf frá Þjóðræknisfélaginu heima leikritið Hrólf eftir Sigurð Pétursson, en það hefði verið tekið upp á segulband. Dr. Beck þakkaði í nafni Þjóðræknisfélagsins, en Grettir gerði tillögu um, að skýrslu sinni yrði vísað til fjármálanefndar. Mrs. Kristín Thorsteinsson studdi þá tillögu, og var hún samþykkt.

Ritari las viðbót við ársskýrslu Gimlideildar, þar sem frá því var skýrt, að bæjarstjórn Gimlibæjar hefði verið minnt á það, að Minnisvarði landnemanna væri bæjarins eign og að bæjarstjórnin hefði lofazt til skömmu eftir byggingu minnisvarðans að annast hann og landið umhverfis. Nokkra gleymsku mun bæjarstjórnin hafa sýnt í þessu máli, en hefir nú fastlega lofað að rækja allar skyldur sínar varðandi eftirlit og umhirðu minnisvarðans og umhverfis hans.

Guðmann Levy skýrði frá því, að S. A. Björnson og séra Hjalti Guðmundsson væru mættir á þingi sem fulltrúar „Bárunnar“ á Mountain í Norður Dakota og færu þeir með 10 atkvæði hvor. Borin var fram tillaga um að veita þeim Mr. Björnson og séra Hjalta full þingréttindi. Var sú tillaga þegar studd og samþykkt.

Grettir L. Johannson las bréf frá séra Braga Friðrikssyni í Reykjavík varðandi samvinnumál við Ísland. Var erindi séra Braga vísað til samvinnumálanefndar. Fundi var síðan frestað þangað til kl. 2 e. h.

Fjórði fundur

var settur kl. 2.15 e. h., mánud. 21. febr. 1961. Fundargerð síðasta fundar var lesin og samþykkt. Ritari las því næst ársskýrslu deildarinnar „Aldan“ í Blaine, Washington.

Ársskýrsla þjóðræknisdeildarinnar „Aldan“ í Blaine ,Washington

Árið 1960 hefir þjóðræknisdeildin „Aldan“ í Blaine, Washington haldið í horfinu líkt og að undanförnu undir forystu okkar ágæta forseta, séra Alberts E. Kristjánssonar. Fjórir starfsmálafundir voru haldnir á árinu og auk þess tvær almennar skemmtisamkomur. Sú fyrri var haldin á sumardaginn fyrsta, 21. apríl, en sú síðari 26. október, og tókust þær báðar vel. Ýmissa erfiðleika vegna var 17. júní ekki minnzt með opinberu hátíðarhaldi.

Annan september sá „Aldan“ um sýningu á eftirprentunum íslenzkra listaverka, sem séra Jón Bjarman hafði til kynningar hér vestra. Á síðasta fundi ársins var ákveðið, að „Aldan“ skyldi gerast meðlimur í Skógræktarfélagi Íslands frá næstu áramótum og greiða tíu dala árstillag. Til elliheimilisins Stafholts gaf „Aldan“ $300.00.

Sú uppbyggilega ánægja veittist Öldunni, að dr. og Mrs. Sveinn E. Björnson og Thorbjörg Ruby Couch, sem eru öll búsett í White Rock, B.C., og Gísli Benedictson, nú einnig í White Rock, gerðust meðlimir frá ársbyrjun 1961.

Eins og verið hefir, frá því að „Aldan“ var stofnuð, eru eindrægni og góð samvinna í bezta lagi, og er það eitt aðalatriðið í velfarnaði og ánægju í hverjum félagsskap.

Meðlimatala deildarinnar er nú 34.

Albert E. Kristjánsson
forseti
Dagbjört Vopnfjörð
ritari.

Þjóðræknisdeildin „Aldan“ í Blaine, Washington sendir hinu fertugasta og öðru ársþingi Íslendinga í Vesturheimi alúðar kveðju og einlæga ósk um heppilega úrlausn allra mála og væntir þess, að þingið verði sem ánægjulegast.

Albert E. Kristjánsson
forseti
Dagbjört Vopnfjörð
ritari.

Flutningsmaður lagði til, að skýrslan yrði viðtekin. Miss Guðbjörg Sigurdson studdi, og var tillagan samþykkt.

Þsesu næst flutti Mr. O. Thornton ársskýrslu þjóðræknisdeildarinnar „Ströndin“ í Vancouver.

Ársskýrsla þjóðræknisdeildarinnar „Ströndin“ í Vancouver

Þrír almennir skemmtifundir voru haldnir á árinu auk allmargra stjórnarnefndarfunda. Voru almennu fundirnir allvel sóttir og ýmis áhugamál rædd. Þá hafði deildin 5 skemmtisamkomur á árinu auk hinnar árlegu hlutaveltu. Þorrablót var haldið þann 26. febrúar í Alpen Hall. Var það allvel sótt. Þar var íslenzkur matur á borðum, og efnt hafði verið til stuttrar skemmtiskrár. Íslenzki karlakórinn söng undir stjórn Stefáns Sölvasonar allmarga íslenzka söngva.

Einnig las Nói Bergmann upp. Góð hljómsveit lék fyrir dansi, sem stóð til kl. 1 f. h.

Sumarmálasamkomu hélt „Ströndin" þann 21. apríl (sumardaginn fyrsta) í samkomusal íslenzku kirkjunnar. Var samkoman vel sótt og skemmtiskrá fjölbreytt. Aðalræðumaður var Sveinn Þórðarson frá Reykjavík, sem hér var vestra við nám og kennslu.

Skemmtisamkoma var haldin 18. maí (spilað á spil og myndir sýndar) í Continental Hall (Cor. Robson & Richard Strs.).

Fjölmenn samkoma var haldin 17. júní í samkomusal íslenzku kirkjunnar. Skemmtiskrá var mjög fjölbreytt. Þar stjórnaði Karlakórnum við ágætan orðstír ungur Íslendingur frá Íslandi, herra Árni Arinbjarnarson, hálfbróðir Grettis Björnssonar. Heldur Árni söngskóla í Reykjavík. Auk þess að vera ágætur söngstjóri er hann afbragðs slaghörpu- og fiðluleikari.

Þá hélt séra Jón Bjarman, prestur frá Lundar, Man. sýningu á vegum „Strandar" í samkomusal íslenzku kirkjunnar. Voru þar til sýnis litprentaðar myndir af mörgum fögrum málverkum eftir marga beztu málara Íslands. Var sýningin aðallega haldin til þess að kynna Vestur-Íslendingum íslenzka málaralist og fólki og gefinn kostur á því að panta myndir eftir þessum sýnishornum. Séra Jón og kona hans skýrðu myndirnar.

Þá var hin árlega hlutavelta „Strandar" haldin í nóvember við allgóða aðsókn.

Á aðalársfundi „Strandar", sem haldinn var 17. jan. 1961, voru eftirtalin kosin í stjórnarnefnd deildarinnar:

Forseti Mr. Snorri Gunnarssson, varaforseti Mr. Nói Bergmann, skrifari Mrs. Thordur Teitsson, varaskrifari Mr. Harold Eyford, fjármálaritari Mr. David Eggertsson, varafjármálaritari Mr. Oscar Howardson.

Í elliheimilisnefnd „Strandar" var kjörinn Mr. Bennie Brynjólfsson. Í Central Scand. Committee voru kjörnir dr. J. E. Fridleifsson og Mr. Stefán Eymundsson.

Yfirskoðunarmenn eru þeir Mr. Odinn Thornton og Mr. Hákon Kristjánsson.

Vancouver, B.C., 18. febrúar 1961

Virðingarfyllst,

G. Stefánsson
fyrrv. ritari.

Ritari lagði til, að skýrslan yrði viðtekin með þakklæti. Miss Guðbjörg Sigurdson studdi, og var tillagan samþykkt.

Séra Hjalti Guðmundsson flutti ársskýrslu þjóðræknisdeildarinnar „Báran" að Mountain, N.D.

Skýrsla þjóðræknisdeildarinnar „Bárunnar" árið 1960

Ársfundur „Báru" árið 1960 var haldinn í skólahúsinu að Mountain, N.D. 6. febrúar 1960. Forseti „Báru", Guðmundur J. Jónasson, setti fund og stjórnaði honum.

Embættismenn hlutu kosningu sem hér segir:

G. J. Jónasson forseti, S. A. Björnson varaforseti, H. B. Grímson skrifari, séra Hjalti Guðmundsson varaskrifari, Joseph Anderson féhirðir, H. J. Björnson varaféhirðir, O. G. Johnson fjármálaritari, Fred Halldórson varafjármálaritari.

Starf „Báru" árið 1960 var aðallega fólgið í því að taka á móti gestum frá Íslandi og undirbúa samkomur þeirra. Má þar nefna heimhókn séra Braga Friðrikssonar og myndasýningu hans í ágúst, sem var mjög vel sótt og mikill fengur að. Mættu slíkar heimsóknir gjarnan verða árlegir viðburðir, því að þær stuðla mjög að því að kynna Ísland og íslenzka menningu. Þá má nefna heimsókn Karlakórs Reykjavíkur til Mountain. Kórmenn stóðu við í nokkrar klukkustundir og voru miklir aufúsugestir. Þeir sungu nokkur lög við mikla hrifningu allra viðstaddra. Veitingar voru framreiddar fyrir kórmenn í samkomuhúsinu að Mountain svo og fyrir alla þá, sem komu til þess að sjá og heyra kórinn, en þeir voru mjög margir. Um allar veitingar sáu kvenfélögin í Mountain prestakallinu.

Það fer ekki hjá því, að íslenzkri tungu hrakar nú meðal Vestur-Íslendinga, og er sennilega ekkert meðal til að sporna við því. Það er því þeim mun gleðilegra að geta sagt þingheimi frá því, að í barnaskólanum að Mountain er kennd íslenzka í nokkrum bekkjum eina stund á viku. Við kennsluna eru notaðar kennslubækur í lestri frá Íslandi, t. d. Gagn og gaman, sem flestir Íslendingar þekkja. Börnin hafa sýnt mjög mikinn áhuga á íslenzkunni og því, sem íslenzkt er, og er það vissulega góðs viti. Kennari sá, sem að þessu stendur, er Mrs. Jack Thorfinson, Mountain.

Að lokum vil ég flytja þinginu beztu kveðjur og árnaðaróskir frá Guðmundi Jónassyni forseta „Báru".

Á tímabilinu milli aðalfunda 1960 og 1961 hafa fjórir félagsmenn „Báru" látizt: Hjörtur Hjaltalín, Mountain, John H. Johnson, Garðar, Steini Goodman, Milton og Björn Stefánsson, Hallson.

Hjalti Guðmundsson
vararitari.

Séra Hjalti lagði til, að skýrslan yrði viðtekin. Ritari studdi, og var tillagan samþykkt.

Frú Hólmfríður Daníelson talaði um útgáfu á bók S. B. Olson, Pioneer Sketches og vakti athygli á bókinni. Að því búnu söng séra Hjalti Guðmundsson nokkur lög þinggestum til mikillar ánægju.

Ritari, Haraldur Bessason, flutti skýrslu milliþinganefndar í minjasafnsmálinu.

Skýrsla minjasafnsnefndar

Í þessu máli hefir lítið áunnizt á árinu, og hefi ég vegna fjarlægðar ekki getað sinnt því eins og skyldi. Vil ég minna á ársskýrsluna frá í fyrra, þar sem ég fór fram á það, að deildirnar tækju málið að sér hver í sínu byggðarlagi. Eftir því sem ég bezt veit, hefir þessu ekki verið neinn gaumur gefinn af Þjóðræknisfélaginu, en einungis nefnd sett í málið, eins og áður hefir verið.

Á árinu meðtók nefndin Árbækur „Jóns Trausta“ í Blaine að gjöf, en tilkynning um þetta birtist í síðustu ársskýrslu nefndarinnar. Önnur gjöf, meðtekin frá Ellu Hall, var silfurbúinn upphlutur, og eru þessir munir nú í safninu.

Ég vil mælast til, að Þjóðræknisfélagið haldi þessu starfi áfram og reyni að finna nýjar leiðir til framkvæmda.

Marja Björnson

1371 Lee St.
White Rock, B.C.

Miss Guðbjörg Sigurdson skýrði frá því, að Miss Elín Hall hefði arfleitt Þjóðræknisfélagið að íslenzka þjóðbúningnum. Dr. Richard Beck þakkaði gjöfina og minntist Elínar Hall og trygglyndis hennar við Þjóðræknisfélagið. Frú Herdís Eiríksson tók þessu næst til máls og ræddi söfnunarstarfið. Dr. V. J. Eylands tók og til máls og kom fram með þá hugmynd, að leita hófanna við forráðamenn Betels, hvort ekki myndi unnt að fá minjasafninu stað þar í elliheimilinu.

Margir lýstu stuðningi sínum við tillögu dr. Valdimars. Frú Hólmfríður Daníelson gat þess, að í ráði væri, að stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins ræddi þetta mál við stjórn elliheimilisins. Var og væntanlegri stjórnarnefnd falið að athuga þetta mál nánar. Rætt var um það að skipa þriggja manna milliþinganefnd í málið eða þá nefnd, þar sem allar þjóðræknisdeildir ættu fulltrúa. Samkvæmt tillögu frá frú Herdísi Eiríksson var samþykkt, að forseta skyldi falið að skipa í minjasafnsnefnd einn fulltrúa fyrir hverja þjóðræknisdeild.

Fimmti fundur

var settur miðvikudagsmorguninn 22. febr. 1961, kl. 10.15 f. h.

Fundargerð síðasta fundar var lesin upp og samþykkt. Þá voru teknar fyrir skýrslur þingnefnda. Frú Herdís Eiríksson flutti nefndarálit í fræðslumálum.

Nefndarálit í fræðslumálum

1. Nefndin leggur til, að þingið þakki þeim einstaklingum, er á árinu hafa hjálpað börnum og unglingum við íslenzkunám. Einnig, að þeim deildum verði þakkað, sem haldið hafa uppi barnasöngflokkum innan sinna vébanda.

2. Að þingið láti ánægju sína í ljósi yfir þeim merkilegu fréttum, að íslenzka er nú ein kennslugrein við barnaskólann að Mountain, N.D.

3. Að þingið fagni því, að hafizt er handa um samningu íslenzks kennslukvers. Nefndin leggur til, að útdráttur úr slíku kveri verði fjölritaður og honum útbýtt meðal deilda, svo að þær geti notað hann, þar til hin fyrirhugaða bók er fyrir hendi.

4. Að deildirnar, hver í sinni byggð, stofni barnasöngflokka, og æskilegt væri það, ef deildirnar gætu enn einu sinni hjálpað börnum og unglingum til þess að læra íslenzka tungu.

5. Að milliþinganefnd sú, sem skipuð var á síðasta þingi, verði skipuð aftur í ár. Sú nefnd á að hafa það með höndum að hjálpa deildum, ef þær óska þess, við stofnun barnasöngflokka eða lestrarflokka.

6. Eftir rækilegar umræður leggur nefndin til, að útbreiðslumálnefnd og fræðslumálanefnd verði sameinaðar, þar sem þessar nefndir fjalla um sams konar málefni að mestu leyti.

Herdís Eiríksson
Oddný Ásgeirsson
Sigrún Nordal
Odin Thornton
Rannveig Guðmundsson.

Frú Herdís lagði til, að nefndarálitið yrði tekið fyrir lið fyrir lið. Var svo gert og allir liðir samþykktir, svo og hlaut nefndarálitið í heild stuðning og samþykki.

Séra Jón Bjarman flutti skýrslu þingnefndar í samvinnumálum við Ísland.

Skýrsla þingnefndar í samvinnumálum við Ísland

1. Þingið fagnar því, að góð samvinna hefir haldizt við Ísland á árinu. Þingið álítur, að slík samvinna sé nauðsynleg

tilveru Þjóðræknisfélagsins, og meðan slík samskipti haldast, telur þingið, að tilveru Þjóðræknisfélagsins sé borgið.

Sérstaklega gleður það þingið, hve vel tókst til með móttökur fyrir Karlakór Reykjavíkur á síðast liðnu hausti. Vill þingið þakka þeim mönnum, sem lögðu fram krafta sína og tíma til þess að gera heimsókn Karlakórsins eins ánægjulega og hún varð. Þingið fagnar því einnig, hversu vel tókst til með kynningu á eftirprentunum á íslenzkum listaverkum á árinu og þakkar stjórnarnefndinni fyrir undirbúning og fyrirgreiðslu þess máls.

2. Þingið þakkar Þjóðræknisfléagi Íslendinga í Reykjavík fyrir góða samvinnu á árinu. Þingið fagnar þeirri fregn, að von sé á segulbandsspólu frá því félagi með leikritinu „Hrólfur“ eftir Sigurð Pétursson. Þingið hvetur stjórnarnefndina til að sjá um, að deildum félagsins verði gefinn kostur á að hagnýta sér leikritið og geri tillögur um, hvernig því verði bezt komið í kring.

3. Þingið minnist með þakklæti heimsókna góðra gesta á árinu og álítur, að gagnkvæmar heimsóknir milli landanna stuðli að því að halda við sambandinu milli Íslendinga austan hafs og vestan.

4. Þingið fagnar því einlæglega, að þeir Birgir Thorlacius og Steindór Steindórsson skuli hafa tekið sæti í ritnefnd Lögbergs-Heimskringlu. Einnig er það fagnaðarefni, að Alþingi Íslendinga skuli hafa lagt fram kr. 100.000.00 til styrktar útgáfu blaðsins. Aukin samvinna um útgáfu íslenzks vikublað hér í Winnipeg milli Íslendinga austan hafs og vestan er mikilvægur þáttur í samvinnumálum Íslendinga og Vestur-Íslendinga.

5. Þingið gleðst yfir því, hve góðum árangri „Canada-Iceland Foundation“ og samsvarandi samtök á Íslandi hafa náð, eins og sjá má á útvegun og fyrirgreiðslu varðandi námsstyrki frá „Canada Council“. Á þeim þremur árum, sem þessir styrkir hafa verið veittir, hafa þrír íslenzkir náms- og menntamenn notið þeirra. Þingið álítur slík störf djúgan skerf til eflingar þjóðræknismálum báðum megin hafsins.

6. Þingið fagnar þeirri fregn, sem því hefir borizt um, að á Íslandi sé á döfinni útgáfa á afmælisriti til heiðurs fyrrverandi forseta Þjóðræknisfélagsins, dr. Valdimar J. Eylands. Kemur rit þetta út í sambandi við 60 ára afmæli hans, en dr. Valdimar verður sextugur 3. marz n.k. Þingið hvetur alla félagsmenn Þjóðræknisfélagsins til að styðja þetta mál og gerast áskrifendur að þessari væntanlegu bók.

7. Þingið lýsir þakklæti sínu til heimaþjóðarinnar fyrir þær hlýju viðtökur, sem hún veitti forseta Þjóðræknisfélagsins, dr. Richard Beck, á ferðum hans um Ísland á liðnu sumri. Einnig þakkar þingið forseta sínum fyrir þann mikla skerf, sem hann hefir lagt fram til aukinnar samvinnu milli Íslendinga og Vestur-Íslendinga, bæði með ferðum sínum og svo í ræðu og riti, hvar sem hann hefir því við komið.

Jón Bjarman
Mrs. Kristín Thorsteinsson
Guðbjörg Sigurdson
Grettir Leo Johannson.

Séra Jón lagði til, að nefndarálitið yrði tekið fyrir lið fyrir lið. Var svo gert þegar. Allir liðir hlutu samþykki svo og nefndarálitið í heild sinni.

Guðmann Levy flutti þessu næst nefndarálit þingnefndar í útgáfumálum.

Nefndarálit útgáfumálanefndar

1. Þingið ákveður að gefa út Tímaritið næsta ár í svipuðu formi og stærð og síðast liðið ár.

2. Þingið felur væntanlegri stjórnarnefnd að ráða ritsjtóra og auglýsingastjóra.

3. Þingið tekur undir með forseta að þakka öllum starfsmönnum Tímaritsins vel unnið starf á síðast liðnu ári.

Guðmann Levy
Jónas Jónasson
Páll Stefánsson.

Flutningsmaður lagði til, að nefndarálitið yrði viðtekið. Jónas Jónasson studdi, og var tillagan síðan samþykkt.

Dr. Richard Beck las símsenda kveðju til þingsins frá séra Braga Friðrikssyni á Íslandi, en hún hljóðaði þannig:

„Sendi Þjóðræknisfélaginu og deildum þess kærar þakkir fyrir móttökurnar í sumar og óska þinginu allra heilla.“

Bragi Friðriksson

Þinggestir fögnuðu kveðjunni með lófataki.

Féhirðir, Grettir L. Johannson flutti þessu næst nefndarálit fjármálanefndar.

Nefndarálit fjármálanefndar

Að athuguðum fjárhagsskýrslum frá s. l. ári beinir fjármálanefnd eftirfarandi tillögum til þingsins:

1. Að fjárhagsskýrslur, sem lagðar hafa verið fyrir þingið yfir fjárhag félagsins á s. l. ári, verði viðteknar.

2. Að því athuguðu, hve meðlimagjöld

þverra, hvetur þingið alla þá, sem tök hafa á, að gerast styrktarmeðlimir félagsins.

3. Þingið felur stjórnarnefndinni að greiða Lögbergi-Heimskringlu $500.00 framlag fyrir árið 1961.

4. Þingið felur framkvæmdanefndinni að skrásetja Þjóðræknisfélag Íslendinga í Vesturheimi sem meðlim í Skógræktarfélagi Íslands og greiða félagsgjaldið í kanadískum dollurum.

5. Þingið felur framkvæmdanefndinni að ganga endanlega frá ráðstöfun á myndastyttu Leifs Eiríkssonar, sem er hjá Mariner's Museum, Newport News, Virginia.

6. Að erindrekanum frá Vancouver, hr. Óðni Thornton, verði greiddir $50.00 upp í ferðakostnað.

7. Að öllum óafgreiddum tillögum þessa þings varðandi fjármál verði vísað til stjórnarnefndar félagsins til yfirvegunar og úrslita.

Á þjóðræknisþingi í Winnipeg, 22. febr. 1961.

Hjálmur Thorsteinsson
Jóhann K. Johnson
Grettir Leo Johannson.

Flutningsmaður lagði til, að nefndarálitið yrði tekið fyrir lið fyrir lið. Sú tillaga var studd af mörgum og síðan samþykkt. Allir liðir hlutu samþykki svo og nefndarálitið í heild.

Síðan var fundi frestað þangað til eftir hádegi.

Sjötti fundur

hófst kl. 1.30 e. h., miðvikud. 22. febr. 1961. Lesin var fundargerð síðasta fundar og hún samþykkt.

Þá var kosið í stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins, og hlutu þessi kosningu: Forseti dr. Richard Beck, varaforseti séra Philip M. Pétursson, ritari próf. Haraldur Bessason, vararitari Walter J. Líndal dómari, féhirðir Grettir L. Johannson konsúll, varaféhirðir frú Hólmfríður Daníelson, fjármálaritari Guðmann Levy, varafjármálaritari Ólafur Hallsson, skjalavörður Jakob F. Kristjánsson. Endurskoðendur voru kjörnir þeir Davíð Björnsson og Jóhann Th. Beck.

Forseti, dr. Beck, þakkaði þingheimi það traust, er honum hefði verið sýnt með því að endurkjósa hann sem forseta Þjóðræknisfélagsins. Las forseti þessu næst símsenda kveðju til þingsins frá forseta Íslands, herra Ásgeiri Ásgeirssyni, en kveðjan hljóðar þannig:

Reykjavík, 22. febr. 1961.

Ég sendi þjóðræknisþinginu beztu heilla- og árnaðaróskir.

Ásgeir Ásgeirsson.

Þinggestir risu úr sætum í virðingarskyni við forseta Íslands og fögnuðu kveðjunni með lófataki.

Ólafur Hallsson flutti skýrslu útbreiðslumálanefndar.

Nefndarálit útbreiðslumálanefndar

Nefndin leggur til:

1. Að dr. Richard Beck séu þökkuð mikil og góð störf fyrir Þjóðræknisfélagið vestan hafs og á Íslandi, bæði í ræðu og riti.

2. Að þingið þakki þeim, sem á árinu hafa kynnt Ísland og íslenzka menningu á einn eða annan hátt. Einnig hvetur þingið þjóðræknisdeildirnar til að halda þessu kynningarstarfi áfram eftir beztu getu.

3. Þingið lýsir ánægju sinni yfir hinum góðu heimsóknum Íslendinga á liðnu ári. Má þar sérstaklega þakka komu herra Sigurbjarnar Einarssonar biskups yfir Íslandi, heimsókn séra Braga Friðrikssonar, er hann kom með hina stórmerku myndasýningu. Þá var það ekki sízt mikið ánægjuefni að fá vestur hingað Karlakór Reykjavíkur, sem söng hér af frábærri snilld. Þingið álítur, að slíkar heimsóknir styrki meira en nokkuð annað bræðraböndin milli Íslendinga austan hafs og vestan og auki virðingu og áhuga unga fólksins á íslenzkum málum.

4. Þingið eggjar stjórnarnefndina á að halda áfram og auka heimsóknir til deildanna.

5. Þingið bendir stjórnarnefndinni á að reyna að koma í framkvæmd lið nr. 6 úr nefndarálitinu frá því í fyrra.

6. Þingið hvetur alla Íslendinga til að styrkja vestur-íslenzka vikublaðið Lögberg-Heimskringlu með því að kaupa það og senda því fréttir.

Ólafur Hallsson
Hólmfríður Daníelson
Margrét Goodman
Louisa G. Gíslason
Hjalti Guðmundsson.

Flutningsmaður lagði til, að nefndarálitið yrði tekið fyrir lið fyrir lið. Var sú tillaga studd og samþykkt. Hlutu allir liðir samþykki svo og nefndarálitið í heild.

Dr. Valdimar J. Eylands bar fram tillögu þess efnis, að ritara Þjóðræknisfélagsins yrði falið að senda dr. Finnboga Guðmundssyni kveðjur þjóðræknisþings og árnaðaróskir í tilefni af nýafstaðinni doktorsvörn hans við Háskóla Íslands.

Sú tillaga var studd af mörgum og samþykkt samhljóða.

Þessu næst var rætt allítarlega um það, hvort unnt myndi að stytta þingtímann á komandi árum. Fáir virtust því fylgjandi, en flestir á móti, svo að segja má, að þingstyttingarmálið félli um sjálft sig. Er þarflaust að rekja allar umræðurnar hér.

Walter J. Líndal dómari flutti sérstaka álitsgjörð frá allsherjarnefnd varðandi húsbyggingarmálið.

Sérstök álitsgjörð allsherjarnefndar

Nefndinni finnst, að tekið hafi verið spor í rétta átt á síðasta þjóðræknisþingi, þegar stjórnarnefndinni var falið að afla álitsgjörða frá hinum ýmsu deildum félagsins varðandi húsbyggingarmálið.

Nefndin hefir nákvæmlega íhugað álitsgjörðir frá fimm deildum. Eftir að hafa athugað málið frá öllum hliðum, leggur nefndin til, að málið verði, eins og sakir standa, tekið út af dagskrá, en um leið vill nefndin benda á, að þær breytingar gætu orðið bæði um fjárhag og skoðanir manna, sem gerðu það æskilegt, að málið yrði aftur tekið á dagskrá.

W. J. Lindal
J. F. Kristjánsson
J. B. Johnson.

Eftir nokkrar umræður var þessi sérstaka álitsgjörð samþykkt.

Forseti, dr. Richard Beck, flutti þingheimi kveðju frá Stefáni Eymundssyni í Vancouver, en kveðjan hljóðaði þannig:

„Fulltrúum og þingheimi á hinu fertugasta og öðru þjóðræknisþingi Íslendinga í Vesturheimi sendi ég hjartanlegar kveðjur og hamingjuóskir.

Lifi íslenzk tunga og þjóðrækni, á meðan gróa grös í mold og glóir nokkur stjarna."

Stefán Eymundsson.

Forseti flutti þessu næst þingheimi símsenda kveðju frá biskupinum yfir Íslandi, en kveðjan hljóðaði þannig:

Sendi þjóðræknisþingi blessunar- og árnaðaróskir.

Sigurbjörn Einarsson.

Þinggestir risu úr sætum og fögnuðu kveðjunni með lófataki.

Walter J. Líndal flutti þessu næst skýrslu allsherjarnefndar.

Skýrsla allshejrarnefndar

1. Nefndin leggur til, að ritara sé falið að þakka fyrir félagsins hönd á viðeigandi hátt allar kveðjur, sem félaginu bárust á hinu fertugasta og öðru ársþingi þess og þá sér í lagi Sigurði Sigurgeirssyni forseta Þjóðræknisfélagsins á Íslandi og séra Braga Friðrikssyni.

2. Nefndin leggur til, að stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins verði falið að ganga frá fundargjörningum, sem ólokið er og öðrum störfum, sem henni hefir verið falið að vinna.

W. J. Lindal
J. F. Kristjánsson
J. B. Johnson.

Flutningsmaður lagði til, að skýrslan yrði samþykkt. Miss Hlaðgerður Kristjánsson studdi, og var tillagan samþykkt.

Á lokafundi Þjóðræknisfélagsins, sem haldinn var í kirkju Sambandssafnaðar að kvöldi þriðja þingdags, var frú Kristín Thorsteinsson, forseti þjóðræknisdeildarinnar að Gimli, kjörin heiðursfélagi Þjóðræknisfélagsins. Forseti afhenti frúnni skrautritað skjal í þessu tilefni.

Hinu fertugasta og öðru þjóðræknisþingi var slitið af forseta Þjóðræknisfélagsins, dr. Richard Beck, á lokasamkomu Þjóðræknisfélagsins í kirkju Sambandssafnaðar við Banningstræti miðvikudagskvöldið 22. febr. 1961.

Richard Beck forseti
Haraldur Bessason ritari.

Mrs. Kristinn Thorsteinsson
Mrs. Guðrún Page
Mrs. Dóra Roswick
Mr. Pétur Thordarson
Rev. G. P. Johnson
Mrs. G. P. Johnson
Miss Elín Eggertz Stefánsson
Mr. Jón Sigurðsson
Mr. Steve Scheving
Mrs. Steve Scheving
Mrs. Veiga Olson

Deildin „Aldan", Blaine, Washington

Elízabet Arngrímson
Sigurjón Björnsson
Ágúst G. Breiðfjörð
Dr. Sveinn E. Björnsson
Marja Björnsson
Gísli Benedictson
Thorbjörg R. Couch
Rósa Casper
Bertha Danielson
Elín Guðbrandson
Guðmundur Guðmundson
Gísli Guðjónson
Hólmfríður Guðjónson
Séra Guðm. J. Johnson
Margrét Johnson
Rúna Johnson
Solveig Jóhannson
Thorbjörg Johnson
Séra Albert E. Kristjánsson
Anna Kristjánsson
Jón Laxdal
Kristín Líndal
Dr. H. S. Sigmar
Margrét Sigmar
Einar Símonarson
Begga Sölvason
Helgi Steinberg
Kristín Steinberg
Herdís Stephanson
Jóhann J. Straumfjörð
Belle Straumfjörð
Helga Guðmundson
Sólveig Sveinsson
Dagbjört Vopnfjörð

Embættismenn:
Forseti:
Sr. Albert E. Kristjánsson
Varaforseti:
Anna Kristjánsson
Skrifari:
Dagbjört Vopnfjörð
Varaskrifari:
Herdís Stephanson
Féhirðir og skjalavörður:
Jóhann J. Straumfjörð
Varaféhirðir:
Jón Laxdal

„Báran", Mountain, N. Dak.

Heiðursmeðlimir:
Dr. Richard Beck
Mr. H. B. Grimson
Mr. P. B. Olafson

Meðlimir:

Séra Hjalti Guðmundsson
H. M. Jónasson
Mrs. Gardar Johnson
Helgi Laxdal
Arthur Fletcher
G. A. Guðmundson
Albert Bjarnason
Óli G. Johnson
Alvin Melsted
Fred G. Johnson
Mrs. John H. Johnson
H. S. Walter
Fred Olafson
Hannes Björnson
Stefán Indriðason
Chris S. Gudmundson
Dale Goodman
A. J. Byron
S. B. Sigurdson
G. Gudmundson
W. M. K. Mýrdal
Steve Thordarson
G. J. Jónasson
Chris Bjarnason
Magnús B. Byron
Mrs. Ingibjörg Jónasson
J. C. Hallgrímsson
K. S. Johnson
H. B. Thorfinnsson
John H. Axdal
Matt. Bjarnason
W. M. Sigurdson
L. G. Bannson
Mrs. Kristbjörg Kristjánsson
Sigm. Gudmundson
P. B. Olafson
Helgi Reykdal
S. F. Bjarnason
Joseph Anderson
Einar J. Einarson
John J. Einarson
O. G. Johnson
O. B. Thorsteinson
A. E. Pálsson
I. V. Guðjónsson
Solveig Stevenson
Kenneth Indridason
John W. Magnússon
Fred Halldórsson
W. B. Johnson
E. T. Kristjánsson
A. M. Ásgrímsson
Mrs. F. M. Einarson
H. Ólafsson
H. B. Grimson
Mrs. Ole Andrews
Bill J. Thorsteinson
Leo Melsted
Leo Laxdal
John Snidal
K. Kristjánson
John J. Hillman
Gestur J. Gestsson
Helgi Finnssson
V. G. Gudmundson
Victor Sturlaugsson
Mundi Goodman

„Esjan", Árborg, Man.

Jónína Alexander
Sigurjón Karvelsson
Steini Johnson
G. M. Björnsson
Ragnar Karvelsson
Páll Th. Stefánsson
Bergur Vigfússon
Pálína Hornfjörð
Siggi Pálsson
Guðni Sigvaldason
Aðalborg Sigvaldason
Betrice Martin
Siggi Sigvaldason
Sigríður Kristjánsson
Jóhannes Halldórsson
Kristjón Finnsson
Ragnar Guðmundsson
Friðrik Finnsson
Brynhildur Jóhannesson
Haraldur Sigurðsson
Sigurður Vopnford
Valdimar Jóhannesson
Andrés Fjelsted
Rikka Magnússon
Halldór Austman
G. Th. Stefánsson
Herdís Eiríkson
Jón Gunnarsson
Guðrún Magnússon
Eiríkur Bjarnason
Elli Guðmundsson
Björgvin Hólm
Þorgrímur Pálsson
Guðrún Jónasson
J. K. Jónsson
Helgi Jakobsson
Sveinn Eyjólfsson
Ingibjörg Sigvaldason
Valdimar Pálsson
Jón Pálsson
Óli Gíslason
Kristján Albertsson
Gunnar Einarsson
Jón Þórðarson
Wilfred Finnson
Jóhann M. Einarsson
Eiríkur Einarsson

Gunnlaugur Oddson
Unvald Jónasson
Kristjón Sigurðsson
Jón Þorsteinsson
Gestur Vídal
Edward Gíslason
Guðjón Daníelsson
Þórarinn Gíslason, heiðursfélagi
Thorbjörg Sigurdson
Margrét Lífman
Bjarni Goodman
Valgerður Nordal
K. L. Skúlason
Kristján Johnson
J. B. Jóhannsson
Elín Einarsson
Olga Anderson
K. N. S. Friðfinnson
Þorsteinn Þorsteinsson
Helgi Johnson
W. S. Eyjólfsson
Kristveig Jóhannesson
Björn Jónasson
Lóa Guðmundsson
Kristinn Kristinson
Indíana Kristinson
Laugi Johnson
Th. G. Björnsson
Skúli S. Skúlason
Óli Ólafsson
Oddur Ólafsson

Þórður Anderson
Björn Björnsson
Guðríður Gíslason
S. V. Sigurðsson
Emil Björnsson
Sam Thorkelsson
Margrét Þorsteinsson
S. H. Jóhannesson
Þórdís Thompson
Kristján Thorarinsson
G. J. Thompson
Einar Johnson
T. Böðvarsson
Sigurlaug Eyjólfsson
Valgerður Sigurðsson
Áslaug Sigfússon
Stefán Eyjólfsson
Jón Laxdal
Jóhann G. Bjarnason
Axel Eyjólfsson
Jón Eiríksson
Marino Briem
S. S. Johnson
S. I. Sigvaldason
Jakob Björnsson
Lára Sigvaldason
S. A. Sigurdson
Gunnar Sæmundsson
Emily Vigfússon
Sigmar Sigvaldason
Jónas Nordal
Andrea Johnson

Óli Pétursson
Guðmundur Sigvaldason
Sigurður Sigurðsson
Sigfús Hildibrandsson
Helgi Helgason
Helgi Sigurðson
Jón Baldvinson
Páll L. Pálsson
Jódís Brandsson
Franklín Johnson
Margrét Finnsson
Þórarinn Erlendsson
G. J. Magnússon
S. O. Oddleifsson
Björn Árnason
Valdi Johnson
J. K. B. Jónsson
Brandur Finnson

„Gimli", Manitoba

Mrs. Kristín Thorsteinsson, forseti
Mr. J. B. Johnson, varaforseti
Mr. Ingólfur N. Bjarnason, skrifari
Mrs. I. N. Bjarnason, varaskrifari
Mr. W. J. Árnason, gjaldkeri

Mrs. W. J. Árnason, varagjaldkeri
Mr. Baldur Peterson, fjármálaritari
Mr. Hjálmur V. Thorsteinsson, varafjármálaritari
Mrs. Helgi Stevens, skjalavörður

Meðlimaskrá:
Guðjón W. Árnason
Mrs. G. M. Árnason
Ted K. Árnason
Miss Sæunn Bjarnason
Helgi Benediktsson
Harold Bjarnason
Mrs. Harold Bjarnason
Óli Bjarnason
G. B. Bjarnason
Sveinn Björnsson
Mrs. Helga Demedash
Pálmi F. Einarsson
Barney Egilson
Mrs. Barney Egilson
Harry Einarsson
Mrs. Harry Einarsson
Einar S. Einarsson
Mrs. Einar S. Einarsson
Ingi Einarsson
Mrs. Ingi Einarsson
August Elíasson
Mrs. August Elíasson
S. E. Eyólfsson
Mrs. S. E. Eyólfsson
Mrs. G. Eyólfsson
Mrs. Sigrún Gíslason
Kjartan Geirholm
Mrs. Kjartan Geirholm
Adolf Holm
Mrs. Adolf Holm
Miss M. Halldórsson
Miss S. Hjartarson
Dr. A. B. Ingimundson
Mrs. Guðný Ísfeld
J. V. Johnson
Mrs. John J. Johnson
Mrs. J. B. Johnson
Mrs. Pálmi Jóhannson
Óli P. Josephson
Mrs. Óli P. Josephson
Dr. Jónas G. Johnson
Mrs. Elín Kristjánsson
Ólafur O. N. Kardal
Mrs. O. N. Kardal
Ted Kristjánsson
Kristjáns N. Kárason
Lestrarfélagið „Gimli"
F. O. Lyngdal
G. E. Narfason
Mrs. G. E. Narfason
Frank Olson
Mrs. Baldur Peterson
P. S. Pálsson
Guðmundur Peterson
Dóri Peterson
Mrs. Dóri Peterson
Mrs. Lauga Peterson
Mrs. Emma Von Renesse
Miss Sigurbjörg Stefánsson
Mrs. Margrét Sigurdsson
Björn Sigurdsson
Sam Sigurdsson
Mrs. Elín Sigurdsson
Miss Guðrún Sigurdsson
Mrs. Ingibjörg Sveinsson
S. Th. Sveinson
Helgi Stevens
Mrs. Norman K. Stevens
Mrs. L. Stevens
Valdimar Stefánsson
Mrs. Valdimar Stefánsson
Eric Stefánsson, M.P.
Mrs. Eric Stefánsson
Mrs. F. E. Scribner
Óli Thorsteinsson
Mrs. Óli Thorsteinsson
Mrs. Guðrún Thompson
Mrs. Lára Tergesen
Mrs. H. R. Tergesen
Miss J. V. Thordarson
Björgvin Thordarson
Miss Sylvia May Kardal

Deildin „Lundar", Lundar, Man.

Embættismenn 1962:
Forseti
K. Byron
Varaforseti
Mrs. B. Björnson
Skrifari
G. S. Gíslason
Féhirðir
A. Jörundson
Varaféhirðir
J. A. Björnson
Yfirskoðunarmaður
Mrs. R. Guðmundson
Bókvörður
Mrs. A. Eyolfson

Meðlimir:
Ágúst Eyolfson
Mrs. Ágúst Eyolfson

Ási Freeman
Mrs. Ási Freeman
Kári Byron
Mrs. Kári Byron
Dr. N. Hjálmarson
Mrs. N. Hjálmarson
Skúli Sigfússon
Mrs. Skúli Sigfússon
Vigfús Guttormsson
Mrs. Vigfús Guttormsson
Leo Danielson
Mrs. Leo Danielson
Lárus Johnson
Mrs. Lárus Johnson
Ólafur Hallson
Mrs. Ólafur Hallson
G. S. Gíslason
J. A. Howardson
B. Björnson
Mrs. B. Björnson
Mrs. M. Björnson
Mrs. R. Magnússon
Mrs. Ásta Sigurðson
Mrs. R. Gudmundson
Mrs. M. Lindal
Mrs. K. Pálsson
Mrs. I. Rafnkelson
J. A. Björnson
Ásgeir Jörundson
Albert Thorgilson
H. Hjartarson
Dr. G. Paulson
Mrs. S. Johnson
Jón Thorgilson
Mrs. Margrét Johnson
M. Halldórsson
Th. Johnson
Mrs. M. Hofteig
Séra Jón Bjarman
Mrs. Jón Bjarman
O. Johnson
E. Hallson
O. H. Oddson

Deildin „Ísland", Morden, Man.

Stefán G. Einarson
Oscar Gillis
Ragnar Gillis
Mrs. Louisa Gíslason
J. B. Johnson
Mrs. J. B. Johnson
Óli Lindal
Mrs. Freda Lindal
Jóhann P. Tómasson
Thomas Thomasson
Mrs. K. I. Thomasson
Jónathan Thomasson

„Ströndin", Vancouver, B.C.

Stjórnarnefnd 1962:
Forseti
Snorri Gunnarson
Varaforseti
M. K. Sigurðson
Skrifari
Olgeir Gunnlaugson
Varaskrifari
Mrs. Mraja Björnson
Fjármálaritari
David Eggertson
Varafjármálaritari
Óskar Howardson
Skjalavörður:
Óðinn Thornton
Elliheimilisnefnd
B. Brynjólfson
Central Scandinavian Comm.
Dr. J. Friðleifson
Chris Eyford
Bókanefnd
Sig. Stefánson
G. Hólm
Mrs. Matta Rrederickson
Endurskoðendur
Albert Wathne
Dr. J. Friðleifson

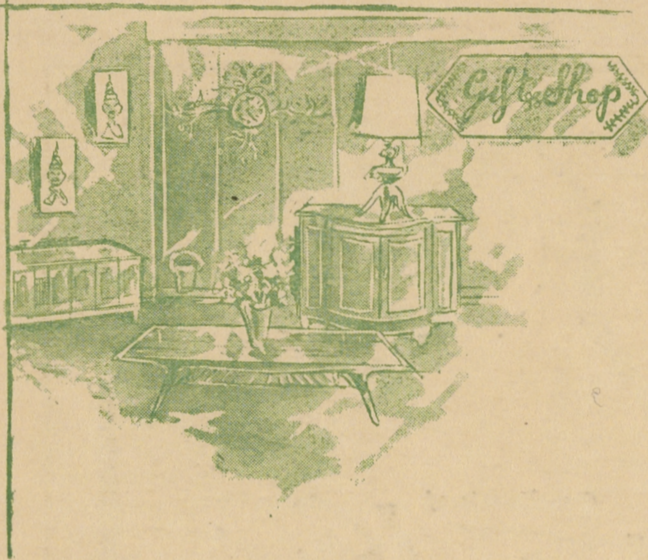
Meðlimir:
Óli Anderson
E. Árnason
Thorsteinn Bergman
S. E. Björnson
Mrs. Marja Björnson
Mrs. S. Brynjólfson
B. Brynjólfson
Mrs. A. Björnson
Bert J. Björnson
B. Brynjólfsson
Séra E. S. Brynjólfsson
Frú E. S. Brynjólfsson
H. Eyford
D. Eggertson
Mrs. D. Eggertson
Inga Egilsson
E. Elíasson
Mrs. G. Erickson
Mrs. Rúna Erickson
S. Eymundsson
Mrs. S. Eymundsson
Mrs. Carl Finnbogason
Mrs. G. Fridrikson
G. Fridrikson
Dr. E. J. Friðleifson
Matthildur Fredrickson
Miss Bára Guðlaugsson
Miss Rósa Guðmundsson
T. H. Gunnarson
Mrs. S. Gunnarson
G. Gíslason
Mrs. G. J. Guðmundson
J. Guðmundson
Olgeir Gunnlaugson
Kristín Gunnlaugson
Miss Rósa Guðmundsson
O. Howardson
Mrs. O. Howardson
Mrs. E. F. Hall
Geir Jón Helgason
Mrs. Geir Jón Helgason
G. Holm
Mrs. G. Holm
Th. Ísdal
C. H. Ísfjörð
Mrs. Thorir Jacobson
Thorir Jacobson
Óli Jónsson
Sigurður Johnson
Mrs. G. Jacobson
G. Jacobson
Victor Jakobson
Bud Jakobson
Mrs. Guðlaug Jóhannesson
E. Johnson

Mrs. E. Johnson
Miss Helga Johnson
H. B. Johnson
Mrs. H. B. Johnson
J. S. Johnson
Mrs. Sig. Johnson
H. Kristjánsson
Kr. Ólafsson
Mrs. Sigr. Olsen
Mrs. Sigríður Reykjalín
S. Peterson
B. Sigurdson
S. Stefánson
Gunnbjörn Stefánsson
John Sigurdson
Mrs. L. E. Summers
M. K. Sigurdson
Mrs. M. K. Sigurdson
S. Sigurdson
Mrs. S. Sigurdson
Lóa Skúlason
Jóhann Sigmundsson
Oscar Sveinsson
O. Thornton
Mrs. S. Torfason
L. H. Thorláksson
Mrs. F. Thorsteinson

PATRONIZE OUR ADVERTISERS —

Auglýsingaskrá Tímaritsins

(Index to Advertisers)



you'll find

lovely things

in our Gift Shop . . .

Beautiful things to take home with you, or very special gifts for very special occasions—you'll find them all in this delightful shop, conveniently located on our Sixth Floor. We add an extra touch of glamour, too, with our gleaming golden gift wrap, at no extra charge.

Gift Shop,
Sixth Floor

at EATON'S